AYLIK
GENÇLİK
DERGİSİ
Haziran'88
82
900 TL
KDV Dahil

YAŞIN

- örgütlenme korkusu, demokrasi korkusudur
- kız-erkek ilişkileri sol içi birey ilişkileri
- balkanlarda barış ve gençliğin özlemi
- sinema, tiyatro yazıları
- büyük kentlerdeki kürt öğrenciler
- komünist gençler birliği moskova il sekreteriyle söyleşi

REJİM İNSANCA BİR YAŞAMA, İNSANCA İLİŞKİLERE KARŞI

KLASİKLERİ OKUMAK GEREK

BU SAYIDA

GENÇLİK COŞKUDUR
Mustafa Okan 3

ÖĞRENCİ HAREKETİNDE GELİNEN AŞAMA VE GÜNCEL GÖREVLERİMİZ 4

ÖRGÜTLENME KORKUSU DEMOKRASİ KORKUSUDUR
Yarın 5

ÜNİVERSİTELERDEN YÜKSELEN SES!
Fatih Güven 6

REJİM İNSANCA BİR YAŞAMA, İNSANCA İLİŞKİLERE KARŞI
Mustafa Okan 8

SOL GENÇLİK İÇİNDE BİREY İLİŞKİLERİ: YÜZ YÜZE BAKMAK OMUZ OMUZA VERMEK
Yasemin Çongar 10

SEVGİYİ, CİNSELLİĞİ SADECE YAŞAMAK DEĞİL SAVUNMAK DA GEREK
Hilal Acar 12

ÖZGÜRLÜKTEN PAYINI DAHA AZ ALAN BİR KESİM: GENÇ KIZLAR
Ayçe Arsoy 13

TÜRKİYE "ESAS OĞLAN" YAPILAMAZ
Erol İnan 14

EKONOMİ... BARIŞ... GENÇLİK YAŞAMI
Ahmet Gürata 15

BÜYÜK KENTLERDEKİ KÜRT ÖĞRENCİLER 16

YENİ AŞAMANIN KİTAPÇIĞI ÜZERİNE BİRKAÇ DÜŞÜNCE
Zekeriya Aytemur 18

TARTIŞMA BANDI:
"SOL İÇİ YENİ İLİŞKİLER BİÇİMİNİN OLMAZSA OLMAZ KOŞULU SOSYALİST DEMOKRASİDİR"
Y. Kemal Gökçe 19

SERVER TANILLI:
"SAVUNDUĞUM SOSYALİZM VE ONUN DEMOKRASİSİDİR."
Söyleşi: Mehmet Bilgin 20

LENİNCİ KOMSOMOL MOSKOVA İL SEKRETERİYLE SÖYLEŞİ:
"CESARETLİ OLMAK ZORUNDAYIZ"
Türkçesi: Ahmet Erhan Çelik 22

15-16 HAZİRAN: BİTMEYEN MÜCADELE
Yılmaz Usiu 23

YAŞAMI DAHA İYİ ANLAMAK İÇİN:

KLASİKLERİ OKUMAK GEREK
Taner Gürel-Yasemin Çongar-Nihat Yıldız-Ayşe Tunca 24

İTALYAN SINIF SAVAŞIM TARİHİNDEN BİR KESİT: 1900 NOVECENTO
Cem Devecioğlu 28

SSCB'DEN BİR OYUN:
"İNSANLARIN AYRINTI OLMADIĞI BİR DÜNYA İÇİN"
Ayşe Tunca 29

OKUMA NOTLARI: PERESTROVKAYI ANLATAN KİTAPLAR
SSCB HALKI NE İSTİYOR? GORBAÇOV NE SÖYLÜYOR?
Özgür Kavak 30

OKURDAN 31

SON GELİŞMELER VE GENÇLİĞİN ÖZLEMİ:
BALKANLARDA BARIŞ
Yalçın Uysal 32

BOLU'DA YARIN'I OKUYAN ÖĞRENCİLERE DİSİPLİN SORUŞTURMASI

BOLU Meslek Yüksek Okulu İşletme 1. sınıfından beş öğrenci hakkında disiplin soruşturması açıldı. Nedeni, YARIN'ın Nisan sayısında yayınlanan söyleşinin okulun yöneticileriyle ilgili yazının fotokopilerini sınıflarındaki tahtaya bularak oluşmuştu.

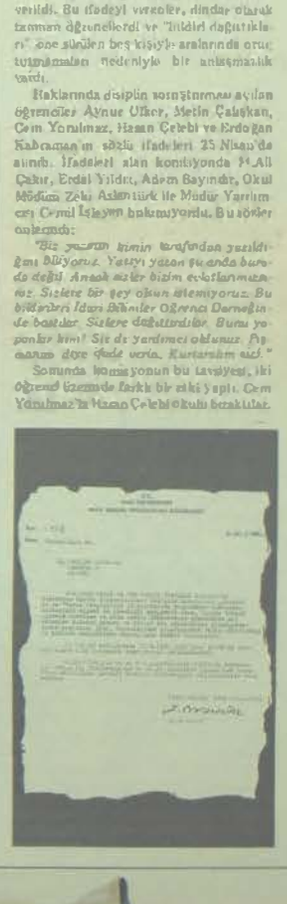
Hakkında soruşturma açılan öğrencilerden Aynur Ülker, ayrıca polisler tarafından Emniyet'e götürülerek sorguland. Sorgulamada, Bolu İdari Bilimler Fakültesindeki öğrenci derneği üyelerinin ve yöneticilerinin isimleri verilerek, Aynur Ülker'in bunlarla ilişkisi olup olmadığı soruldu. Yazıyı YARIN'a kimin gönderdiği, yazıyı yazanlarla İdari Bilimler Fakültesi öğrencileri arasında arkadaşlık olup olmadığı gibi sorularda soruldu.

Yapılanlar bununla kalmadı. 19 Nisan gününden itibaren, İşletme 1. sınıfında bulunan 80 kişiden 78'inin yazılı ve sözlü ifadeleri alındı. Sınıftaki beş öğrenci hakkında "bildiri dağıttıkları yolunda" ifade verildi. Bu ifadeyi vermeler, dindar olarak tanınan öğrencilerdi ve "bildiri dağıttıkları" öne sürülen beş kişiyle aralarında oruç tutmamaları nedeniyle bir anlaşmazlık vardı.

Haklarında disiplin soruşturması açılan öğrenciler Aynur Ülker, Metin Çalışkan, Cem Yorulmaz, Hasan Çelebi ve Erdoğan Kabaman'ın sözlü ifadeleri 25 Nisan'da alındı. İfadeleri alan komisyonda M.Ali Çakır, Erdal Yıldız, Adem Bayındır, Okul Müdür Zeki Aslantürk ile Müdür Yardımcısı Cemil İşleyen bulunuyordu. Bu sözler önlemedi:

"Biz yazıyı kimin tarafından yazıldığını bilmiyoruz. Yazıyı yazan şu anda burada değil. Ancak sizler bizim evlatlarımızsınız. Sizlere bir şey olsun istemiyoruz. Bu bildirileri İdari Bilimler Öğrenci Derneğin de bastılar. Sizlere dağıtmadılar. Bunu yorumlar kimi. Siz de yardımcı olunuz. Bu sorunu böyle çözelim. Kurtarsın diyi."

Sonunda komisyonun bu tavsiyesi, iki öğrenci üzerinde farklı bir etki yaptı. Cem Yorulmaz'la Hasan Çelebi okulu bıraktılar.

F. ALMANYA'DAN "ÖĞRENCİ"

F.ALMANYA'da öğrenim gören öğrencilerin oluşturduğu Türkiyeli Öğrenci Dernekleri ve Yabancı Öğrenci Temsilcileri tarafından çıkarılmakta olan bir Ortak Yayın Grubu'nca yayınlanmakta olan *"Birlik ve Dayanışma İçin ÖĞRENCİ"* dergisinin iktisci sayısı çıktı. Derginin yazı kurulu adına yapılan açıklamada, öğrenci'nin Türkiye'deki öğrencilere ayrılmış sayfalar ile onların özerk-demokratik üniversite savaşımlarının yurt dışındaki kamuoyuna duyurulmasının amaçlandığı belirtildi. Yapılan açıklamada ayrıca, dayanışma ve iletişimi güçlendirmek amacıyla Türkiye'deki öğrencilerin ve öğretici derneklerinin ücretsiz olarak Öğrenci abonesi yapılacakları bildirildi. □

IV. İSTANBUL FOTOĞRAF GÜNLERİ

İFSAK'ın düzenlediği Fotoğraf Günlerinin dördüncüsü, derneğin 39. kuruluş günü olan 29 Kasım Salı günü başlayacak. Fotoğraf sergi, gösteri ve toplantıları ile sürecek Günler'in özel bülteni bu yıl Haber Fotoğrafçılığı'na ayrıldı.

Fotoğraf Günleri'nin belirlenen on programında fotoğraf tartışmaları, Fotoğraf Dernekleri I. Ulusal Yarışması, Ozan Sağdıç, 5. Uluslararası İstanbul Fotoğraf Yarışması, FOTOGEN Yarışmaları, İSUP 6. Ulusal Fotoğraf Yarışması sergileri yer alıyor. Aynca, 1988 Yılı Fotoğraf Değerlendirmesi, Usanda Fotoğrafın Kullanım Değeri başlıklı toplantılar düzenlenecek.

Fotoğraf Günleri'nin "Serbest" bölümünde yer almak isteyen fotoğrafçılar 30 Haziran 1988 tarihine kadar *İFSAK Fotoğraf Günleri PK 272 Beyoğlu* İstanbul adresine başvurabilir. □

BALKAN GENÇLİĞİNİN BARIŞ ÇAĞRISI

"ADALET İSTİYORUZ!"

GEÇTİĞİMİZ Şubat ayında Diyarbakır Özel Askeri Cezaevi'nde bazı isteklerinin kabulü için tutukluların başlattığı açlık grevi arasında "arasındaki çocuklarımızı insanca muamele yapılıyor. Artık biz de onların yanındayız, biz de mücadele edeceğiz. Gerekirse onların yerini biz dolduracağız ve gerekirse kendimizi yakacağız" diyen bir hükümlü annesiyle yaptığımız röportaj Mart '88 sayımızda Diyarbakır Cezaevi adlı yazımızda yayınlamıştık. Yapılan açlık grevi sonunda tutuklıların bazı istemleri kabul edilmiş, eylem başarıyla noktalanmıştı. Ancak verilen haklarının hâlâ uygulamaya konmaması sonucunda, Saliha Şener adlı anne 16 Mayıs günü Diyarbakır Belediye Binası önünde, Rahime Şahin adlı bir başka anneyle birlikte üzerine benzin dökerek kendini yakmaya çalıştı. Kalabalık tarafından ateş söndürülerek kurtarılan iki anne "adalet istiyoruz" diye bağırdılar.□

HALKBİLİM DERNEKLERİNDEN BİRLİK ADIMI

7 MAYIS 1988 günü Ankara Fransız Kültür Merkezi'nde BÖLKYUK, HOYEM, HOYEM, KIFAD Halkbilim Derneklerinin ortak düzenlediği "Amatör Halkbilim Derneklerinin Sorunları" konulu açık oturumu yapıldı.

Açık oturumda DTCF halkbilim kürsüsü öğretim görevlisi Doç. Dr. Cevdet Erginer, Kültür ve Turizm Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Halk Oyunları Şube Başkanı Ahmet Çakır, Halkbilimci Ahmet Şenol, gazeteci Mümtaz İdil, Gösteri Sanatları Derneği'nden Ertuğrul Şenoğlu katıldılar.

Açık oturum sonucunda dört halkbilim derneğinin yayınladığı bildiriyi bu şekilde biçimde sunuyoruz:

"Yakından ilgili olanlar bilirler, Ankara'da 25'e yakın halkbilim derneği vardır (ki bunlara çoğunu halk oyunları derneği demek daha doğru olacak). Bu derneklerin yaşamsal ve kültürel açıdan birçok sorunu da ortadadır.

Tüm halkbilim derneklerini kapsayan bu sorunların üzerine niçin birlikte gitmeyelim, düşünceyle bir araya gelmeye çalıştık. Tüm derneklere aynı konuda çağrı çıkardık. Ortak şenlikler, ortak gösteriler yapalım, sorunlarımızı tartışalım, diye. Bizler birbirimize rakip değil, dostlukçu olmalıydık. İlk önce sorunlarımızı tartıştık. Sonra yetkililerin çağırıp, açık oturum şeklinde ortaya koyalım sorunları, dedik ve gerçekten ortak bir çalışma örneği verdik.

İnanıyoruz ki daha sonraları ortak gösterileri, ortak şenlikleri, panelleri daha çok derneğin katılımıyla yapacağız.

Halkoyunları, halk el sanatları, halk müziği, araştırma-eğitim kollarıyla çalışmalar yürüten dernekler neler yapıyorlar?

En azından hâlâ notasyona alınmamış ve belli bir araştırma tekniği ile tam olarak günümüzdenmemiş halkoyunlarını ve halk oyunları giysilerini şehir merkezlerinde canlı tutuyorlar, gençlerin ilgilerine yanıt veriyorlar. Bu yönleri ile bile azımsanmayacak bir çalışma içindeler sanıyoruz.

Oysa bizim gibi dernekler birer kültür derneğidir. Halkbilim kültürüne sahip olup, bunları üyelere iletme çabasında olmalıdırlar. Fırsatlar oynadıkları halkoyunlarının, halk türkülerinin kültürel işlevini bilme ve iletme uğraşını yermelidirler. Oyundukları halkoyunlarının yorelerinde gözleme olanağına sahip olmalı ve bu konu ile ilgili kurumlardan yararlanabilmelidirler. Giydikleri kostümlerde yöreyle araştırma yapabilmelidirler. Halkbilim konusu dışındaki kaynaklara kolaylıkla erişebilmeli ve günümüze değin yapılan araştırmalara kolaylıkla ulaşabilmeliler ve kendi özgün kitaplıklarını ve arşivlerini oluşturabilmeliler. Üyelerine sağlığa uygun, iyi çalışma ortamlarında, geniş salonlarda çalışmalar sunabilmeliler, dernek merkezlerini kolaylıkla bulabilmeli ve etkinliklerini salonlarda kolaylıkla sunabilmeliler. Tüm bunları yapabilmek için de üye ödentileri dışında mali olanaklara sahip olabilmeliler. Çalışmalar salt eskiyi öğrenmek, halk kültürümüzü öğrenmekle olmamalı. Çağdaş kültüre sahip gençler ilgilendikleri alanlarda yorumlama çalışmaları yapabilmeliler. İşte çalışmalarını günümüzün ve geleceğin kültürünü belirleyeceği inancındayız.

Bu tür derneklerin toplum için gerekliliğine inanıyor ve ilgililerden derneklere kültürel ve mali açıdan katkı istiyoruz. Ayrıca dünyak merkezi, çalışma ve gösteri salonlarının kolay bulunması ve böylesi ortamların yetkililer tarafından sağlanmasını istiyoruz.

Bizler gençlerin, böylesi çalışmalara yetkin insanlar olacağına inanıyoruz. Ve sağlanacak olan yeterli çalışma ortamlarıyla işlevlerimizi tam olarak yerine getirmek istiyoruz."

YARIN'DAN

Gençlik Coşkudur...

VASİLİ Şukşin'i tanıyor musunuz? Hani şu güzelim öykülerin yazarı Sovyet edebiyatının... Onun öyküleri tam anlamıyla bir "yaşamak tutkusu"dur. Sanatının öykülerinden biri şöyle başlıyor: "Yazın öyle anlar olur ki, pelin ağaçlarının kokusu insanı sarhoş eder. Ay ışığı, ormanı dinginlik. Gene de birşey vardır ama insanın kendisini barbarlaşmaya engel olan, insanı gençlik içinde tutan... Türeğinin açıklayamadığımız gizli bir coşkunun etkisiyle titrer. Yaşamımızda böyle daha pekçok geçmiş olmasını dileriniz."

Bu, hepimizin zaman zaman yaşadığı bir duygudur. Hele de gençlik, öyle alımsız bir coşku kaynağımız yüreğimiz. Ama bu nedenle bir coşku değildir. Böyle olduğu için de "coşkuyamadığımız gizli coşku"nun yaşamdaki kaynaklarını bulmamız uzun sürmez. Hatta çok geçmeden bu kaynakların yaratıcısının kendilerinden başkası olmadığını görürüz.

Geçtiğimiz 8 Mayıs akşamı işte böyle bir coşkuyla doluydu. Federal Almanya'daki iki ilerici federasyonu DIBAF ve FIDEF'in birleşme kurultayı tamamlanmıştı. Bir yıldır süren yoğun çalışmaların ardından iki günlük bir coşkulu kurultay geleceğe ilişkin umutlarımızı tazeleyen, güven veren yeryeni bir adımdı. Ve bu özellikle çok geniş bir çevrenin ilgisini çekiyordu. Birleşme kurultayına iki federasyon adına sunulan ortak raporda bu adım şöyle ifade ediliyordu: "... birleşme sürünün bir adımı olmaktan çıkarak sunulandığı böyle bir kurultay, haklı olarak dikkatleri üzerine çekmektedir."

Kurultayın gerçekleştiği tarihlerin Türkiye demokratik öğrenci hareketinin de bütünlük mücadelesinin somutlandığı günler olması, ortak raporlaki "yeni ve daha güçlü birleşmelerin imkanını olmadığı" düşüncesini sanki anında doğrulayordu.

Birleşme süreci içinde yaşanan tartışmaların son derece verimli olduğunu gösteren iki şey var. Biri kurultaya sunulan ortak rapor, diğeri de kurultayın kendisi.

Raporun sahip olduğu derinliği ve kurultayda esen havayı dergimizin kısacık zamanı içine sıkıştırmak istemiyoruz. Ne varki, kurultaya hâkettiği eşsizlikte yer bu sayımızda yetinmemiz de derginizin tarihiyle şimdi yakından nedeniyle olmaksızı. Bu nedenle FIDEF-DIBAF birleşmesine ilişkin ayrıntılı değerlendirmemiz Temmuz sayımızda yeralacak. FIDEF ve DIBAF'ların örgütlerini birleştirmekten duydukları coşku ve sevinci aynı duygularla paylaşıyoruz. Ve temsilci onların sesine katarak "yaşasın birlik" diyoruz.

HAZİRAN *sayımız Yarın'ın yeni biçimiyle çıkan beşinci sayısı. Okurlarımızın, düşüncelerimizi ve çalışmalarımızı zenginleştiren eleştirilerine teşekkür ediyoruz. İzlediğiniz yaz aylarının biçim ve içerik olarak daha güzel bir Yarın oluşturmak için yoğun çalışma günleri olarak değerlendireceğiz. Bu gelişme çizgisini her yeni sayımızda, onun her sayfasında, her satırında yansıtacağız. Bunun demokrasinin kazanılması mücadelesinde üstlendiğimiz sorumluluğun gereği olarak görüyoruz. Ayrıca, demokrasi mücadelesinin dinamik bir unsuru olan gençliğin yükselen mücadelesi, geldiği aşamayla bağlantılı olarak çalışmalarımızı da yeni bir evreye getirmek, geliştirmek ve güçlendirmek görevini önümüze koyuyor. Bunu aynı zamanda yeni politik kültürün de gereği olarak görüyoruz. Bundan sonra derginizin geniş çalışmasına yönelik daha çok görüş ve yaklaşımına yer vererek bu zorunluluk çerçevesinde yeni bir adım daha atmış olacağız. İnanıyoruz ki, yaşamın renkliliği, yaşamın içindeki farklı olgulara bir bütün olarak bakmayı zorunlu kılıyor. Bu nedenle "Tartışma Bandı" adı altında daha çok görüş ve yaklaşımın ortaya konulmasına olanakları açan özeni gösterecektir. Yeni Ayşime dergisi yazarlarından Y. Kemal Gökçe'nin yazısını da tartışmaya katkının somut bir örneği olduğuna inanarak yayınlıyoruz.*

YARIN *her yeni sayısını, yaşama yok boşuna insan olmak perspektifiyle bakarak hazırlıyor. Sayın Server Tanilli'nin söyleşisi ve demokrasi üzerine yapılmış söyleşinin de okuyucularımızın yaşama bakışına yeni pencereler açacağına inanıyoruz. Kürt gerçeğini yaratılmış söylemler üzerinden kabul edilmeyen, kültürel yükseltilmeye çalışılan bir ulusun gençliğinin bugüne ve geleceğe bakışlarını yansıtmaya çalışıyor. "Rejim insanca bir yaşama, insanca ilişkilere karşı" ana başlığı altında hazırladığımız bölüme özellikle dikkati çekmek istiyoruz. "Klasikleri okumak gerek" önermesini çoğu kez tekrarlıyoruz. Bu sayımızda hem bazı klasikleri kısaca tanıtmaya çalıştık, hem de bu önermeye ilişkin görüşlerimizi ortaya koyduk.*

YENİ, *coşkulu günleri birlikte yaratmak dileğiyle...*

Sevgi ve dostlukla...

mustafa

Sahibi: SAMİ ALPTEKİN • Sorumlu Yazı İşleri Yönetmeni: MUSTAFA OKAN • Genel Yayın Danışmanı: TANER GÜREL • İdari Müdür: VALÇIN UYSAL • Haber Sorumlusu: BEYHAN SUNAL • Büroları: İSTANBUL: BÜLENT ERYILMAZ-FAİK KOZAK-Ewald Sok. Pehlivanlar İşhanı No. 17 Kat: 4 Cemberlitaş • CEMAL YILMAZ-Mahfuzan Sok. Aral İşhanı No. 3/20 Kat:3 • İZMİR: MAHMUT EŞİTMEZ - 846. Sok. Erdoğan İşhanı No. 36/2 1.Beyler-Konak • Yurtdışı İrtibat: GURBAN UÇKAN - Box 38045, 10064 Stockholm • F.Almanya: MEHMET BİLGİN - Marien Str. 26 Düsseldorf 1 • Hollanda: RAMAZAN EKİNCİ - Postbus 882, 6040 AJ Roermond • İsviçre: SERHAT ATAMAN - Postfach 954 8951 Fahrweid, Schweiz • Polonya: SEVGUL ULUDAĞ • İdare Merkezi: Ankara Sokak, Lefkoşa • Adana Koşuluyol Yurtiçi: Yıllık 9000 - Altı Aylık 4700 TL • Yurtdışı: Yıllık: 45 DM - 24 OM - Tek Sayı: 5 DM • Grafik: ŞÜKRAN DERİŞ • Basım: Daily News Ofset Tesisleri • Grafik Düzenleme: Yarın • Dağıtım: Bir Dağıtım • Yönetim Yeri: Sağlık 2. Sok. 36/7, Kolej-Ankara • Yazışma Adresi: P.K. 223 Kızılay - Ankara • Posta Çek No: 164860 • Tan Kısaltılmış Dış Kapak: Tam Sayfa: 300.000 / Yarım Sayfa: 175.000 / Ceyrek Sayfa: 95.000 - İç Sayfalar: Tam Sayfa: 225.000 - Yarım Sayfa 120.000 / Ceyrek Sayfa: 70.000 •

Baskı Tarihi: 7.6.1988

öğrenci hareketinde gelinen aşama ve güncel görevlerimiz

I

Rejimin baskı ve engellemelerine karşı mücadelede yaşanan süreç demokratik öğrenci hareketi içinde yeni bir aşamaya gelindiğini ortaya çıkardı. Öğrenci gençliğin eylemleri genel bir canlanmanın işaretleri, demokratik öğrenci hareketlerinin sahip olduğu potansiyelin ve ulaşılan yeni ve ileri konumların göstergesi oldu.

Şimdi önümüzdeki görev, bu olguyu en verimli biçimde değerlendirebilmek, böylece yeni aşamanın önümüze çıkardığı yeni sorunları güçlerimizi birleştirerek çözmek ve demokratik öğrenci hareketini daha ileri bir düzeye ulaştırabilmektir.

II

Burada ortak deneyimimizin gösterdiği doğrultuda yığınlara ve yığın örgütlerine yeni, daha kapsamlı bir anlayışla yaklaşmanın gerekliliğinin kavranması önem kazanıyor. Özellikle son yıllarda geniş gençlik yığınlarında ortaya çıkan değişiklikleri kavramak gerekiyor. Buna uygun olarak her politik eğilimden ya da politikleşmemiş tüm öğrencilere onların en güncel sorunlarından çıkarak seslenmek ve onları ayırmaz birleştirecek bir örgütlenme anlayışının yerleşmesi için çalışmak gerekiyor. Burada merkezde olan geniş öğrenci gençliğin örgütlenmesini kurmak ve geliştirmektir.

Rejimin öğrenci gençliği depolitize etme, örgütsüzleştirme ve pasifleştirme çabaları esas olarak sonuçsuz kalmıştır. Öğrenci gençlik YÖK'ün baskı ve uygulamalarına karşı çıkarlarını savunmak için hiç ufak bir dizi çıkış ve dernekleşme hakkını kullanma çabaları ile ileriye doğru önemli adımlar atmıştır. Öğrenci dernekleri, eylemlerinin çeşitli düzeylerde koordinasyonu ve birliği için gerek örgütlenme, gerek yayın alanındaki çabalarla küçümsenmeyecek bir deneyim birikimi elde etmiştir.

III

Yaşanan süreçte öğrenci gençlik kendi sosyal doyumu, çıkarlarını koruma ve örgütlenme isteğini, rejimin kontrol altına alma çabalarına karşı güçlü tepkisiyle göstermiştir. Şimdi öğrenci hareketinin yaygınlaşması, çeşitlenmesi ve koordinasyonunun daha bir üst düzeye doğru geliştirilmesi için çabalar yoğunlaştırılmalıdır. Bu, şimdiden kendini tekrar geniş ölçüde toplumsal bir güç olarak kabul ettirme yolunda önemli adımlar atmış olan öğrenci hareketinin iktidarın saldırılarını püskürterek köklü ve kalıcı bir düzeye yükselmesi için önümüze düşen görev olarak beliriyor.

Eylemlerin öğrenciler içerisinde doğurduğu etkiden öğrenci derneklerinin yaygınlaşması ve kurumsallaşması için yararlanmak gerekiyor. Bu ancak öğrenci derneklerinin, öğrencilerin yakın sorunlarına sahip çıkmaları, bu doğrultudaki çalışmalarını genişletmeleri ile olanaklıdır.

Demokratik öğrenci hareketinin, öğrenci derneklerinin güncel sorunu olan iktidarın saldırılarına karşı koyması için de bu doğrultuda çabaları yoğunlaştırmak gerekiyor.

IV

Bugünkü aşamada demokratik bir öğrenci hareketi yaratma mücadelesinde öğrenci gençliğin (yasal) örgütlenmesini, öğrenci derneklerini geliştirmek ve güçlendirmek ana görevimiz olarak güncelliğini koruyor. Her öğrencinin derneklere üye olması için, politize olmayan öğrencilerin derneklere üye olması için çalışmak gerekiyor. Öğrenci derneklerini politize olmuş gençlik gruplarının değil, bütün öğrenci gençliğin kendi çıkarları için kullanacakları araçlar olarak tutmak, böyle kavramak gerekiyor. Öğrenci derneklerinin her fakültede, her yüksek okulda öğrencilerin önemli bir bölümünü kapsayacak, sağlamca ayakta kalabilecek düzeyde örgütlenmesi sağlanmalıdır.

Dernek faaliyetlerinin öğrenci gençliğin sorunlarıyla, onların özgü alanlarıyla bağlı olmasına dikkat edilmelidir. Sınav sistemi, harçlar, disiplin yönetmelikleri, kantin, yurt, vb. sorunlar hep gündemimizde olmalıdır. Hangi sorunların en geniş hareketlenmeyi yaratacağı, ancak öğrenciler içerisinde mümkün kadar yaygın geniş tartışmaların yapılmasıyla ortaya çıkabilir ve böylesi geniş tartışmalar daha geniş öğrenci yığınlarının katılacağı eylem biçimlerinin ortaya çıkmasına yardımcı olur. Öğrencilerin kendi sorunlarını ve çözüm yollarını tartışabilmesine olanak ve ortam yaratılmalı ve alınacak kararların geniş öğrenci kesimlerinin kendi kararları ve görüşleri olarak ortaya çıkması sağlanmalıdır.

Bu nedenle derneklerde azami demokrasi için çalışılmalıdır. Dernek yönetimleri her türlü dayatmacılıktan kaçınmalı, yönetimlerin görevi yapılması gerekeni saptayıp açıklamak değil, üyelerin geniş katılımıyla karara ulaşılmasını ve uygulanmasını sağlamaktır. Bugünkü aşamada bu büyük önem taşıyor.

V

Dernek yönetimlerinin olanaklı olduğunca geniş güçleri temsil etmesine, herhangi bir grupta yer almayan aktif ve sayısız öğrencilerin de yönetime girmesinin sağlanmasına dikkat edilmelidir. Amaç geniş öğrenci yığınlarının kendisine yakın gördüğü, kendisini temsil ettiğine inandığı bir yönetimin olmasıdır. Yoksa geniş yığın hareketlendirilemez.

Öte yandan demokratik öğrenci hareketi içindeki tüm güçlerin hep birlikte öğrenci gençliğin önderi olarak belirmesi, demokratik öğrenci hareketinin birliğini pekiştirmenin yanısıra, solun genel birliğine de büyük katkı sağlayacaktır.

VI

Öğrenci hareketi içinde gelişebilecek dar, rekabetçi, birbirinin varlığına hoşgörüsüz yaklaşımlara karşı en etkili tutum öğrenci gençliğin birlik gereksinimini öne çıkarmak ve birliği savunmaktır. Bu anlamda da tüm gruplar her düzeyde mutlaka birlikte çalışmayı hedeflemelidir. Demokratik öğrenci hareketi içerisindeki gruplar ne kadar çok birimde ve konuda somut işbirliği yaparsa, öğrencilerin sorunlarına ne kadar fazla eğilebilirse, hareketin çok başlı hale gelmesi o kadar kolay önlenebilir.

VII

Öğrenci hareketini, öğrenci derneklerini iktidarın saldırılarına karşı korumada, onun sağlanmış genişlemesi, birliğinin ve eylemliliğinin yükseltilmesi önem kazanıyor. Bunun yolu, temeli, öğrencilerin içerisinde her konuda olabildiğince geniş demokratik bir tartışma ortamının yaratılmasıdır. Ancak demokratik bir tartışma, ortak çıkar ve sorunların bilince çıkmasını sağlayabilir. Böylece beliren ortak eğilimler ve bu eğilimlere bağlı olarak oluşan demokratik irade doğrultusunda gençliğin gibi birleşik eylemi, bu anlamda ortak kararlar temelinde birleşik merkezi hareketi sağlanabilir. Gençliğin ortak kararlara ulaşmasının, birleşik eylemini ve merkezi hareketini sağlayacak tek yol en geniş, demokratik, dostça eleştiri ve sorgulama kadar iknadır.

Ancak böylesi kararlar öğrencilerin, onun örgütlerinin, girişimlerinin önünü açabilir, yol gösterebilir. Platformlar ve ortak yayınlar da böylece yol gösterici ve koordinasyon işlevini daha iyi yerine getirebilirler. Burada temel tutumlara, öğrenci hareketinin birliğine önemsiz yaklaşımlara, ayrılıkçılığı getirebilecek tutumlara ortam oluşturmaya izin vermemek ortak görevdir.

Öğrenci derneklerinin faaliyetlerinin ülke çapında koordine edilmesi için şimdiye kadar sürdürülen çabalar yukarıdaki demokratik ve birlikçi anlayış ile sürdürülmelidir.

VIII

Öğrenci gençliğin depolitizasyonu demokrasi mücadelesiyle sıkı sıkıya bağlıdır. Toplumsal yaşamın bu alanında demokratikleşmeye, öğrencilerin demokratik katılımına ilişkin fikirler, üniversite yönetiminden devletin politikasına kadar her alanda demokratik katılım talebi bugünkü aşamada gençliğin depolitizasyonu kırmasının ana doğrultusudur. Öğrenci gençliğin mücadelesi demokrasi mücadelesine böyle bağlanacaktır.

Örneğin: "Özerk ve Demokratik Üniversite" konusunda her fakültenin her sınıfına girecek, çok çeşitli araçlarla desteklenecek genel bir tartışma, öğrenci gençliğin kendi üniversite-eğitim anlayışını somutlayarak hazırlaması, 18 yaşa oy, 21 yaşa seçilme hakkı konusunda örgütlenecek bir kampanya, eğitim ve üniversitelere bütçeden ayrılan payın artırılması isteminin meclise iletilmesi, vb. bağımsız rolü giderek artan gençliğin kendi desteklediği istemler ile rejimin politikası arasındaki uçurumu görmesini, böylece de onun depolitizasyonu kırmasını sağlayabilir.

IX

Öğrenci gençliğin haklı eylemlerine geniş bir kamuoyu desteği sağlanamazsa başarı umut edilmemelidir. Onun için kamuoyu oluşturmak sürekli bir çalışma haline gelmelidir. Basın, partiler, sendikalar, odalar, ana-baba ve akrabalar, öğrencilerin hergün ilişkide oldukları çevreler, sürekli öğrencilerin sorunları, eylemlerinin amaçları konusunda aydınlatılmalı, destek ve yardım istenmelidir. Kamuoyu her sefer yeniden öğrenci gençliğin yanına kazanılmalıdır.

Aydınlarla ilişkiler güçlenmelidir. Yalnız açık solcu aydınlar değil, daha geniş aydın kesimler gençliğin destekçisi durumuna getirilmelidir.

Onların yirminci yüzyılın bağrında hala yaşatmaya çalıştıkları karanlığa gömülmeyen, çağın toplumsal, bilimsel gelişmişlik düzeylerinin gereklerini kavrayan aydınlık bilince sahip genç insan, bugün Türkiye'de siyasal ve sendikal örgütlenme özgürlüğünden yanadır. Örgü fobisi, iktidarın ekonomik politikalarını ve onun tüm sosyal, siyasal bileşenlerini muhalefetsiz yaşama geçirememekten duyduğu korkudur. Demokrasi karşıtlığı giderek daralan bir azınlığın çıkarlarının zedelenebileceği korkusudur. Evren-Özal yönetiminin korkulu düşüdür.

ÖRGÜTLENME KORKUSU DEMOKRASİ KORKUSUDUR

Yeni bir yüzyıl yaklaşıyor. Her biri insan düşüncesi ve emeğinin birikimine dayanan önemli ilk'ler, yeni'ler yaşandı bu yüzyılda. Gelişmenin zamanla düzenli oranlarda değil, kendini katlayarak artan hızı içinde, büyük dönüşümler gerçekleşti. Tarih, şimdiye dek hiçbir yüzyıla olmadığı kadar çok sayfa ayıracak yirminci yüzyıla. İlk sosyalist devrimi, ilk atom bombasını, aya ilk basan insan ayağını yazacak. Dünya coğrafyasından toplumların yapısına, insanların yaşam biçimine dek birçok değişikliği anlatacak.

Yirminci yüzyılda insan yaşamının kazandığı yeni biçim, yaygın bir örgütlülüktür. "Düşünen, konuşan, gülen varlık" olan insan kendini artık "örgütlenen varlık" diye de tanımlıyor. Yirminci yüzyıl insanı, daha iyi yaşama savaşını şu ya da bu anlayışla, şu ya da bu kadar insan için ya da yalnızca kendisi için mümkün görse bile, koşullar ona, diğer insanlarla biraraya ortak amaçlarda, ortak çalışma alanlarında ve disiplinde biraraya gelmenin zorunluluğunu duyuruyor. Bugünün insanı, hızla, her birimize, yaşamı kavradıkça bu zorunluluğu da yaşayan, kavrayan, geliştiren bir sürece katılıyoruz.

Yirminci yüzyıl, aynı zamanda, ortaya çıkardığı ilk'leri, yeni'leri bilimsel teknolojik gelişmenin baş döndürücü hızında, toplumsal değişimin ivmesinde yaşayan, değiştiren, karşıtını yaratan, yeniden gözden geçiren bir dünya toplumunun yüzyılı. Çatışma ve çelişki içinde, toplumsal bilincin tüm biçimleri, gelişmeye açık bir yolda ilerliyor. Sosyalizm düşüncesi ve pratiği için böyle bu. Sanatta gerçekçilik için, sosyolojide bireyselleşme kavramı için böyle. Toplumsal yaşama katılımın bir biçimi olarak örgütlenmeye ilişkin anlayış da değişim geçirdi, geçiriyor. Örgütlenme anlayış ve yöntemleri akan zamana uyum sağlamak için değişerek, öznel bir tercihin değil, nesnel koşulların gereği olarak varlığını sürdürüyor. İnsanlık, bilimsel teknolojik gelişmenin ışığında, her geçen gün hem sorunlarına daha yetkin çözümler üretebiliyor, hem de yeni ve daha karmaşık sorunlarla karşılaşıyor. Yeni sorunlar biraraya gelme düşüncesini güçlendiriyor. Toplumlara ve dönemlere göre değişen siyasallaşma düzeyine bağlı olarak yaygınlaşan siyasal örgütlenmelerden sözetmiyoruz yalnızca. Ortak çalışma, üretim, eğitim, yaşamı, estetik, kültürel, bilimsel ortaklaşmalar, boş zamanları değerlendirmeden, doğayı korumaya, kadın olmaktan kaynaklanan sorunlara, kiracı olmaktan kaynaklanan çıkarlara kadar pekçok şey bizleri biraraya getirebiliyor. Alanına göre farklı örgütlenme biçimleri, amacına göre farklı örgütlenme anlayışlarına götürüyor bizi. Yirminci yüzyılda "bülbül sevenler derneği" ya da "Jane Austen'ı sevenler derneği" gibi dünya çapında yaygınlaşmış örgütlenmelerin varlığı öyle gülünüp geçilecek değil, üzerinde durup düşünülmesi gereken bu olgu. İnsan, diğer insanlarla ortak noktalarını yakalayıp zenginleşmeyi bilen bir varlık.

Örgüt ve örgütlenme kavramını, insan'la, insanca bir yaşam'la birbirine bağlı düşünmek gerekiyor. İnsanın manevi ve fiziksel varlığını yaşatmaya yönelik örgütlenme hakkını savunmak, yüzyılımızın önceki yüzyıldan devraldığı zenginleştirdiği, gelip geçici ya da mutlak değil ama gelişen içeriğiyle kalıcı olan demokrasinin gereği. Yüzyılın ilk'i olan sosyalist sistemin gelişmesi için bile hava kadar su kadar gerekli olan demokrasinin.

İnsanın düşünmesine, konuşmasına, gülmesine karşı olanlar (Engizisyon'dan yüzyılımızın faşist diktatörlüklerine kadar) nasıl insana karşı konumdaysalar, örgütlenmeye karşı olmak, kendisininkinden farklı çıkarları savunan örgütlenmelere tahammülsüzlük göstermek, başkalarının örgütlenmesinden korkmak da aynı konumu gerektiriyor: demokrasi düşmanlarının. Türkiye'deki rejim her geçen gün biraz daha işliyor bu insanlık suçunu. Açmazları büyüyor.

Geçtiğimiz ay, Evren-Özal yönetiminin demokrasi karşısındaki konumu daha da açık seçik ortaya çıktı. 28 Nisan'da İstanbul Üniversitesi'ndeki polis-idare işbirliğinin somutlandığı olaylar, 1 Mayıs'ta polis terörü ve ardından öğrenci derneklerini kapatma girişiminin ilk kez Bakan'ların, Vali'lerin ağzından açıkça ilanını bulması. Öğrenci gençlik, bir kez daha insanca bir yaşam çabasına vurulmak istenen darbeyle karşı karşıya.

Öğrenci dernekleriyle üç yıldır uğraşıyor rejim. Örgütlenme hakkını yasalarla, fiili olarak, polis terörüyle, bezdirici bürokratik engellemelerle yoketmeye, sakatlamaya çalıştı. Bu her seçilen yöntem, İsmail Dayı'nın yasa tasarısına karşı gerçekleştirilen direnişten, öğrenci gençliğin örgütlenme hakkına sahip çıkma bilinci olduğu bilgisinden alınan dersle daha ustalıklı, daha planlıydı. Bir anda, birkaç koldan, öğrenci derneklerini kamuoyu gözünde mahkum etme yoluna gidildi. Çıktılar, "öğrenci dernekleri öğrencilerin binde birini temsil ediyor" dediler. Oturdular masalarına, "öğrenci derneklerini gizli örgütler yönetiyor" dediler. Kalktılar, eğildiler, büküldüler, "öğrenci derneklerini yöneten gizli örgütler derneklerde politika üretiyor" dediler. İyice kızdılar, "dernekler öğrencilerin örgütlenme hakkını engelliyor" dediler.

Örgütlenme korkusu her sözlerinden taştı. Bir yandan, demokrasiden yana görünmeyi, öte yandan, öğrencilerin demokratik hareketini "demokrasi tehdidi" gibi göstermeyi, yekiz yıl öncesinin bilinen tezgahını iskambil kağıtları gibi üst üste kurmaya çalıştılar. İnsan beynini öylesine [illegible], insanca bir yaşamın içerdiği temel hak ve özgürlüklere öylesine yabancılaştırmaya hedefleyen bir anlayış ki onlarınki, örgütlenmeye karşı çıkmak için "ardında örgüt var" gerekçesini yaratabiliyor.

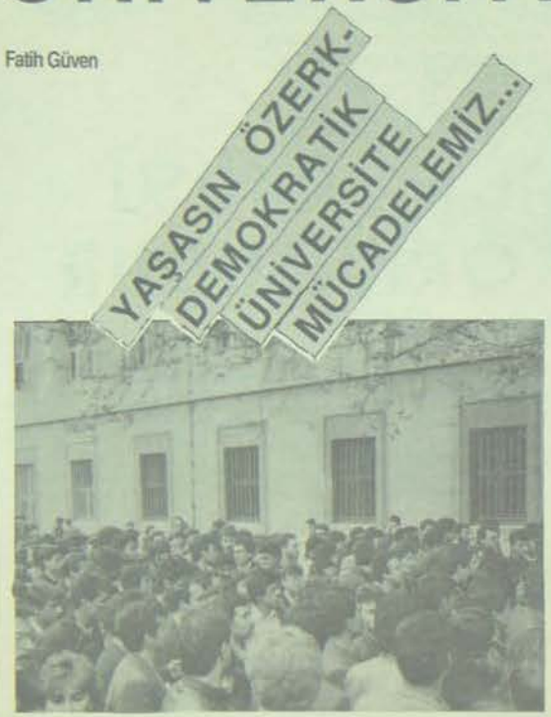
Onların yirminci yüzyılın bağrında hala yaşatmaya çalıştıkları karanlığa gömülmeyen, çağın toplumsal, bilimsel gelişmişlik düzeyinin gereklerini kavrayan aydınlık bilince sahip genç insan, bugün Türkiye'de siyasal ve sendikal örgütlenme özgürlüğünden yanadır. Örgüt fobisi, iktidarın ekonomik politikalarını ve onun tüm sosyal, siyasal bileşenlerini muhalefetsiz yaşama geçirememekten duyduğu korkudur. Demokrasi karşıtlığı, giderek daralan bir azınlığın çıkarlarının zedelenebileceği korkusudur. Evren-Özal yönetiminin korkulu düşüdür.

Örgütlenme anlayışları bilimsel düşünceyle, toplumsal gerekliliklerle birlikte zenginleşiyor. Öğrenci derneklerinde bugün biraraya gelen gençler, demokrasi bilinci, insanca yaşam istemi taşıyan, gelişimi yakalama, dünyayı, Türkiye'yi tanıma eğilimi ve sorumluluğuna sahip gençlerdir. Türkiye demokratik gençlik hareketinin bileşenleri olarak, hepimiz bu sorumluluğu duymalıyız. Örgütlenme hakkını savunmak ve örgütleri insanca bir yaşamın kendi alanındaki savunucusu haline getirmek gerekiyor. İktidarın, demokratik öğrenci hareketleri yerine, Bilkent benzeri güdümlü öğrenci konseyi kurma girişimlerini üniversitelerin ve TBMM'nin tatil olduğu bir dönemde, sonuçlayıp gerçekleştirmesi olasıdır. Bakan Hasan Celal Güzel'in "ben dedim, hayır demedim, dediysem de demedim" üslubundan açıklamaları sonrasında, "dernekler yerine konsey" açıklaması dikkat çekicidir. Öğrenci gençlik tüm demokrat güçlerle, bilincini bugünkü örgütlenmesine sahip çıkmak ve öğrenci derneklerini kazanılmış çok önemli bir mevzi olarak savunmak için yaratıcı biçimde kullanmak göreviyle karşı karşıya. Bu görev, dernekleri kamuoyu gözünde, tüm öğrenci kitlesi gözünde bir gereklilik konumuna getirmeyi hedefleyen bir perspektifle yerine getirilir ancak. Öğrenci derneklerini öğrenci gençliğin yaşamının her alanında etkin, söz sahibi, farklı bilgi ve eğilimleri kucaklama yeteneğinde örgütler haline getirmek gerekiyor. Öğrenci gençlik içindeki tüm güçlerin, derneklere öncelik veren, onları güçlendirmeyi, işlevlerini yerine getirmelerini sağlamayı hedefleyen noktalarda birlikte davranmaları ise yaşamsal bir önem sahip.

Örgütlenmeyi savunmak, Türkiye gençliğinin dünyadaki değişimlerden etkilenirken kendi örgütlülüklerini de taşıyan değişimini kavrayarak, örgütlenme anlayışını zenginleştirmek gerek. Yaşamı savunmak, insanca bir yaşamın zenginliklerini dışarıda bırakmadan bunu yapmak gerekiyor.

ÜNİVERSİTELERDEN YÜKSELEN SES

Fatih Güven

28 NİSAN 1988

28 Nisan 1988 sabahı İstanbul Üniversitesi'nin merkez binasında bulunan öğrenciler az rastlanır bir coşkuluğa tanık oldular. 1960 yılının 28 Nisan'ında polis kurşunlarıyla öldürülen Orman Fakültesi öğrencisi Turan Emeksiz'i anmaya hazırlanıyorlardı.

Saat 11.00 sularında Siyasal Bilgiler Fakültesi kantininde bir polis ikinci sınıf öğrencisi Zeki Sarı'ya kasıtlarla bulunan arkadaşlarının onlarda laf atarak tacize bulunduğu sırada, Sarı'nın da bir tepki göstermesi üzerine çıkan kavga polis müdahalesiyle sona erdi. Polisin saldırgan tutumunun sürmesi üzerine öğrenciler toplu halde SBF Dekanı Cumhur Ferman'la görüşmeye gittiler. İstemlerini "can güvenliklerinin sağlanması ve saldırgan polisin üniversiteden uzaklaştırılması" olarak dile getirdiler. Buna karşı dekanın yanıtı "Olur böyle şeyler, onlar da gençtir, siz de gençsiniz. Polisin tavrını onlarınkiyle karşılaştırın ve onlarla kardeş kardeş yaşayın" oldu.

Kantine geri dönen öğrenciler, idarenin ve polisin tavrını sergileyen konuşmalar yaparken, polis de yerli öğrenciyi gözaltına aldı.

Olay kısa sürede okulda duyulunca saat 13.00 sularında iki bine yaklaşan öğrenci İ.Ü. Rektörü Cemil Demiroğlu ile görüşmek üzere rektörlük binası önünde toplandı. Rektörle konuşmak istediklerini söylediler. Rektör ve makamında yoktu.

Rektörün gelmesini binanın önünde bekleyen öğrenciler polisin saldırısına karşı konuşmalar yaptılar. Turan Emeksiz'i andılar.

Aradan yarım saat geçmesine rağmen Rektör gelmedi. Bunun üzerine öğrenciler dağılma kararı aldılar. Bu sırada çevrede bulunan çevik kuvvetler öğrencilerin bulundukları alanı sardılar. Öğrenciler dağılmak üzereyken çevik kuvvetler saldırıya geçtiler. Öğrenciler saldırıyla Rektörlük binasının kapısından zorla içeriye sokuldular. Yaklaşık dörtyüz kadar öğrenci rektörlük odası ve çevresindeki odalara girdiler, kendilerini saklamak için kapıları kilitlediler.

Öğrencilerin içeriye girmesinden rektörlük binasına giren polis odaları sakladı. Kapıları kırarak odalara girdi. Yüz elli sekiz öğrenciyi gözaltına aldı.

29 NİSAN 1988

28 Nisan günü başlayan olayların yankısı 29 Nisan günü de devam etti. Sabahın erken saatlerinden itibaren İ.Ü. Merkez Binası önünde toplanan öğrenciler, diğer saatlerde de Siyasal Bilgiler Fakültesi önünde toplandılar. Rektörlük önünde oturup, rektörle görüşme talep ettiler. Ancak Cemil Demiroğlu yine yerinde yoktu. Öğrenciler aklaşık bir buçuk saat rektörlük önünde oturdular, konuşmalar yaptılar.

Yapılan konuşmalara ağırlık bir önceki gün yaşanılan olayların değerlendirilmesi ve üniversite gençliğinin öz örgütleri olan derneklerinin kapatılması, işkencenin toplumun bilfiliye aktarılmasıydı.

"Yaşasın özerk demokratik üniversite mücadelemiz" sloganları ile kesilen konuşmalarda sürekli vurgulanan nokta, öğrenci dernekleri'nin yaşatılmasıydı.

Oturma eylemi sırasında en çok yinelenen slogan "Öğrenciler Sağolsun!" idi. Nitekim bu sloganın her yinelenişinde toplulukta yeni katılımlar oldu. Başlangıçta 700 kişi civarında olan kitle bu slogan sonucunda 1500'e yaklaşan bir sayıya ulaştı.

İ.Ü. Beyazıt'ta düzenlenen ve bir forum niteliği taşıyan toplantıdan sonra öğrenciler toplu halde İstanbul Tabipler Odasında düzenlenen basın toplantısına katıldılar. Toplantıda öğrenci derneklerinin, gençlik dergilerinin ortak açıklamaları okundu.

"İstanbul Dernekleri" imzasıyla okunan açıklamada, "Polis, üniversitede meydana gelen temel hareketlilik olaylarını önlemek için değil, başta öğrenci derneklerinin üyeleri olmak üzere özgürlük taleplerini dile getiren herkesi sindirmek için bulunuyor. Öğrencilerin, öğretim üyelerinin ve üniversite çalışanlarının örgütlenmesini, acil ve demokratik taleplerini dile getirmesini önlemek için bulunuyor." deniliyor ve öğrencilerin okullarının üniversitelerden derhal çıkarılmasını talep ediliyordu.

Dergiler adına yapılan ve Yarın, Gün, Yeni Ortak, Gençlik Dünyası, Yeni Aşama, Alüstad, Güneş Çağı, Demokrat Arkadaş, dergilerinin temsilcilerinin yer aldığı açıklamada ise olaylar sırasında basına çarpık yansıtılan sorunları dikkat çekiliyor, dekanın, rektörün ve DGM Savcı Yardımcısı'nın tavrı kınanıyordu.

Basın toplantısından sonra olayları valilik nezdinde protesto etmek için valiliğe yürüyen 2000'e yaklaşan kalabalık, yine polis kordonu ile karşılaştı. Çevre yolları kesen polis, yürüyüşe izin vermedi ve çevik kuvvetler yine saldırdılar, öğrenciler dağıtıldılar.

Aynı gün İstanbul Üniversitesi Çapa Tıp Fakültesi'nde 150 kişinin katıldığı bir forum yapıldı. Dernekler ve gençlik üzerindeki baskıların kınandığı konuşmaların yapıldığı forum sırasında polis müdahalede bulunmadı.

29 Nisan gününün öğle saatlerinde, İTÜ ve Yıldız Üniversitelerinde de eylemler yapıldı. Arkadaşlarının serbest bırakılmasını isteyen öğrenciler Yıldız Üniversitesi'nde kantin kınanmıştır yapıldı ve okul içinde yürüyüş düzenlediler. İTÜ Ayazağa Kampüsü'nde de 200 kadar öğrenci kantinde gazetaların kınayarak slogan attılar ve dağıldılar.

Ankara'da ODTÜ öğrencileri "öğrencilere yönelik baskıları ve örgütlenme özgürlüğü önündeki engelleri" tüm yönleriyle tartışmak üzere bir basın toplantısı düzenlediler. 150 kişinin katıldığı bir basın toplantısında dile getirdiler. ODTÜ'lü öğrenciler saat 12.30 sularında yarım saat süren bir oturma eylemi yaparken ODTÜ Öğrenci Derneği Yönetim Kurulu üyesi bir öğrenci basın açıklamasını metinden okudu. Basın toplantısına SHP Milletvekili Veli Yıldırım ve İlhami Okçuoğlu katıldılar.

Gazi Üniversitesi'nde öğrenciler rektörlüğün önünde "Ramazan dayaklarını" protesto oturuşu yaparken polis saldırısına uğradılar. Polis tarafından dağıtılan öğrencilerden altısı gözaltına alındı.

Samsun 19 Mayıs Üniversitesi'nde okuyan bir Diyap öğrenci de rektörlük binası önünde oturarak İstanbul'da gözaltına alınan arkadaşlarının serbest bırakılması için oturma eylemi yaptılar. Oturma eylemi sırasında konuşan 19 Mayıs Üniversitesi Öğrenci Derneği Yönetim Kurulu üyesi bir öğrenci rektör yokken yerine polisin baktığını söyledi.

Ankara'da yapılan bir diğer eylem de ODTÜ'deydi. Jandarma tarafından yoğun güvenlik önlemleri alınması üzerine 200 kadar öğrenci fen-edebiyat fakültesinde toplandılar. Slogan atan öğrenciler bir süre sonra dağıldılar.

İzmir'de Ege Üniversitesi Ziraat, Tıp, Fen Fakülteleri ve Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler, Mühendislik-Mimarlık, Güzel Sanatlar Fakültelerinde yemekhane boykotları yapıldı.

Gerçekleştirilen diğer yemek boykotları ise Van 100. Yıl Üniversitesi, Kocaeli Yıldız Üniversitesi, Mimarlık-Mühendislik Fakültesi, Adana Çukurova Üniversitesi ve Diyarbakır Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ndeydi.

Eskişehir Anadolu Üniversitesi'nde de bir grup öğrenci sabah 11.30'da rektörlük binası önünde toplanarak oturma eylemi yapıldı. Aralarından iki öğrenci temsilcisi rektörlük binasına giderek üniversite sekreteriyle görüştü. Temsilcilerin binadan çıkışını gören öğrenciler arkadaşlarını alkışladılar. Daha sonra M. Şirin Tekin anısına 1 dakikalık saygı duruşu yapıldı.

3 MAYIS 1988

Üniversite öğrencileri İstanbul, Ankara, İzmir, Adana, Kırıkkale, Diyarbakır, Van ve Eskişehir'de kendilerine dayatılmış bir biçimde yönetilen bankaları kınayan, gözaltına alınan arkadaşlarının serbest bırakılmasını isteyen ve Van 100. Yıl Üniversitesi'nde faşist katiller tarafından öldürülen M. Şirin Tekin'i ölüm yıldönümünde anmak amacını taşıyan eylemler düzenlediler.

İstanbul Yıldız Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulu, İ.Ü. Tıp Fakültesi öğrencileri yemek boykotu ve oturma eylemi yaptılar.

Aynı saatlerde İstanbul Üniversitesi Turan Emeksiz Yemekhanesi'nde toplanan 400 kadar öğrenci yemek boykotu yaptılar. Yemeklerini alarak yemeyen öğrenciler yemekhanenin ayrılışından sonra koridor halinde sloganlar atarak rektörlük binasının önüne kadar yürüdüler. Öğrenciler önde bir çember oluşturacak biçimde yarım saatlik bir oturma eylemi yaptılar.

Ankara'da Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler, Basın Yayın Yüksek Okulu, Hukuk, Eğitim Bilimleri ve Dil Tarih Coğrafya Fakültelerinde, Gazi Üniversitesi İktisadi ve Ticari İlimler Fakültesi ve Hacettepe Üniversitesi'nde öğrenciler yemek boykotu yaptılar.

A.Ü. Hukuk, Siyasal Bilgiler, Eğitim Bilimleri Fakültesi öğrencileri yemek boykotunun ardından yürüyüşe geçerek, tek bir yürüyüş kolu oluşturduktan sonra Eğitim Bilimleri Fakültesi önünde toplandılar. Slogan atan öğrenciler daha sonra dağıldılar.

Ankara'da yapılan bir diğer eylem de ODTÜ'deydi. Jandarma tarafından yoğun güvenlik önlemleri alınması üzerine 200 kadar öğrenci fen-edebiyat fakültesinde toplandılar. Slogan atan öğrenciler bir süre sonra dağıldılar.

İzmir'de Ege Üniversitesi Ziraat, Tıp, Fen Fakülteleri ve Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler, Mühendislik-Mimarlık, Güzel Sanatlar Fakültelerinde yemekhane boykotları yapıldı.

Gerçekleştirilen diğer yemek boykotları ise Van 100. Yıl Üniversitesi, Kocaeli Yıldız Üniversitesi, Mimarlık-Mühendislik Fakültesi, Adana Çukurova Üniversitesi ve Diyarbakır Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ndeydi.

Eskişehir Anadolu Üniversitesi'nde de bir grup öğrenci sabah 11.30'da rektörlük binası önünde toplanarak oturma eylemi yapıldı. Aralarından iki öğrenci temsilcisi rektörlük binasına giderek üniversite sekreteriyle görüştü. Temsilcilerin binadan çıkışını gören öğrenciler arkadaşlarını alkışladılar. Daha sonra M. Şirin Tekin anısına 1 dakikalık saygı duruşu yapıldı.

5 MAYIS 1988

5 Mayıs 1988'deki darbenin yoğun, sistematik saldırısı karşısında öğrenciler eylemlerini sürdürdüler.

İzmir'de E.Ü. kampüsünde yürüyüş ve forum yapıldı. Saat 12.00 dolaylarında merkez yemekhanesinin önünde toplanmaya başlayan öğrenciler, "Polis-İdare İşbirliğine Son", "Holding İçin Değil, Halk İçin Eğitim", "Üniversitede Polis İstemiyoruz", "YÖK'e Hayır", "Demokrat Kapitalizme", "Özgür Eğitim, YÖK'süz Üniversite", "Özerk Üniversite, Demokratik Eğitim" sloganlarını atarak forumun düzenlediği yere kadar yürüdüler.

600'e yakın öğrencinin katıldığı yürüyüş, yapılan konuşmalardan sonra alkışlar arasında sona erdi. Konuşmalarda, öğrenci temsilcileri, polis-idare işbirliğini irdelediler. Ayrıca Özerk Demokratik Üniversite nedeni doğrultusunda kısırlı savaşımlarını sürdürmeklerini, derneklerini kapatılmaya direneceklerini belirttiler.

Bir diğer eylem de A.Ü. Yunus Emre Kampüsü'nde gerçekleştirilen yemek boykotu ve yürüyüştü. Saat 11.30'da kampüs içerisindeki yemekhanenin önünde toplanan yaklaşık 700 öğrenci, daha sonra yemekhaneye girdi ve yemeklerini alarak masalara oturdu. Bir süre bu halde bekleyen öğrenciler alkışlarla ve masalara topluca vurmak suretiyle uygulamaları protesto ettiler.

Daha sonra yemekhaneyi terkederek, dışarıda toplanıp yürüyüşe başladılar. "Öğrenci Dernekleri Kapatılamaz", "Öğrenci Dernekleri Üzerindeki Baskılara Son", "Yaşasın Özerk-Demokratik Üniversite" sloganları atan öğrenciler, kampüs çıkışına doğru yürüdüler. Kampüs içerisindeki çalışmalara ve işçilerin, alkışlarla öğrencilere destek olduğu gözlendi. Polis olaya müdahale etmedi ve öğrenciler kampüs çıkışına varmadan dağıldılar.

Ankara'da 5 Mayıs günü Hacettepe Üniversitesi Beytepe Kampüsü'nde ve Merkez Kampüs'te rektörlük binası önünde toplanan öğrenciler konuşmalar yaptılar, sloganlar attılar ve dağıldılar.

6 MAYIS 1988

Türkiye'nin çeşitli yerleşimlerini 17 üniversiteden 38 öğrenci derneğini temsilen 50 öğrenci Ankara'ya geldi. Yanlarında getirdikleri dernek temsilcilerine imza attırdığı öğrenci haklarını dile getiren dilekçe ve resmi makamlara sunacakları istemlerini açıklayan dosya ile TBMM'yi ziyaret ettiler. Meclis Başkanı Yıldırım Akbulut ve Meclis'te grubu bulunan siyasi partilerin grup başkanvekilleriyle görüştüler.

Görüşmede "Üniversitelerde polis bulundurulması, YÖK'ün anti-demokratik uygulamaları, Devlet Bakanı Adnan Kahveci'nin yeni yasa tasarısı ve öğrenci derneklerinin kapatılması girişimi"nin yanlarındaki sorunlarını aktardılar, özerk-demokratik üniversite istemlerini dile getirdiler.

Ayrıca çeşitli illerden sabah saat 10'da Ankara Otobüs Terminali'ne gelen öğrenci dernekleri temsilcileri çok sayıda sivil polis tarafından izlendiklerini, hareketlerinin kontrol edildiğini, kaçak olarak gözaltında tutulduklarını ve dövüldüklerini söylediler.

Meclis'teki görüşmeden sonra gruplar halinde Meclis'teki temsilcilerini Milletvekilleri Binası'na gelerek basın toplantısı düzenlediler. Toplantıya SHP Milletvekili Fuat Atalay da katıldı.

7-8 Mayıs 1988

Türkiye'deki öğrenci derneklerinin, 8 Mayıs 1988 tarihinde yapmak üzere bir araya geldikleri, siyasi parti temsilcileri, sendikacılar, meslek odaları temsilcileri, öğretim üyeleri, aydınlar ve pek çok dergilerin katılacağı, "Nasıl Bir Üniversite İstiyoruz?" konulu konferansa izin verilmedi. Ankara Valiliği'ne yapılan başvuru sonucunda 7 Mayıs günü yapılacak konferans "Genel ahlaka, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne ve anayasaya aykırı" bulunduğu gerekçesiyle ertelendi.

8 Mayıs '88 konferansa izin verilmemesinin tepkileri yükseldi. Ankara SHP İl Binası'nda toplanan öğrenci derneği yöneticileri ve üyeleri konferansa tertip komitesi üyeleri, SHP Milletvekili Fuat Atalay ve eski öğretim üyelerinden Haldun Özen'in basın toplantısını yaptılar. Öğrenciler basın toplantısında konferansa keyfi biçimde engellenmesinin örgütlenme özgürlüğüne bir saldırı olduğunu, özerk-demokratik üniversite mücadelesinin arkasında durulmayacağını ve Ankara Valiliği'ni kınadıklarını söylediler.

REJİM İNSANCA BİR YAŞAMA, İNSANCA İLİŞKİLERE KARŞI

"Bu cahil filmeri devreceğiz!" Binlerce üniversite öğrencisine gidecek yüzünden ses Santiago sokaklarına böyle çağırıyordu: "Bu cahil filmeri devreceğiz..."

Kimdi Şili'nin filmerine böyle seslenenler? Ve neden bu kadar cahildiler?

Bugün dünyanın pekçok yerinde aniden, beklenmedik, fakirlerin, emekçilerin dostları gençler gelecek filmerini cahil filmerinin elerinden kurtarmaya çağırıyorlar.

Çünkü, filmerin rejiminde özgürlük yalnızca bir emeğin sözcüğü. Ve emekçiler gençlerle dolu. Çünkü üniversitelerde hayal kurmaya izin var ama gerçeği görmek olmuyor. Ve yüzbinlerce genç geleceğini üniversitede arıyor. Çünkü, işsiz bir genç iş bulabilmek için fabrikadan başka bir kapının aralanmasını bekleyebilir mesela. Ve milyonlarca hapsiz çoğunluk.

Gençleri yalnızca iş ve yemek peşinde koşarak yaşamaya mahkum etmeye çalışıyorlar. Yaşamı böylesine sorunsuz bir insan özgür müdür?

Bugüne ilişkin olduğu kadar geçmişe ilişkin de yalan söylüyorlar. Kendi yanlışlarını kısa sürede genç beyinlere yerleştirmeye çalışıyorlar. Böylece gençler sanki bir başka ve eksik yokuluğu gibi kendilerinin olmayan bir hayalı yaşamaya mahkum ediliyorlar. Yaşamına ilişkin seçme hakkı elinden alınmış insan özgür müdür?

Özgürlüğün elden alınması yalnızca iş, konuşup oğuşmak, cezasının kuralmak demek değil. Asıl tehlike görünmeyen kafesler içinde tutulmakta. Okuma korkusu, öğrenme korkusu, iş bulamama korkusu, iş yitirme korkusu... Her şeye rağmen bir öğrenciyi okuldan almak o kadar önemli değildir, uydurma bir gerçekçeyle okuydan alınacağını ve bir daha kolay kolay okuma yazmayı bilmeyi yeterlidir. En geniş anlamıyla bu demektir ki, sansür her insanın, her gencin kendi davranışlarının sansürünü olduğunda gerçek bir zafere ulaşmaktır. Ne yazık ki, kendi davranışlarımızın sansürü çok geçmeden kendi düşüncemizin de sansürüne götürecektir bizi. Hemen ardından unutkanlığımızın kalıbına gelecektir sıra.

Umudun kalıbı insanların kalıbından daha acı değil mi?

Gençler bencillik ve yalnızlığa eğitiliyor. Geleceğe ilişkin tek çıkış yolunun bireysel kurtuluş. Kendini kurtarmak için diğer öğrenciyi rejim, ihtiyüzlü ve oyuncu olmak zorundasın. İliç kimse hiçbir riske değmez... Bu bir yalnızlaştırma politikasıdır ve bu politikanın yasalarına göre davranış, ona suçtur.

Yalnızlaştırma, bilinçsizleştirmeye giden yolun kapısını da açıyor. Kısır bilinç, gerçekliğinizin sınırlanması demektir. Üniversitede ne kadar bilgi veriliyorsa o kadarını almaktır. Yani, makine üretebilen değil, sevrilen makinelerin çalışmasını sağlayacak kadar bilgili bir mühendis olmayı kabullenmektir. O hergün anfilerini doldurduğunuz okul, sokaklarında dolaştığınız şehir ve günde birkaç kez bindiğiniz belediye otobüsü ne kadar temsile o kadarını kabullenmektir. Hangi kıyılartemsile denize oradan girivermektir. Sinemalara hangi filmler geliyorsa, hangilerinin ne kadarının gösterilmeine izin verilyorsa o kadarını izlemektir.

Gerçekçilmelerin böylesine sınırlanması yaşama bakışın da daralmasını demek değil midir? Daha doğru bir deyişle, yaşamın dışında bırakılmak değil midir? İşte, gençliğin geleceğinin elinden alınması budur.

Bizi felçli insan yapanların elinde bize tekerlekli sandalye vermek hakkın var mı?

gençlik ve bilim...

Bilim nedir, bizim yaşantımızdaki yeri ne kadardır, ne kadar olması gerekir, nasıl kullanılır, ne işe yarar?.. Soruları uzatmak olanaklı. Ancak soruları uzatmak da bilimi bilmekle olanaklı, yanıtlamak da. Belki pek çoğumuz bilimin kalın kitaplar, teorik tezler ya da karmaşık laboratuvarlarda incelenebileceğini düşünüyoruz. Ya da ders kitaplarında, konferanslarda ak sık adına rastladığımız uzak, zor, anlaşılması güç şeker bir şey.

Peki ya böyle değilse? Ya bilim bizim sandığımızın tersine ders kitaplarının içinde, konferanslarda, laboratuvarlarda değilse? Ya, bilim anlaşılması zor, şeker bir şey değilse? Peki çoğumuz bilerek de bilmezek de bilimle içiçe yaşıyorsak ya! Bilimi ders kitaplarımızda olabileceği gibi ders çalışma biçimimizde de olmalıysa ya! Daha da ileri gidip bir yaşam biçimiyse bilim; dünyayı anlama, kavrama, değiştirme yöntemiyse?

Bu soruların yanıtları evetse ya!

Belki de pek çoğumuz bilimi kavradığımızda yaşamımız daha kolay olacak. Derslerimiz üzerine memize gerek kalmayacak belki de. Öğreneceğiz. İnsanlara kızmayacağız belkide o zaman belki de. Anlıyacağız. Gevşeki kuramlıtan korkmıyacağız. Bileceğiz. İlişkilerimizden yakınmıyacağız. Geliştireceğiz. Yaşama daha çok anlıkla ve yaşamdan daha çok zevk alacağız.

Belki de daha çok insan olduğumuzu düşüneceğiz, bilimi öğrendiğimizde.

Nasıl olacağını bilemiyoruz. Kimse bize bilimden böylesine söz etmemiş çünkü. Ya nasıl olduğunu söylemişler, ya da korkutmuşlar. Bilimi bilmeyenler, bilimden yoksun bırakmış bizi. Bilimi bilirsek onların da ankarz, o zaman değiştirmeye başlarız o zaman değiştirmeye başlarız diye korkmışlar belki de.

Kimbilir!

Yanılmız hayır bir cahil filmerileri devirmeye, geleceğimizi onların elinden kurtarmaya kendimizi değiştirmekle başlamalıyız.

Bilgi eksikliği dilme, bulmakla ve geleceğe, bir bütün olarak yaşama ve dünyaya bulanık bakmak demektir. Bilgi eksikliği yüzündeo dünyaya bulanık bakmak ona hiç daha bulanıklık taşımaktan başka bir anlama gelmez. Bulanıklık gerçek olanı gerçek olmayanla karıştırmaktır. Bunun için de, dünyaya çıplak gözle bakma alışkanlığından kurtulmalıyız. Ama, dünyaya çıplak gözle bakıığımızda her şeyi daha kolay anlayabileceğimiz gibi bir anlayışla eğitiliyoruz. Oysa, dünyayla aramıza koyduğumuz bazı araçlar bize görmek istediğimiz şeyi daha doğru gösterecektir. Bilgiye yönelmenin anlamı da burada ortaya çıkıyor.

Bilgiye ulaşmak, bilgiye yönelmek nereden geldiğini bilmek, dolayısıyla da nereye gittiğini bilmektir. Bunun için de okullardaki yalan dolu tarih eğitiminde israra olmamalıyız. İnsanlık tarihinin ve kendi tarihimizin anahtarlarını araştırmalıyız. Bu anahtarlar, tarihin bir bölümünü oluşturacak olan bugünü açıklamaya katkıda bulunurlar. Tarih, maskeli balolara gider gibi giyinmiş, şeref içinde ölürken, uzun, ciddi cümleler sarfeden bir kahramanlar kataloğu değildir. O, doğrunun ve yanlışıyletim insanlığın ürünüdür. Ve biz bu ürüne su veren, onu besleyen, büyüten ve tekniğindeki tanıdık, bilmeli, sahmalıyız.

...

Rejimin bizi bapsetmeye çalıştığı emperyalist kültürü etkisizleştirecek bir kültüre sahip çıkmak, bu kültürü ülkemizin ve dünyanın gerçeğiyle bütünleştirmek zorundayız. Bizim için kültür yalnızca ilkemler kazanmak ve onlara da kazandırmaktır. Bilgiye ulaşmak için antidemokratik eğitim sistemiyle mücadele etmektir. Gelecekte sağlıklı, bozulmamış bir doğada yaşamak için çevre sorunlarına bugünden sahip çıkmaktır. Savaşım yok etmeden bir dünyada barış kurulamaz; barış çabalarının aktif destekçisi olmak, yaşam hakkına sahip çıkmaktır. Emperyalist kültürün estetik beğenilerimizi sınırlamasına seyirci kalmamak, evrensel kültürün kaynaklarıyla beslenmektir ilerimin, insanın küçük görenlerin, onları birbirine ezdiren, onları kullanıp, rekabet ve tüketimin kör kuyusuna itenlerin değerler sistemini açığa çıkarmaktır. Rekabeti, insanların birbirini ezmesinin değil, geliştirmesinin aracı haline dönüştürmektir. Kısacası, yaşamımıza anlamsız kılınmasına seyirci kalmamak, geleceği örnekleyen bir dünya kurmaktır.

...

Yaşamı anlamlı kılmaya çabışan, bir amaç için sahiptiye güleş yüzle katılanan, direnen insanların onurunu paylaşmak için, yaşamımızı anlamlı kılmak için, geleceğimizi kendi ellerimize almak için bu yalın tüm çeşitliliğiyle kavramalıyız.

Yaşam ağaçtır bucaklar bir topraktır. Bu toprağın ürün veren ağaçları da gençlerdir ve gelecek onlardadır. Bu verimli ağaçların meyveleri bugüne dek birçok kez çürütülmeye çalışıldı. Ama gördük ki çürüyen meyvelere çürüyor yeni ağaçların tohumları. İşte doğanın da, insanın da gençliği bu yüzden muhalifdir. Ve bugüne değin hiçbir fikrer bu yanılar karşısında mahkum olmaktan kurtulamamıştır.

...

Geleceğinize sahip çıkmak, bir bütün olarak değişime sahip çıkmaktır. Değiştirmek için mücadele etmektir. Bunun için de kendimizi, değiştirme yeteneğine ve gücüne sahip bireyler olarak geliştirmeliyiz. O halde, önce insanlarla olan ilişkilerimizden dinlediğimiz müziğe kadar beğeyi içinde bulunduğumuz koşulların gerekletini dikkate alarak değerlendirelim, gözden geçirelim. Kendimizi sorgulayalım:

Değiştirmeyi amaçlıyorsak, ancak, nasıl gerçekleşeceğine ilişkin bizden farklı yaklaşımlar içinde bulunanlara nasıl bakıyoruz? Onları, aynı yolda yürüdüğümüz arkadaşlarımız olarak görebiliyor muyuz? İdeolojik tartışmalar, politik ayrımlar bireysel ilişkilerimizi nasıl etkiliyor?

Rejimin karşı cinsle ilişkilere yönelik

gençlik ve çevre...

Ötrecı olmak her bakımı "ötekı" olmaktır. Yaşantımızı, yaşadığımız yere, ilişkilerimize, en az dört yıl boyunca hep bugünle bulacağız. Öğrencilik yıllarımız sıcaklık, rutubetlik, açığın yerlerde yaşayabilirsiniz. Evlerimiz yaşamak için değil, en zorunlu ihtiyaçlarımızı karşılamak içindir. Tüm sorumluluğu bize ait olacaktır.

Bu yüzden de yaşadığımız pek çok şey normal gelip bize. Değiştirmeyi, dönüştürmeyi düşünmeyiz. Sağlıklı bir ilişkiniz daha iyiye doğru bir dönüşüm ve değişim içermesi gerektiğini hep söyleriz, ancak pek çoğumuz çevre ile ilişkilerimizin sağlıklı olduğunu da farkedemeyiz. Yaşadığımız çevreyi, binalarımızı, sokaklarımızı, semtimizin tarihini değiştirmeyi geliştirmeyi düşünmeyiz.

Bunlardan kendimize pay çıkarabiliriz kuşkusuz. Ama en çok bu değiştirmeyi değiştirmek yönünde çaba harcamadığımız için. Yalnız bir belirlemeyle bu ilişkiyi, sorunları pek çoğumuz gözel bir türde, görünüşleri yüz tazelede bir filmele, gerçek güzel günlerden söz eden romanlarda bulunabilir olmesi gerekse. Ama aldanmayız. Bizden o kadar uzaktadır ki.

İnsanca bir ortam, yaşamcak bir çevre oluşturmamızın önünde engeller vardır. Gidecek yoksulluğun edeminin her ay gönderdiği harçlıklar, sorunlu gerekleşmelerimizi ancak karşılamaktadır. Daha ön bir yaşam için öğrencilikte bürakte sürdürebileceğimiz bir iş bulmak da sorgeçilik imkânsızdır.

Bizden binaca, bahsedeğimiz mahalle kalmamış. Kalmaya çalışmamış. Koşullarımız zorlamak yerine kabullenmemiz. Değiştirmek yerine daha geri bir noktaya düşmeme çabası içinde olmamız.

gelişmeksel yaklaşımından çıkıp "beyzede birlikte, beyzede eşit" olmaya hazır mıyız?

İnsanlığın kültürel birikimine sahip çıkmak, onu daha ileri götürmek istiyoruz. Bu birikimin genişinde kalmış bir müziğe, alışmaya, tiyatroya, şiire nasıl bakıyoruz. Şu anda dinlediğimiz, savunduğumuz müzik evrensel kültüre katkıda bulunmaya ne kadar yakın? Müzik kültürümüzün zenginliğini müziğin tarihsel birikimini yansıtıyor mu?

Kısacası şunu bilmeliyiz; doğa nasıl boşlukları sevmiyorsa, kendi bütünlüğüyle çelişen boşlukların dengesini bozacağını biliyorsa biz de değişik mücadelesinin boşlukları tahammülü olmadığını kavramalıyız. Bu da demektir ki, hasta olmamak mücadelesinin dünyeği sol güçlerin ilişkilerindeki sorunlar olmak üzere değişim isteminin önünde duran tüm engeller

ler ortadan kaldırılmalıdır. Unutmayalım; demokrasi güçlerinin birliğinden, toplumcu gerçekçi sanatın tarihsel mirasını günümüzün gerçekleşimlerini doyuracak zenginliğe ulaştırmamızdan sonra sayısız engelin koşulmasında, dezin boşlukların yaratılmasında bölükleyici bir sorumluluğumuz var.

İşte bu sorumluluğun önümüze koyduğu görev, insanca bir yaşama, insanca ilişkilere bugünden sahip çıkmak, yaşadığımız koşulları doğru kavrayıp geçmişin birikimleriyle de güçlenerek rejimin engellerini kaldırmak, boşlukları dikkatle ve gecikmeden doldurmaktır.

gençlik ve kültür-sanat...

Gecel bir bahar akşamını arkadaşlarınızla müzik dinleyerek geçirdiniz mi? Cünkü istediğinde sinemaya gidebilir miyiz? Onemli bulduğumuz tüm konferansları izleyebilir miyiz? Açıkoturumlara, panellere, seçerek ama ekonomik gidebilir miyiz? İstediğimiz romanı okuyabilir, istediğimiz kitabı dolabımızda bulundurabilir miyiz? Seçtiğimiz tiyatro oyunları, operalar, balelar izlemek gündük yaşantımızda ne kadar yer tutar? Sevdiğimiz şiirleri güzel kurtlara yazıp dolabımızın kapağına asabilir miyiz? Dünya sinemasının seçkin örneklerini, sürekli olmasa dahi izleyebilir miyiz?

Bunların pek çoğunu biz yapamayız. Yapabilmemiz için pek çok koşulun bir arada olması gerekir çünkü. Öncelikle maddi olarak bu etkinliklere ulaşmaya yetenli olmamız gerekir. Bu güç engeli, kendimizi sorlayarak aşmak bile, bu kez de sanatçıdan beğenisini kaldırmamız anlamına gelmeyebilir. Yüzeler, bir daha yüzeler. İnsanlar, tekrarlar, bitmişlemeler derken bir kültür ve sonunun sanatına gelinmemek eğer ve yine o "sanat" sanatçına içinde bunu gazetelere göz atıp hangi etkinliklerin olduğunu izleyeceğimizdir, yine de geç kalmamış olabilirsiniz. Kültür sanat dünyasının sunduğu 141-142. maddesinin bütünü tanımları ile çizilmiş olduğundan, pek çok bilimsel eser dilimize çevrilmemekle, pek çoğu sanatçıdan geçmemekle, her şeye rağmen elimize ulaşmış olanlar ise bir "çevrenin" aparatçısının bağımsız bir olabilmektedir. Evet, dolabımızı açtığımız bir kitap, plyasadaki rahatlıkla ve bolca bulunan kitaplar bile... Hangi filmi "başka ne kadar kesilmiş?" düşüncesi kapılmadan izleyebiliyoruz?

Öte yandan bize başka bir "kültürün" kapılarında sonuna kadar açık. Ancak ne dinlemek istiyoruz (ya da istediğimiz) her yerde. Beyaz Disi mi olmak istiyoruz her yerde, tarih seçtiğimiz çevrimde, güzele bayılırmak bile rahatlıkla bulabiliriz müzik dinlemekte. Çağdaş Türk halk müziği mi müzik filmler, "Türk filmleri" ne güne duruyor. Dergi okumaksa Puymen. Ertekçe ve. Daha pek çok örnekler verebileceğimiz bu kültürel etkinlikleri izlemek devleti desteğinde son derece kolaylaştırılmış. Yeter ki biz isteyelim.

Biz istiyor muyuz? Biz ne istediğimizi biliyoruz, istemediğimizin bize sorulmasına çalışılan olduğunu biliyoruz. İstediğimizi nasıl elde edeceğimizi de.

yüzyüze bakmak, omuz omuza vermek...

Yasemin Çongar

YENİ KOŞULLAR YENİ BAKIŞLARI GEREKTİRİYOR

Yeni bir dönemin yeni insanlarıyız. İstesek de istemesek de böyle bu.

Dönem yenidir. Türkiye'nin ve dünyanın sorunları ayrı ayrı, bir bütün olarak yeni bir duruma karşılık geliyor. Kuşkusuz, *eski* ile birtakım benzerlikler, özdeşlikler içeren ve daha da önemlisi, eskiden bu yana gelen ekonomik, politik koşul ve gelişmelerin bir sonucu bu sorunlar. Emperyalizm, kapitalizm varlığını sürdürüyor. Ancak bugün dünyanın içinde bulup gitmesiyle belirlenmektedir. Çevre kirlenmesi, açlık gibi tüm bir insanlığı tehdit eden global sorunlar (Çernobil ve Etiyopya örneklerinde olduğu gibi) çok ciddi boyutlara ulaşabilmektedir.

Türkiye'de 12 Eylül'ün üzerinden geçen 8 yıl, rejimin niteliğinde belirleyici bir değişiklik getirmedi. Askeri darbe kalıntıları ve söylentileri, devlet terörü ve işkence yürürlüktedir. Bu durum, insan hak ve özgürlükleri ile bunların yaşama geçmesinin güvencesi olarak demokrasi sorununu, her zamankinden daha yakıcı biçimde gündemimize soktu. Dünyayı tehdit eden sorunların yanısıra, rejimin niteliği de, Türkiye'de barış ve demokratik yenilenme hedeflerini güncelleştiriyor.

Bizler yeniyiz. Bugün sol gençlik hareketini oluşturan unsurlar, çoğunlukla, 1960'lı yılların ücra yanında doğan ve ni 12 Eylül müdahalesini henüz çocukluktan gençliğe geçiş yıllarında yaşayanlardır.

Kendisini *sol*'un bileşeni sayan her politik kadro, dönemin yeniliğini bizden farklı yorumlasa, gerekçelendirse ve çözümlese bile, değindiğimiz sorunların varlığı ve bizlerin gençliği konusunda aykırı düşünmeyeceklerini sanırız.

İşte sol gençlik içindeki çeşitli oluşumların, yeni bir dönemi yeni insanlarla yaşamaya başlamış olmaları, hem doğal, hem de bilinçli seçilmiş bir süreç olarak geçmişi gözden geçirmeyi, yeniyi yeni biçimlerde kavramayı gündeme getiriyor, getirmeli.

Bugün gerekli olan yeni bakışların, yeni yaklaşımların en canalıcı noktalarından birini, sol içi ilişkiler biçimi oluşturuyorsa, bu ilişkilerin ete kemiğe büründüğü, somutlandığı insan ilişkileri süreci de sorunun odağında yeralıyor. *Sol* ideolojiyi şu ya da bu biçimiyle kabul edip, *sol* bir politik programı yaşama geçirme uğraşına şu ya da bu ölçüde katılan genç bireylerin birbirleriyle ilişkilerinde yeni bir kültürü egemen kılmayı, güncel ve ortak bir sorumluluk olarak görüyoruz.

Kendimize "devrimci, solcu, ilerici, sosyalist, komünist" diyorsak eğer; kendisine böyle diyen, böylesi kimlikleri benimseyen arkadaşlarımızla ilişkilerimizin de bu sıfatların anlamlarıyla, tarihle ve akıp giden zamanla değerlenen içerikleriyle hesaplaşmasına önem taşıyor.

GÜNLÜK YAŞAMIN OLAĞANÜSTÜ ÖNEMİ

"Arkadaşlarımız", dedik. *Sol* gençlik hareketinin parçası olan bireyler olarak, işe bilbirimizle arkadaş olmaktan başlamamız gerekiyor.

Öğrenciyiz. Rejimin öğrenci gençliği mahkum etiği tüm sorunları paylaşıyoruz. Aynı koğuşu ödüyor, aynı disiplin soruşturmalarından geçiriliyoruz. Aynı ders notları peşinde koşuyor, aynı kantinin tostunu yutuyoruz. Yalnızca öğrenci olmaktan, aynı fakültelerde aynı dersleri okumaktan kaynaklanan çıkar ortaklığı: tüm öğrenciler arasında sözkonusuyken, sorunlara çözüm de arayan, alternatif üreten, ilgi, etkinlik alanı oluşturma, mücadele eden demokrat gençler için çok daha büyük bir yakınlaşma alanımız değil mi?

Dikkat edin, buraya dek, *sol* bakış açımızı işin içine katmıyoruz bile. Saçma gelebilir bu tutum. Düşünelim.

Kantinde sıcak çorba içmekten, otobüste yanyana oturmaktan, ders notu gereksinmemiz olduğunda birbirimize başvurmamaya, böyle bir durumda tereddüt etmeye dek varan soğukluklar yaşanması saçma olabilirdi. O zaman, *sol* içi ilişkilerde, bu günlük, sıradan yaşam süreçlerini, en azından, en genel ve *sol* dışı birçok genç insan için bile geçerli ortaklıklarımızı sorgulamaya gerek kalmazdı. Oysa günlük yaşamın olağanüstü bir önemi var. *Sol* hareketin bir parçası olmak, güni ilişkileri, en alt düzeyli bağları güçlendirici rol oynamak. Zayıflatmamalı.

Selamlaşmaya başlamaktan geçiyor iş. Selamlaşma değerini bilmekten.

REJİM KARŞISINDA ORTAK KONUMDAYIZ

Türkiye *sol* gençlik hareketi, daraca-

Böyle bir dönemde, birbirimizi, birbirimizde değişimi, yenilenmeyi tanımak büyük önem taşıyor.

FKF'yi, DEV-GENÇ'i, 655 K'yı, Vedat Demircioğlu'nu, Deniz Geçmiş'i, 1 Mayıs'ları, 16 Mart'ı bilmek istiyoruz. Bilmeliyiz.

Belleklerimize sahip çıkmaktan geçiyor iş.

Ve hemen bir eklersek; Belleklerimizde diri tutacağımız geçmişi ayakbağı değil, gelecek için bir sıçrama tahtası yapabilmekten.

12 Eylül öncesinde sol gençlik içinde, farklı *sol* çevrelerden geniş insanlar arasında yaşanan ilişkiler, sanıldığından çok daha sıcak, birbirini okula sokmacasına, büyülerini vurmaya varabildi. Bu yanlışlar da olmalı belleğimizde.

Belleğimizde, "gerçek, revizyonist, sosyal-faşist" sözcüklerinin sanki damga olduğu insan yüzleri de olmalı. Ama yalnızca belleğimizde. Geçmişin yanılgılarını, taze bilincimize yanlış olarak çıkarmalıyız. Bugüne bakışımızda, bugünkü insan yüzlerinde damgalar görülmemeli.

Yeni dönemin yeni insanları olarak, yeni tanışmaya başladığımız arkadaşları, A'cı, B'ci, C'ci, şu'lu, bu'lü diye etiketlemeden, dinlemeliyiz. Yeniyerek, kendi çevremizde bizden de yeni bir arkadaşla sohbet ediyorsak, "şu A'cıdır, şu B'cidir; A'cılar şöyledir, B'ciler de böyledir" darlığında kapalı bilgilendirmelerden çok, o arkadaşların kendilerini ifade ediş biçimlerine, yaşamlarına, örneğin öğrenci derneğindeki tavırlarına, sözlerine, politikalara bakmalıyız.

Günlük gereklerini karşılamayan, içi boşaltılmış sözleri, kanıları, hele boşaygıları terketmeliyiz. Yargılamadan önce tanımalıyız. Adını duyduğumuz, ama belki de geçmişini tam olarak bilmediğimiz bir hareketi, kitaplarda okuduğumuz, ama belki de tarihteki örnekleri ve bugün neye karşılık geldiğini tam olarak kavramadığımız ilkelerle yaftalamamalıyız.

Öğrenme süreci içindeki insanlara. Diğer *sol* çevrelerden genç öğrenci arkadaşlarımız da öyledir. Yapılarımız da yeni bir dönemi, yeni koşullarda yaşarken, yenileşme sürecinden geçiyor.

90'lı bir dönemde, birbirimizi, birbirimizdeki değişimi, yenilenmeyi tanımak büyük önem taşıyor. Arkadaşımızın görüşlerini tanıma çabasından geçiyor iş. Kendimizi tanımaya da giden bir adım atmaktan.

"İnsan kendini önce başka insanlarda görür ve tanır. Peter, ancak benzeri olduğu Paul'le kendini karşılaştırarak ilk kez kendi kimliğini oluşturur..." (*Marx/Kapital*)

Sol hareketin bir unsuru, bir birey olarak kendi kişiliğimizi oluştururken, birbirimizin kişiliğini anlamaktan geçiyor iş.

GELİŞMEMİZ DEMOKRATİK İLİŞKİLERE BAĞLI

Genç bir insan. Bizler, herbirimiz. İki yıl öncekiyle düşüncelerimizin bugün farklılaşmış olması doğaldır, bir yıl önce yazdığınız yazıya bakıp "toy" bulmanız doğaldır. Sürekli değişim ve gelişim yaşamın dinamik uygulanma alanıdır genç insanın yaşamı.

Sol hareketin dinamik unsurlarıyız. Oluşumlara sürecinde geçmekteyiz. Hoşgörü bunun için de gereklidir; demokrasi bunun için de önkoşuldur. Tartışmaya, hoşgörü ve demokrasiyle başlamak gerek.

Kendisini dışında kalan *sol* politik çevrelerden arkadaşları tanıma, o arkadaşların, örneğin, okul sorunları konusundaki görüşlerini dinleme, konuşma (okuduklarından okuduklarına), birbirleriyle ilişkilerinde dek onları tanıma, bizim birer birer dünyayı, insanı kavrayışımızı geliştirecek, hareketimizi güçlendirecektir. O arkadaşlar d bize ilişkin görüşlerinden kaldı sağlayacaklardır.

Depolitizasyon geçiyor iş.

Birbirini tanıma uğraşı, birbirini dinlemeyi, birbirimizin kendi ifade olanaklarını genişletmeyi, yani demokrasiyi, ilişkilerimizin bir parçası yapmaktan geçiyor. Birlikte olduğumuz her alanda. İkili ilişkimizi demokratikleştirmek, çok önemli. savunmak gerekiyor.

Hiçbirimiz tepe değiliz, olmamalıyız. Birey olarak, kendi politik çevremize katkıda bulunmak istiyoruz, her söyleneni kabullenen ve düşünmeden yinelleyen insanlar olmamalıyız. *Sol* çevrelerden arkadaşlarla ilişkilerimizde, her davranışımız önceden sahnelere belli bir film oyunculuğunun parçaları olmaz. Birey olarak, arkadaşlarımızla ilişkimizde demokratik etkinlik hakkımızı savunuruz.

Öğrenme sürecinin sağlıklı işlemesinin güvencesi, kendimizi en rahat geliştirme alanı olarak demokrasi. *sol* gençlik içindeki tüm ilişkilerin temel kuralı olmalıdır.

Kendimizi sürekli geliştirme çabasından geçiyoruz iş.

İLERİ BİR DÜNYANIN TAŞIYICİSI İLERİ BİR KİŞİLİK

Sol, devrimci, sosyalist politik bilincin genç taşıyıcıları olarak bugünkünden daha ileri bir toplum ve dünya hedefinde birleşiyoruz. Bu toplumu, bu dünyayı tüm insanlık için istiyoruz.

Sol düşünce insana en çok değer veren bir düşüncedir. *Sol* görüşü insanın, insana en çok değer veren unsurlar olması gerekir. İnsan hak ve özgürlüklerine, eşitliğe, gelişmeye saygıdır *sol*.

Gelecek uzmanlığı bir sınıf olarak işçi sınıfının kurtuluşu, insanlığın kurtuluşu olacaktır. İnsanlığın global sorunlarının çözümünü en çok isteyen sınıf, işçi sınıfıdır. İşçi sınıfı ideolojisi, insan sevgisini sosyal bir duygusallıktan değil, somut tekniklerde, sürecinde içerir.

İnsanlıktan yana olan tüm zenginlikleri, bilim, sanat, spor süreçlerini, biz gençler olarak değerlendirmeye çalışmalıyız. 21. yüzyılda yaşamının büyük bölümünü yaşayacak olan genç insanlar olarak, bu çağın gerektirdiği karşılayabilecek gelişkinlikte yetişmek, öncelikle bizim görevimizdir. Görevimizde, insanlık tarihinin birikimini özümsemiş, insana saygıyı ilkeliliğimizin parçası yapmış insanlar olmalıyız. Bunu başarmak, birbirimizle ilişkilerimizde başlayacak. Birbirimizle ilişkilerimizde sonuçlanacaktır.

Umutlu olabilmemiz; sol, devrimci, sosyalist ahlak sahibi olabilmemiz de koşullardır bu gelişme uğraşı.

Belleklerimize sahip çıkmaktan geçiyor iş. Belleklerimizde diri tutacağımız geçmişi ayakbağı değil, gelecek için bir sıçrama tahtası yapabilmekten.

"Lenin'in yaşamı, komünist ahlağın nasıl somutlandığının en iyi örneğiydi. Başka bir biçimde nasıl yaşanamayacağını bilmezdi, yaşayamazdı. Dünya güzelliklerinden vazgeçen bir sofu olmadı hiçbir zaman; geleni kaymayı, bisikletle kırmayı, dağa tırmanmayı ve ava gitmeyi severdi. Müzik ile aşıktı ve tüm güzelliği ve çeşitliliğiyle yaşama. Yoldaşlarını çok severdi. Gerçekte tüm insanları çok severdi. Gösterişten hoşlanmadığını herkes bilir ve herkes onun neşeli, etkileyici tabiatından tanır. Tüm yaşamı tek bir davaya adanmıştı: herkes için aydınlık, bilgili, varlıklı, anlamlı ve mutlu bir yaşam mücadelesine. Ona en büyük mutluluğu, bu mücadelede kazanılan başarılar verdi. Onun için kişisel olan her şey, toplumsal etkinliğiyle doğal olarak içiçe geçmişti." (Krupskaya/*Lenin'in Komünist Ahlak Anlayışı*)

Ekim Devrimi ilkesinin yaşamının üzerinden geçen 64 yıl içinde yaşamın çeşitliliği arttı, zenginleşti. Tüm güzelliği ve çeşitliliğiyle yaşamı sevmek ve kişisel yaşamımızın toplumsal etkinliğimizle içiçe geçtiğini sabırla birbirimize örnek bireyler olmaktan geçiyor iş.

KADROLARIN EĞİTİMİNDE TİTİZLİK GEREK

Sol gençlik içinde birey ilişkilerinin önemi açık. Sosyal travmaları, politikaları, sonuçta bireyler temsil ediyor, bireyler taşıyoruz. Sol içinde yani ve ortak bir politik kimlikte birlik sözünde yükseltebilmek için, tüm çevrelere, kadroların eğitiminde büyük titizlik gösterme sorumluluğu düşüyor. Rejim, *sol* gençlik içinde birlik, *sol* görüşlere sahip gençler arasında insanca ilişkiler istemiyor. Özel yöntemler; gizli, sivil polis taktikleri, genç insanları, farklı sol çevreler hakkında konuşmaya itmek vermeye, bu çevrelerden arkadaşlarını suçlamaya zorlama yöntemlerini biliyoruz. Ankara Valisi, Emniyet eski Genel Müdürü Saffet Arıkan Bedük'le öğrenci derneklerinin kapatılması yolundaki açık tehdidinde "zaten bazı okullarda fiilen yönetime bırakılmış durumdayız" sözlerini olaya söylediğini biliyoruz.

Bu bilgiye, bu bilince sahip *sol* gençlik hareketinin her unsuru, kadrolarının eğitiminde, kendi içi deki yönetici-birey ilişkisinden demokratikleşmeyi, kabalıktığı, yaratıcılığı, birlik bilincini, açıklığı, hoşgörüyü ve giderek günlük sıradan ilişkiler kapsamındaki bir selamlaşmanın önemini kavrayan bir titizlikle hareket etmeli. "En fazla güven, en fazla ilişki" (Makarenko) gerekiyor *sol* gençlik içindeki birey ilişkilerinde.

Bu titizliği konuduğunuz, bu güveni sağlaştırmada, birlikte güçlenmenin olanaklarını sınırlı kolaylaşacak. Yükünü hafifletecek, onun için ona vermek kolaylaşacak. Uğrunda mücadele verdiğimiz yeni toplum, yeni dünya yaklaşacak.

sevgiyi, cinselliği sadece yaşamak değil, savunmak da gerek

Hilal Acar

Türkiye'de gençlerin "eğitilip adam olmaları" oldukça zorlu ve çetin geçen bir süreçtir. İlkokuldan üniversite yaşamının sonlarına değin otoriter bir yönetim altında eğitim görmek gelenekselleşmiştir.

Eşgüdümlü olarak, insan ilişkileri de, önceden tanımlanmış, doğallığını yitirmiş, verili sınırların dışına çıkılmasını sağlayacak şekilde geliştirilmeye çalışılmıştır. Koşullarına bu yöndedir.

Genç kız-genç erkek ilişkisini önce toplumsal bağlamda, daha sonra bireysel ölçülerde bazı ipuçlarını göz ardı etmeden sorgulamak, bu durumu açıkça gözler önüne seriyor.

Gençlerin elele dolaşmaları hoşgörülecek birşey değildir. Bırakın hoşgörüyü mırdem ki polisin bu gibi durumlarda müdahale etme yetkisi bile vardır, elele dolaşmak bir suç bile sayılabilir. "Sarmaş dolaş yürümenin de bir derecesi vardır" (ANAP Grup Başkanvekili Haydar Özalp) "Bizim gençlerimiz Avrupalı gençler değillerdir ki sokakta öpüşsünler" (Devlet Bakanı Cemil Çiçek).

Bu sözleri ahlak adına sarfeden, bağlaşık olarak kanun ve uygulamalar yürüten bu milletvekillerinin iktidar oldukları ülkede başka uygulamalar da yürütülmektedir.

İki genç öğretmen, iki genç kız bir gece otunmakta olduklan lokmanlarından alınarak, daha önce cinsel ilişkide bulunup bulunmadıkları saptamak üzere, kızlık muayenesine gösterilmişlerdir. 19-20 Mart'ta Diyarbakır'da panikarı asma olayı üzerine gözaltına alınan 30 kişi içinden 5 kız öğrenci kızlık muayenesine gösterilmiştir. Bu örnekler ibret-i alem için basına yansıyan olaylardır. Kuşkusuz, farklı boyutlarda, kamuoyuna yansıtılmayan olaylar da yaşanmıştır. Yakılan filmler, toplatılan kitaplar; makasalanan TV dizileri, poşete sokulup, "edebe müsait" duruma getirilen dergiler de aynı mantığın ürünleridir. Böylelikle gençler sapkınlıktan, ahlaksızlıktan korunacaklardır. Böylelikle gençler ilişkilerinde daha dikkatli olacak, uzaktan uzağa göz göze bakışacak, TV'de yanlışlıkla sansür kurulunun gözünden kaçmış bazı sahnelerde, ellerine "rastlantısal" olarak geçen bazı poşetli dergilerin ya da renkli gazetelerin sayfalarındaki görüntüleri izlerken, ellerini gözlerine kapayıp bu gibi durumların gerçek-dışı olduğuna kendilerini inandırmaya çalışacaklardır.

Genç kızlar bekaret eğitimine ders kitaplarından ya da ezberlerinden daha fazla önem verip, koruyacak, yeri ve zamanı geldiğinde, bir polis memuru nezaretinde doktora gösterip yapılan inceleme sonucunda ortaya çıkan "namusluluk derecelerini" gösterdikleri gün gene herkesle kucaklaşabileceklerdir.

Bekaret konusu açılmışken, "Bekaretin korunması gerekliliği ve bu yolda alınacak tedbirler" konusunda doktora test verebilecek kapasitede görevli sıra eğitim kurumlarının yöneticilerinden söz etmeden geçmek olmaz. Konunun önemini kavramış yöneticiler özellikle kız yurtlarının yönetimlerinde sözkonusu ilke ve kuralları titizlikle uygulamalarla, gençlere örnek olma yolunda önemli adımlar atmışlar, atmaktadırlar. Ancak, bazen terslikler olabilir. Tıpkı Kayseri Vakıf Kız Öğrenci Yurdunda olduğu gibi. Yakalışık 10 kişilik bir grup, bir gece vakti, yurdun yangın merdivenlerinden çıkıp, odalara girip, burada kalmakta olan kız öğrencilere tecavüz etmeye yeltenebilirler.

Burada, saldırganların neden bir kız yurdunu tercih ettiğini ya da başka bir deyişle bazı kimselerin yurtlarda kalan kız öğrencilere neden kötü gözle baktığını tartışmayacağız. Bizleri, bu saldırganların ergeç yakalanıp, namus düşmanı ilan edilip, yargılandıktan sonra, bu bir sorunların çözüleceğine inanıyoruz.

HAYIR, İNANMIYORUZ.

Cins-ayrımına dayalı bakış açısından, baskıcı, sindirici uygulamalardan, nedenleri değil, sonuçları yüceltmeye yönelik uygulamalardan yararçı olmadıkça ve bu tavır

karşısında sessiz kalındıkça, sorunlar katlanarak büyüyecektir.

Türkiye'de 1980-1985 döneminde cinsel suçlar yüzde 10, 1975-1985 döneminde ise fişlenen kayıt kadını sayısı 119 kat artmıştır. Toplam suçlar sözkonusu dönemde yine yüzde 10 oranında azalmıştır. Artık Emniyet Teşkilatı polislerin bir kısmını genç kızlarımızın bekaretini kurumak için görevlendirdikten, önemli oranda başka bir kısmını devlet tarafından onaylanan ve sayıları gün geçtikçe artan genelev kapıları önünde istihdam edecektir 1984 yılında fuhuşla uğraşan kadın sayısı 230 bin.

Biace örnekler yeterince çarpıcı, rakamlar yeterince büyük.

Gençleri her an başka alanda tutmak, parkta, okulda, sinemada, vb. yerlerde "çiftler" olarak bulunanlara kötü gözle bakmak, rahatsız etmek, bekar öğrenciye ev vermemek, özetle gençleri kendilerine ait bir mekandan yoksun bırakmak bir yönemdir.

Filmleri yasaklamak, kitap toplatmak, yeni müzik kurulları oluşturmak, selahiyetleri genişletip elele dolaşanları gözaltına almak, kız yurtlarının yakınlarına erkek öğrenci yaklaştırmamak, kızlık muayenesi yaptırmak ve benzeri uygulamalar bir yönemdir. Ama uygulanmaya başlandıkları günden beri geçerliliklerini kanıtlayamamışlardır. Aksine, geçersiz ve zararlı oldukları yolunda sağlam ipuçları vermişlerdir.

Peki ya bizler? Bütün yaşanılanlar karşısında ne yapacağız?

Dünya var olduğundan bu yana yaşanan daha da yaşanacak olan kadın-erkek ilişkisini doğallığından sıyırmaya çalışan, aykırı göstermeye çalışan bu anlayışın karşısında nasıl tavır alacağız?

Bizler, bu çelişkilerle dolu toplumun genç bireyleri olarak, bizler düşünen aydın insanlar olarak, cins ayrımını körükleyen, insanları yaşayan, düşünen, seven, kişilikli bireyler olmak değil de ille de bir kadın bir erkek diye gören, ille de aşağılayan bu görüş karşısında nasıl bir politika üreteceğiz?

Sorulara onlarca yanıt verilebilir. Ancak mutlak bir doğrunun ve kesin erimli çözümün var olmadığı bir gerçektir.

Toplumcu, ilerici, demokrat kişiler için, bizler için dünyaya bakış açımız, bir başlangıç noktası olabilir. Ve devamında yolumuzu aydınlatabilir. Ancak günümüzün koşullarından ayrık olarak teorik düzeyde incelemeler yapmak, bazen sorunlar yaşanmıyormuşçasına görmezlikten gelmek başka bir deyişle "bazı" sorunların çözülmüne, henüz tarihi belli olmayan bir büyük günün sonrasına ertelemek, yaşanılanların somutluğu karşısında pek gerçekçi olmayabilir.

O halde ne yapalım?

Toplumsal düzeyde yaşandan bazı olaylara tepkisiz ve kayıtsız kalmacak kaydıyla, işe kendi çevremizden, kendimizden, kendi ikili ilişkilerimizden başlayalım. Sorunlarımız, cinsel, düşünsel, vb. adı ne olursa olsun bizim sorunlarımız. Biz, kendi adımıza sorunlarımıza sahip çıkmadıkça, çözümler önerip bu çözümleri yaşamı geçirmedikçe, yaşamlarımızın doğruluğunu ve doğallığını savunmadıkça bir başkası, genç olmayan, bizim gibi düşünmeyen, bizim sesiz ve sırnıış kalmamızda çıkarı olan başka bir kişi, bunu bizim adımıza yapacaktır, yapmaktadır. Her gün yeni boyutlar kazanan, çelişkileri artan toplumda, kişilikli kalabilmek, toplumsal bilinci kazanmak kadar sağlıklı kadın-erkek ilişkilerine de dayalıdır. İlişkilerde yaşanılan sorunlarda, bunalım dönemlerinde ya da ilişkilere başlarken öncül olarak kullandığımız ölçütlerin, gerçekte hangisinin bize ait, hangisinin o değiştirmeye çalıştığımız topluma ait olduğunu saptamak önemlidir.

İlişkinin geliştirilmesi yolunda önlemler almak, öne çıkarılan engelleri aşmak için çaba göstermek önemlidir.

Çok boyutlu insan olmak, sanatı, kültüre önem vermek, kişinin bireysel yaşamında hoşgörü ve sağduyuyu canlı kılacaktır. Doğal olanı, sevgiyi, cinselliği sadece yaşamak değil, gerektiğinde savunmak, bu gücü duyumsamak gerekir. Size yakışan da budur.

BİR GENÇ KIZIN AİLE YAŞAMINDAN KESİTLER

"Kız çocuk evde veya kapının önünde bebeğiyle evcilik oynar, erkek çocuk, sokağa çıkar, ağaçlara tırmanır, kovalamaca oynar..."

"Kız çocuk, okuldan gelince evişlerinde annesine yardımcı olur, erkek çocuk yemek yedikten sonra arkadaşlarıyla oynamaya gider..."

"Kız çocuk, okumaya çok meraklıysa liseye gider. Üniversitede okursa da olur, okumasa da. Nasıl olsa evlenecektir. Kocası para kazanacaktır. Yüksek öğrenim bir kız için o kadar da önemli değildir."

"Genç kız okulu bitirdikten sonra çalışmak isterse, ailenin ekonomik sıkıntıları çok yoğun olmadıkça buna izin verilmeyecektir. Ekonomik sıkıntıları olan bir ailede genç kızın da çalışması, neredeyse zorunlacak birşeydir. Genç kızlar bekleyen evde oturmayı, evlilik için hazırlık yapmayı, kora bulmacayı..."

"Genç kız evlenmeye karar verdiyse, annesi gibi 'hanım, hanımcık bir evkadını olmak zorundadır. Kocasının izni olmadan kendi yaşamına ilişkin kararlar alamaz, yolculuk edemez, eşya satın alamaz, bütünüyle görgüsüzdür. Hatta kapıdan dışarı adımını atamaz..."

"Genç kız evlenmek istemiyorsa, evlenmeyi düşündüğü biriyle tanışmamışsa henüz, ya da evlenmeden önce kendisine ayırmak istediği yıllar varsa, bu ne ailede, ne de çevrede hoş karşılanacak birşey değildir. Kadının görevi, evlenip çocuk doğurmak, erginle kadın olmaktır birşeyden önce. Görevin gecikmesi, evde kalmaktır, kız-kurusuğuna adım atmaktır..."

"Genç kız eğer öğreniminsi bir başka kentte sürdürüyorsa, sıkı denetimli yurtlarda kalır. Eğer ailesinin olduğu şehirde okuyorsa, yeri evden başkası olamaz. Okulunu bitiren, işe giren bir genç kız ne kadar isterse, evlenmedikçe ailesinden ayrılamaz, yalnız yaşaması, arkadaşlarıyla oturması uygun bulunmaz. Çevrede hoş karşılanmaz. Genç kız artık genç olmasa da, 30'unu aşsa, 40'ını geçse de, koca evinin olmadığı sürece baba evinin parasız da öyle ortalarda bırakılmaz..."

AİLELİĞE VERİLEN KÖLEDEN TOPLUMSAL YAŞAMA

Türkiye'de temel hak ve özgürlükler kurallanmaz, ihlali, hatta kullanımının ceza konusu olabilmesi, anti-demokratik rejimin mayasını oluşturuyor. Türkiye'nin temel hak ve özgürlüklerden payını alamıyor. Her hak ve özgürlük kullanımı çetin bir mücadelenin sonunda kazanılıyor.

Gençlik de özgürlükten payını en az alan kesimlerden biri. Söz hakkı, katılımcı anlamlarda, özgürlüğü de alınıyor ülkede. Ama gençlik hak ve özgürlükleri için mücadelenin dışında kalmadı. Kopmuyor.

Gençlik içinde, özgürlükten payını en az alan bir grup genç kızlar. Aile yaşamından, kuşkusuz herkes için ümitsiz doğru olamayacak ama egemen bakış açısının yansıdığı her çevrede herkesten yaşanan kesitler aktarmak bile, genç kızların en yakın çevresinde, annesi, babası ile ilişkilerinde karşılaştığı ek baskıları sergileyebiliyor sanırız. Toplumsal yaşama katılımı engellenen, üretim sürecinden geri bırakılan kadınlar, bu edilgin rollerinde çocukluk ve genç kızlık yıllarında benzemeyenler. Cinsiyetçi bakış açısı, egemen burjuvazi için işlevsel ilişkiyi koruyor. Kadın evdeki rolü, kapitalist üretim ilişkilerinin yeniden üretilmesinin parçası olarak işlevini yerine getiriyor. Ataerkil ailenin yapısı bunun için korunuyor. En küçük toplumsal birim olan ailede sağlanacak demokrasi bizleyen, toplumun demokratikleşmesinde çıkan olmayanları ürkütüyor. Egemen burjuvazinin yaymaya, korumaya çabıştığı kültürün bakımıyla, genç kız kendini gerçekleştirme olanaklarının durulmasına sessiz kalabiliyor. Kendini gerçekleştirme çabasından vazgeçebiliyor hatta. Egemen kültürün kendisinden beklediğini vermeye, evine kapanarak görevlendiği gibi, çocuklarını kız-erkek diye ayırarak ve farklı rollerle biçimlendirerek yeliştirmeye başlıyor. Ulu, sessiz kız çocuklar; yaramazlık hakkı olan, gürültü sorunları erkek çocuklar... Ülkeye yeni baştan yaşatılıyor. Uslu kız çocuk, toplumsal yaşamda, düşük ücrete ve çıkarılmayan bir kadın, erkeğinin gölgesinden çıkmayan bir eş, hakarete "hayır" demeyen bir ikinci sınıf yaratık, bilgisizliğinden yakınmayan, bilgisizliği "doğal görülen" ama çocuklarının çaresizliğinden, evin bulaşığı, yemekler ve camların gelince hamarat mı hamarat bir dünya meleği olunca da pek şaşırılmıyor.

ÖZGÜRLÜKTEN NEYİ ANLAMAK GEREK?

"Ben her siyasi görüşün örgütlenebildiği bir toplumda yaşamak istiyorum. Parlamentoda işçi sınıfının çıkarlarını savunan partilere de yer olsun istiyorum. Ücret artırımları, filmler kesilip edilmesin istiyorum. Ben üniversite yönetiminde öğrencilerin de söz hakkı olsun istiyorum. Ben demokrasi için mücadele etmek istiyorum."

Bu özlemlerdeki bir genç insan, içimizden biri. Bu isteklerin yaşama geçmesini, rejimin Türkiye halkının büyük bir çoğunluğu üzerindeki ekonomik ve politik baskıları azaltıyor, engelliyor. Eğer genç bir erkekse bu böyle. Eğer genç bir kızsa, bu gene böyle. Ama bir de artısı var. Genç kız, bir de yalı kız olduğu için, isteklerini yaşama geçirmekte, erkeklerin farklı biçimlerde ve daha az hede folduğu bir kültürel baskıcı, cinsiyetçi baskının ağırlığını omuzlarında taşıyor. Eğitimliğin yeni bir boyutu eklemiye genç kızın toplumdaki yerini alma uğruna. Özgürlüklere yeni bir kısıtlama...

Özgürlük nedir? sorusu, farklı bir çalışmada, felsefi boyutlarıyla irdeleneceği ele alınacak bekli. Ama özgürlük insanın en azından kendi yaşamına ilişkin kararları kendi verebilme hakkıdır, kendi yaşamını yönlendirebilme hakkıdır, diyebiliriz. Özgürlüğün tüm kapsamını anlatmaz bu tanım. Ama kendi yaşam tarzında söz sahibi değilse bir insan, özgürlüğünden söz etmek de olanaksızdır. Genç kızlar kendi yaşamlarını biçimlendirme çabasında daha az özgürler. Kadınlar, kendi yaşamlarını biçimlendirme çabasında daha az sahip çıkacak bireyler olarak yetiştiriliyorlar. Rejim, toplumun yarısını oluşturan kadınlar üzerinde egemenliğini sürdürmeyi yeğliyor.

Kadın sorununun yaşanmasındaki somutlaşma, çocukluğumuzdan, gençliğimiz den başlıyor. Genç bir kızsak eğitim bir bitey kabilme sokulmaya çalışıyoruz. Genç bir erkeksek, kız arkadaşımızın eğitim bireyler olarak görmeye başlamışlıyoruz.

Oysa demokrasi, temel hak ve özgürlükler, yönetici yapıyı yönlendirmeye doğru ilerlerken gelişen, sağlamlaşan demokrasi ve özgürlük talepleri, neden bizim erişemeyeceğimiz şeyler olsun? Demokrasi için mücadelenin hiç kopmadığı Türkiye gençlik darbelerinde kızının da, erkeğinde yanyana omuz omuza, kendi yaşamlarını belirleme hakkı için, toplumsal kabilim bakkı için, insanca bir yaşam için edimler olmaya başlamaları yeni değil. Yeni adımlar neden atılmasın?

Mücadele, genç kızların kız olmaktan kaynaklanan sorunlarının da çözümünü önermek, günlük kazanımlar için bile insanlık çabalamayı içermek ve özgürlüklere payını daha da az olan bir kesim olan genç kızlara, demokrasi sorununun önemli bir bileşeni olan kadın sorununun çözümü için biraraya gelmesini gerektiriyor. Genç kızların, kadınların sorunları toplumun sorunudur. Hüsedeki toplumsaldır. Genç kızlar da onun bir parçası.

Ayçe Arsoy

türkiye "esas oğlan" yapılamaz

8 Aralık 1987'de imzalanan INF (orta menzilli füzeleri anlaşmasından sonra Reagan ile Gorbaçov'u yeniden bir araya gelecek olan zirve, 29 Mayıs 1988 tarihinde toplanacak. (Bu satırları yazarken, zirve henüz gerçekleşmiş değildi. Sonuçlarına gelecek sayılarımızda değinmeye çalışacağız.) Konu ise, öncelikli olarak orta menzilli füzeler. Tabii bu arada Afganistan sorunu ve Sovyetler Birliği'ndeki yeni gelişmeler ve insan hakları sorunu da her zaman olduğu gibi, ABD tarafından tartışılması istenen konular olacak.

Bizim bu yazıda üzerinde durmak istediğimiz öncelikli konu, INF Anlaşması sonrası tartışmalar ve gerek bu tartışmalar çerçevesinde, gerekse de dolaylı olarak Türkiye'nin rolü.

AVRUPA'DA DEĞİŞEN ACIZLAR VE SILAHSIZLANMA(!)

INF Anlaşması özellikle Avrupa'daki barış savaşımına özgüven kazandırdı ve sosyalist dünyanın ötesini arturırken, diğer yandan da Avrupa hükümetlerinin maskesini indirdi. ABD ile SSCB arasında geçmişten bugüne yapılageleni ve ABD'nin anlaşmaz tutumları sonucu pek bir kazanım elde edilemeyen görüşmeler sırasında, Avrupa hükümetleri, fotokopiyle çoğaltılmış izlenimi veren "sağduyu ve itidal mesajları" yayınlar ve bir an önce silahsızlanmaya gidilmesi yolunda çağrılar yaparlardı. Bu gelenek, INF Anlaşması ile bozuldu. O güne dek sırıtan tartışmaların ötesine geçemeyen modernizasyon tartışmaları, birden gündemin birinci maddesi oluverdi. Başka deyişle; Avrupa, Varşova Paktı karşısındaki güçsüzlüğünü ileri sürerek orta menzilli nükleer sistemler alanında olması bile- *nitelikli bir silahlanmaya* devam diyordu. Anlamı ise: daha fazla geleneksel (konvansiyonel) silah, daha yani silah ve daha modernize nükleer sistemler... İngiltere Dışişleri Bakanı David Steelor şöyle soyluyor: "Bu silahlar (nükleer silahları kastediliyor), Avrupa'da 40 yıldan fazla bir süredir *barışı korumuştur* ve klasik bir savaşın patlamasına hiçbir zaman imkan vermemeliyiz. Dolayısı ile, INF Anlaşması, *nükleer silahlardan* arınmış bir Avrupa sağlamanın ilk adımı olduğu izlenimini *yaratmamalıdır* (abc.)". "Tabiatıyla bu çerçevede NATO.

patlayacak olması. Ateş çemberinde kalan akrebin psikolojisi bu.

Konvansiyonel silahlar alanına göz atınca, durumun daha da sorunlu olduğu ve bu alandaki silahlanma çabalarının pürtelaş sürdürüldüğü görülüyor. Bu eğilimin varolduğunu gören Sovyetler Birliği ise, INF Anlaşması ile elde edilen barış kazanımlarının boşa gitmemesi için önerilerini sürdürüyor. Bir jest olarak, SSCB, Izhevsk fabrikasındaki silah fabrikasını sivilize etti ve bu fabrikada otomobil, çamaşır makinesi ve barı tüketim mallarının yedek parçalarının üretimine geçilmesi kararı aldı. Diğer yandan, SSCB silahsızlanma temsilcisi Karpov, F. Almanya Dışişleri Bakanı Genscher'e, fazla olduğu sürülen tank ve diğer silahlarda [illegible] edilebilecekleri belirtti.[2] Bununla birlikte, somut olarak ise, kapı kapı dolaşan Sovyet yetkililerinden, Savunma Bakanı Cemal NATO'nun [illegible] konusundaki [illegible] Konvansiyonel [illegible] Karpov, F. Almanya Dışişleri Bakanı Genscher'e, fazla olduğu sürülen tank ve diğer silahlarda [illegible] edilebilecekleri belirtti.[2] Bununla birlikte, somut olarak ise, kapı kapı dolaşan Sovyet yetkililerinden, Savunma Bakanı Cemal [illegible] NATO'nun [illegible] konusundaki *yıkıcı* [illegible] nükleer yüklemesi mesajını [illegible] belirtiyoruz.

Şimdilik Avrupa'[illegible] ABD'nin anlaşamadıkları [illegible] bir tavır. Ancak, ABD [illegible] anlaşmalarına ve diğer yandan [illegible] görüşmelerimize baktığımızda [illegible] olamıyoruz. Örneğin [illegible] Savunma Bakanlığı'nın [illegible] büyüke göstermeye açık tepkinin hemen [illegible] "NATO'[illegible] karar verirse, biz [illegible] diyanız" deyivermesi, bugünkü tavrının [illegible] pazarlıklarında [illegible] pozisyonu ve [illegible] bir kafanın alış-verişini [illegible] nazlanma usulü olması yolundaki kaygımızı dile getirmek isteriz. Çünkü, pazarlığı yapılacak konular o kadar fazla ki...

Örneğin Türkiye, ek nükleer yüklemelilik ve konvansiyonel alanda yeni "alım"lara zorlanırken, bunların karşılığına "ortak savunma yatırımı" talebiyle çıkıyor.

Diğer pazarlık başlıklarına da değinmek istiyoruz: Kısa menzilli orta menzilli füzeler, Yıldız Savaşları Projesi'nde bize biçilmesi düşünülen rol...

2 Mart 1986 tarihli Milliyet gazetesindeki haberi göre, Edward Teller'in sözlerine bakıyoruz: "Lazer ışınları, yoğun yağmur bulutlarından çok zor geçerler... Sana bildirildiğine göre, Türkiye, havanın yıl ortalamasına göre açık ve güneşli olduğu kurak bölgelere sahip... Türkiye füzelerin daha tavlanmadan imhası için ideal bir ülke olur".

ABD eski Savunma Bakanı McNamara ise "seyir halinde olan hedefe isabet kaydedilmek isteniyorsa, yapılması gereken, silahları Sovyet kıyılarına yakın denizaltılardan ya da Sovyet sınırlarına yakın Çin, Türkiye gibi ülkelerden ateşlemek" diye yazıyordu. Stratejik Savunma Dairesi Direktörü Keanstanberry de, McNamara'dan farklı düşünmüyor.[3]

SEİA sonrası ilk görüşmelerde pazarlık konusu yapılabilecek diğer başlıklar ise şunlar: a) Sovyetler Birliği'ni dinlemeye yönelik istasyonlara modernizasyonunun hızlandırılması, b) Japonya'dan kovulan F-16 uçaklarının bize getirilmesi, c) ABD savaş gemilerinin, limanlanmadan daha fazla yararlanmalarına sağlanması, d) İncirlik Üssünden "daha geniş" yararlanılması, e) Sovyetler Birliği'ne yönelik yayın yapan Amerikan radyo istasyonlarının gücünün artırılması için Türkiye'ye vedci antenlerin yerleştirilmesi.[4]

Talepler, yorumu gerektir kılacak kadar açık ve pervasız.

NASIL BAKMALI?

Bugüne kadar elde edilen deneyimler gösterdi ki, uluslarası ölçekte ortaya çıkan gerginlikler, bunalımlar ve özellikle de soğuk savaş, ülkemiz açısından, bağımlılık ilişkilerinin artması anlamına geliyor. Tarihinden bugüne kadar, Türkiye halkı NATO, ABD ve bağımlılık anlaşmalarına karşı anti-emperyalist mücadele çizgisini bu tavizlikte sürdürdü. Bugünün uluslarası gelişmelerinde ortaya çıkan son durum ve yorumuzda değinmeye çalıştığımız gibi ilkemizin içine itilmeye çalışılan senaryolara karşı da bu emsiz mücadelesini sürdürmek zorundadır ve sürdürecektir de.

Nato'ya karşı mücadele ilkemizin bütün bağımlılık ilişkilerinden kurtulmasını hedefleyen mücadelesinin ayrılmaz bir parçasıdır. Bu bilinçle seslerimizi daha güçlendirip, bağımsızlık talebimizi yükseltmeliyiz.

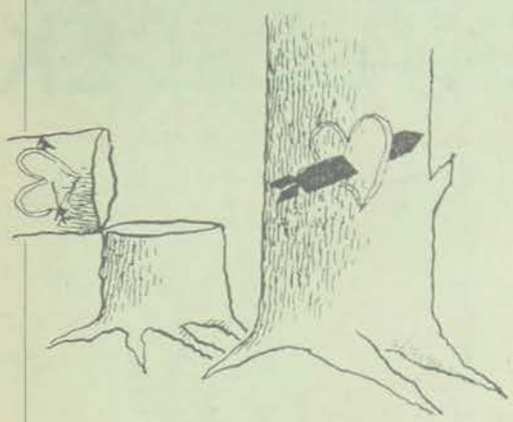
Çünkü, unutmamak gerekir ki: "yeni bir soğuk savaşta taraf yapılmak istemek Türkiye'nin dış politikasının çatışma ve macera yolundaki *tek güvencesi*, içeride koyu bir sıkıntılıktır."[5]

KAYNAKLAR

1) NATO Dergisi, sayı 1988/4
2) Milliyet, 14 Aralık 1987
3) Cumhuriyet, 10 Nisan 1988
4) Cumhuriyet, 13 Nisan 1988
5) O. Yalaz, Halak Gerçek, Sosyal Kitabevi Yayınları.

Erol İnan

ekonomi... barış... gençlik yaşamı...

Silahlanmanın tehdidi yalnızca "ya savaş çıkarsa" sorusunda değil, okuyamadığımız her kitapta, alamadığımız her ilaçta, kazanamadığımız her giriş sınavında gizli. Öncelikle bunu bir gız olmaktan çıkarmak gerekiyor. Ekonominin demokratik planlanması ve barış, genç insanlar olarak kendi yaşamımızı iyileştirme çabasının temel hedefleri arasında yer alıyor.

Dünya üzerinde depolanan silahların insanlığı artık "olmak ya da olmamak" gibi acı bir seçimle başbaşa bırakacak denli yüksek bir tehdit oluşturması, pehçoh ülke açısından ekonomik gelişme çizgisinin sürdürülmesini engelleyici bir unsur oluşturuyor. Silahlanma giderleri, bu ülkelerin tüm kaynaklarının kurumsuna yol açarken, bundan uluslarının silah tekelleri yararlanıyor. Daha açık bir anlatımla, olası saldırı durumları öne sürülerek ya da çeşitli koşullandırmalarla silahlandırılan ülkelerden silah üreticisi konumunda bulunan ülkelere büyük bir kaynak aktarımı gerçekleştiriliyor.

Silahlanma harcamalarındaki yüksek artışın doğurduğu dengesizlik ise o ülke de yaşayan insanların tümü aleyhine sonuçlar veriyor. Gençlik bu olumsuz etkilemeden en büyük payı alıyor. Genç insanlar olarak kendimizi özgürce geliştirebilmemiz için gerekli harcamalar bir tarafa bırakılırken, siyasal iktidarın tercihlerini ön plande tutan harcamalar olabildiğince artırılmakta. Doğal olarak ürünleri uzun erimde verebilen ve bir seçim yatırımı gibi görülmeyen eğitim benzeri alanlara yapılan harcamalar da kısılmakta. Toplumun büyük kesimiyle birlikte gençliğin hızla yoksullaştığı, nitekim eğitim ve kültürel gelişme olanaklarından yoksun bırakıldığı böylesi bir süreç içerisinde ekonomi, barış ve gençlik yaşamı arasındaki ilişkiyi görebilmek önem taşıyor. Kaynakların kullanımının insandan yana değil, insanı yok etmeye yönelik kullanımının önlenmesinin, demokratik gençlik hareketinin mücadele hedefleri arasında yer alması, güçsüz bir gerekliliği olduğu kadar, yaşına karşı sorumluluğumuzun da karşılık gelyor.

TÜRKİYE'DE DURUM

Gençliğin, kendisini özgürce geliştirebileceği olanakların yokluğu bir yana, büyük çoğunluğunun gelecek güvencesinin yoksun bulunduğu ülkemizde, devletin harcamalarındaki dengesizlik düşünce boyutlara ulaşıyor.

Savunma harcamalarının devlet harcamaları içerisindeki payı yükselirken, eğitim ve sağlık harcamalarının bu düzeyini çok altında kalıyor.

Yalnızca savunma harcamaları konusunda yapılacak uluslararası bir karşılaştırma durumun boyutlarını kavramamıza yardımcı olabilir. Tablo 1'de görüldüğü gibi, savunma harcamalarının milli hasıla karşılıkları içerisindeki payının yüzde 20'yi ulaştığı Türkiye, bu oranla gelişmiş ülkenin önünde yer almakta. Silahlı kuvvetlerdeki asker sayısının İsrail'in 4. İngiltere'nin 2, Yunanistan'ın 3 katı kadar olduğu da dikkat çekilmesi gereken bir diğer nokta.

Eğitim ve sağlık harcamalarıyla savunma harcamalarını karşılaştırmak istediğimizde ise karşımıza bazı güçlükler çıkıyor. Örneğin yıllarca savunma harcamalarını hesaplamak istediğimizde, bu alanda bütçeden ayrılan kaynaklarla birlikte, Savunma Sanayii Destekleme Fonu'nda toplanan kaynaklar gibi bazı kalemleri de toplamamız gerekiyor. Ancak bu kaynaklara ilişkin açıklama yapmaktan kaçınıldığı için harcamaların boyutunu da gerçek düzeyinde saptamak mümkün olmuyor.

Sözkonusu üç harcama kaleminde bölüşülen ağırlıklı payların karşılaştırılması genel bir konuya varmamıza yardımcı olabilir.

Tablo 2'den çıkarılabilecek ilk sonuç eğitim ve sağlık ödeneklerinin savunma ödeneklerine oranla çarpıcı biçimde düşük olmuş. Gözlenen bir diğer nokta da eğitim ve sağlık ödeneklerinin toplam ödenekler içerisindeki oranının değişmeden kalması, hatta düşmesi, ancak asla artmayışı.

Savunma ödeneklerindeki görünür düşüşe de savunma harcamalarını oluşturan kaynakların değişen ağırlıklarından kaynaklandığını hemen belirtelim. Gelirleriyle Türkiye'nin ikinci büyük fonu durumunda bulunan Savunma Sanayii Destekleme Fonu'nda toplanan kaynakların belirli bir bölümünün savunmaya ilgili alanlara aktarılacak olması, bu düşüşün yalnızca bütçe üzerinde olduğunu göstermiyor. Neredeyse ekonominin tüm finansmanını fonlarla sağladığı bir dönemde savunma harcamalarının bu gözle ayrıntılı incelenmesi gerekir.

Tablo 1: SAVUNMA HARCAMALARI VE ASKER SAYISI

Ülkeler	Savunma Harcamaları/Devlet Harcamaları (%)	Asker Sayısı (Bin)
ABD	27,8	2.144,0
İngiltere	11,9	323,8
Avusturya	3,6	34,7
İsveç	3,2	64,7
İsrail	59,5	149,0
Brezilya	0,5	285,4
Macaristan	7,2	105,0
Bulgaristan	5,6	148,5
Yunanistan	19,4	209,0
TÜRKİYE	30,0	634,4

Kaynak: Uluslararası Stratejik Araştırmalar Enstitüsü, The Military Balance 1986-1987

Tablo 2: BÜTÇEDE SAĞLIK, EĞİTİM SAVUNMA ÖDENEKLERİ (%)

	1986	1987	1988
Savunma	20,0	17,2	17,3
Eğitim	11,5	11,5	11,6
Sağlık	2,9	2,9	2,7

Kaynak: 1987-1988 Mali Yılı Bütçe Gerekçeleri

Genç insanlar olarak özlerde güvenli olanlarla yürüyebilmemizin en temel koşullarından biri eğitim, meslek, iş hakkına sahip olmamız. Kendimizi 21. yüzyılın bilimsel, teknolojik, kültürel, siyasal gelişmelerine uygun bir zenginlikte yetiştirebilmemiz "12 Ocak - 12 Eylül" formülüyle özelleşen ve bizler için "ekonomik, siyasal, kültürel yoksullaşma" demek olan politikalarla mümkün değil. Silahlanmanın tehdidi yalnızca "ya savaş çıkarsa" sorusunda değil, okuyamadığımız her kitapta, alamadığımız her ilaçta, kazanamadığımız her giriş sınavında gizli. Öncelikle bunu bir gız olmaktan çıkarmak gerekiyor. Ekonominin demokratik planlanması ve barış, genç insanlar olarak kendi yaşamımızı iyileştirme çabasının temel hedefleri arasında yer alıyor.

BÜYÜK KENTLERDEKİ KÜRT ÖĞRENCİLER

"Ayrı bir ulus olmanın tüm sorunlarını yaşamaktayız."

Server YAKIN
(A.Ü. Hukuk Fakültesi Öğrencisi)

... Diyarbakırlıyım. Ailem geçimini topraktan sağlıyor, köy kökenliyim, şehirde oturuyorum.

... Ayrı bir ulus olmanın tüm sorunlarını yaşamaktayız. Buna rağmen uyum sağlamada güçlük çekmiyorum. Bunun nedeni de, benim sorunları ve toplumsal boğulları iyi algılayabilmem. Ulusal köken, arkadaşlıkta belirleyici bir unsur değil benim için. Ama yine de buna ilişkin bazı sorunların çıktığı da oluyor.

... Akademik-demokratik sorunların çözümü için mücadele gerekli. Ama, özel konumumuz gereği mücadeleye fiilen katılamıyoruz. Ayrıca, akademik-demokratik istemler bizim açımızdan deve kulağında bir tüydür. Olsa da olur, olmasa da!

... Okul dışı zamanlarımı genellikle kitap, sinema, tiyatro vb. ile değerlendiriyorum. Kendi kültürel geleneklerimizi, değerlerimizi yaşatmamız olanak var mı? Türk gençleriyle ağırlıklı müştereklerde ilişkiler kuruyorum. Zaten ilişki kurduğum insan sayısı çok sınırlı. Oysa Türk ve Kürt kültürleri birbirlerini etkileyen kardeş kültürlerdir.

... Geleceği meşkul görüyorum. Uzun vadeli beklentilerimiz olsa da, [illegible] yaşadığımız için fazla bir şey düşünemiyoruz. Ne zaman ne olacağımız belli değil. Kürt olmak, eğitim, meslek, iş yaşamında çok büyük olumsuzluklar getiriyor. Bize yabancı olunuyor. Birçok milliyetçiler, Türk solcuları bile olumsuz yaklaşıyor çoğu zaman, anlaşamıyoruz.

"...Sorunun daha çok meclis yoluyla, demokratik mücadeleyle çözüleceğine inanıyorum."

Mahmut PASLAK (AÜDTCF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğrencisi)

... Hakkariliyim. Ailem geçimini çiftçilikle sağlıyor, kasabadan geldim.

... Bir Kürt öğrenci olarak genelde Türk öğrencilerle uyum sağlayamıyorum. Sorunun bu ayrı kültür ve değer yargılarının bulunmasından kaynaklanıyor. Resmi ideolojinin Kürt sorununu yadsıyan yaklaşımı ve eğitimi içinde yetişen Türk öğrenciler, bir Kürt varlığına tahammül edemiyorlar. Çünkü, onlar beklediklerini yapamıyor, kendi değerlerini yadsıyan insanlar görmeye koşullanıyorlar.

... Öncelikle, Kürt halkının sorunlarının demokratik çözüleceğine inanmıyorum. Bence bu konuda Türkiye'deki demokrasi akademik-demokratik mücadelenin güçlenmesi sorunu ön plana çıkıyor. Bu sorunun çözümüne yardımcı olmak, elbette görevimiz. Ancak, bu sorunun daha çok meclis yoluyla, demokratik mücadeleyle çözüleceğine inanıyorum.

... Okul dışındaki zamanlarımı genellikle okuyarak, gezerek geçiriyorum. Genelde benim gibi doğulu arkadaşlarımla birlikte olurum. Her türlü dergi, gazete, kitap vb. bulabildiğim ölçüde okuyorum. Sanat ve halk müziğini dinlerim. Kültürel geleneklerimizi yaşatma olanaklarımız çok az. Çünkü, egemen kültür Türk kültürüdür. Sosyal şovenizmi aşmış halklara kendi kaderlerini tayin hakkı tanıyan insanlarla rahatça arkadaş olabiliyorum.

... Doğrusu geleceğimi pek parlak görmüyorum. Ancak, yine de umutluyum; yaşama umutla bakıyorum.

"Anadolunun eşsiz mozağinin bir parçası olan bu ulusa geleneklerini, dillerini ve daha birçok kültürel değerlerini yaşatma hakkının tanınması, her demokrat gibi benim de istemimdir."

İbrahim ÇELİKTAŞ
(AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi Öğrencisi)

Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da 11 ili kapsayan Bölge Valiliği'nin emrinde, 25 bin kişilik özel bir kolordu, 10 bin dolayında özel tim, binlerce özel komando ve köy korucusu var. Binlerce köy ve aşiret, "devlet yanlısı", "devlet karşıtı" diye ikiye ayrılarak fişlenmiş durumda. 299 sayılı Kararname ile "devlet yanlısı" olanlara silah veriliyor.

Öldürülenler, işkence görenler, cesetleri ailelerine teslim edilmeden gömülenler...

İnsanlıkdışı baskı ve uygulamalara karşı, temel hak ve özgürlükleri için, ulusal özelliklerini, dilini, kültürünü yaşatmak için mücadeleyi sürdüren bir halk. Bu halkın, Kürt halkının sorunlarına politik bir çözüm getirilene dek, Türkiye'de demokrasinin varlığından söz etmek mümkün olmayacak.

Kürt sorununun yakıcılığı Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da somutlanıyor. Orada yaşayanlar bunun acısını bedenlerinde, yüreklerinde hissediyorlar. Katliamlar, işkenceler, zulüm...

Ancak sorunun başka başka yansımaları da var. Büyük kentlerde, üniversitelerde okuyan Kürt gençlerinin yaşamlarındaki sorunlar var örneğin. Asimilasyon politikası, baskılar, önyargılar, şovenizm... Türk öğrencilerle, Kürt öğrenciler arasındaki ilişkiler...

Sorunun çözümünün Türk-Kürt tüm demokrasi güçlerinin birlikte mücadelesinden geçtiği bilincini, büyük kentlerdeki üniversitelere de taşıyabilmemiz gerekiyor. Kürt ve Türk öğrencilerin birbirlerinin haklarına saygı, kültürlerini tanıma çerçevesinde, demokratik bir üniversitede, demokratik bir rejim için mücadelede ele ele vermeleri önemli. Bu duyarlılıkla, çeşitli üniversitelerden Kürt öğrenci arkadaşlara günlük yaşamları, ilişkileri üzerine sorular yönelttik. Yanıtları bizim için büyük değer taşıyor. Ortak noktalardan yola çıkmak duyarlılığını Kürt ve Türk öğrenciler arasındaki ilişkilerde de canlı kılmak için bu yanıtlara kulak vermek gerek.

YARIN

... Nerelisiniz? Ailenizin geçimini nasıl sağlıyor?

... Bir öğrenci olarak, büyük kent yaşamı, üniversite ortamı, Türk öğrencilerle, çevreyle ilişkiler açısından Kürt olmaktan kaynaklanan sorunlarınız neler?

... Akademik-demokratik sorunların çözümü için Türk öğrencilerle birlikte mücadele etmeyi gerekli görüyor musunuz? Bu konudaki düşünceleriniz neler?

... Okul dışı zamanınızı nasıl değerlendiriyorsunuz? Kimlerle birlikte oluyorsunuz? Kendi kültürel geleneklerinizi yaşatabiliyor musunuz? Türk gençleriyle arkadaşlık etmekte güçlük çekiyor musunuz? Türk kültürüne bakışınız nasıl?

... Geleceğinizi nasıl görüyorsunuz? Temel istemleriniz, beklentileriniz neler? Kürt olmanın, eğitim, meslek, iş vb. açısından gelecekte güçlüklerle karşılaşmanıza neden olacağını düşünüyor musunuz?

Söyleşiler: Şafak Erdoğdu

... Erzurumluyum, babam inşaatlarda çalışır. Gelirimizin önemli kısmı babam tarafından sağlansa da, bizim gibi ailelerde herkes kendine yetmek zorundadır. Örneğin ben ve kardeşim ilkokuldan bu yana simitçilik, boyacılık gibi işler yaptık; inşaatlarda çalıştık. Benim okuma olanağı bulabilmem, yalnızca iyi bir rastlantıdır.

... İlkin şunu belirteyim: Benim gibi ailesi batıya göçmüş olanlar için durum, iyi ya da acıdır. Ben ilk ve ortaöğrenim yıllarımda kültürel bir çelişki yaşadım. Okul arkadaşlarıma Kürt olduğumu göstermemek için türlü psikolojik oyunlara girerdim. Çünkü, Kürt olmaktan utanırdım. Bu durum, sosyalist düşünceyle tanışmama kadar sürdü. Ancak, ayrı bir kültür, ayrı bir yaşam biçiminden olduğumu gördüm sonra. Bundan sonra, bu kültürü yeniden özümsemeye, unuttuğum şeyleri bir bütün olarak kaynağı yapmaya başladım. Ne kadar sömürü, asimilasyon altında bırakılsa da, zengin bir kültürle içiçeydim. Batıda yaşamam da artık bu durumu bir olgu haline getirdi. Çünkü "Çukurova'nın bereketli toprakları üzerinde" doğudan göç etmiş birçok insan yaşıyordu. Bu insanlarda kültürel yönden yöresel farklılıklar vardı. Ben bu yöresel farklılıkları da yakalayabiliyordum. Şunu da belirteyim, ancak bu gabmanın sonra Türk arkadaşlarımla ilişkilerim düzeldi. Açıkçası, ilköğrenimden başlayan asimilasyona kapılmamadır. Batıda bunun koşulları daha uygundur çünkü. Kültürel anlamdaki iç çelişkilerimi çözümlediğim için, üniversite yaşamındaki ilişkilerimde önemli sorunlar olmuyor.

... Akademik-demokratik sorunların çözümü için Türk öğrencilerle birlikte savaşımı zorunlu görüyorum. İnsan, içinde bulunduğu her konumu en iyi biçimde değerlendirmeli, verimli kılmalıdır. Ayrıca, akademik-demokratik savaşım, demokrasi savaşımının ayrılmaz bir parçasıdır. Demokratik bir ortamın temel hak ve özgürlükler açısından, diğer halk kesimlerine olduğu gibi Kürt ulusuna sağlayacağı yararlar da gözardı edilemez.

... Okul dışı zamanlarımın önemli kısmı evde okumak ve müzik dinlemekle geçiyor. Halk müziklerini ve klasik batı müziğinden parçaları hergün en az bir saat dinlerim. Türk kültürüne de diğer halkların kültürüne baktığım gibi bakıyorum. Doğaldır ki, kendi kültürümüzden daha çok yaşadığım için Türk kültürünün birçok iyi yanlarını kavrayabiliyorum. Kendi kültürel geleneklerimizi, davranışlarımızla, türkülerimizde yaşatmaya çalışabiliyoruz ancak. Ama, bir Kızılay kalabalığında dolanırken dilime bir Kürt ezgisi dolanıp da, bundan ötesini yapamamak içime oturuyor.

... Kürt olmanın eğitim, meslek, iş vb. açısından getirebileceği olumsuzluklar var. Ama, sorunun politik yönü daha ağır basıyor. Kendini bir Türk değil de, bir Kürt olarak görüp, ona göre davranırsan bunun faturasını pahalıya ödersin. Ama, Türk-İslam sentezini sonuna dek savunursan başbakan bile olabilirsin. (Özal'ın da Kürt kökenli olduğu söyleniyor.) Kürt olmanın getirdiği ekonomik zorluklar önemli. Örneğin ben İstanbul, İzmir, İskenderun, Antalya, Adana, Mersin gibi şehirleri gezebildim. Bu şehirlerin hepsinde gördüğüm manzara, sandıkları yere serilen, doğudan gelmiş boyacı çocuklardı. Bu insanların kendilerini yetiştirme olanakları ortadan kaldırılmış, bir parça ekmeğin peşine düşürülmüşlerdir.

... Anadolu'nun eşsiz mozağinin bir parçası olan bu ulusa geleneklerini, dillerini ve daha birçok kültürel değerlerini yaşatma hakkının tanınması, her demokrat gibi benim de istemimdir.

"Akademik-demokratik sorunlar, hangi ulustan olursa olsun her öğrencinin sorunudur. Bu yüzden, verilecek mücadele ortak olmalıdır."

Ergun KURTULMAZ (ODTÜ İnşaat Mühendisliği Böl. II. Sınıf Öğrencisi)

... Tuncelliyim. Babam emekli işçi, şu an başka bir işte çalışıyor. Babamın tayinleri nedeniyle Türkiye'nin hemen her tarafını gezdik. O yüzden, hangi bölgeden ya da şehirden geliyorum demem oldukça güç.

... Çevremdeki arkadaşlarımın bir kısmı hala Kürtleri ayrı bir ulus olarak düşünemiyor. Onlara göre Kürtler, "Dağlı Türk"tür; cahil insanlardır ve böyle olması da doğaldır. Dolayısıyla Kürt kültürünü de yadsıyorlar. Örneğin Kürtçe konuşanlara hoş gözle bakmıyorlar. İşin ilginç yanı, kendisini devrimci, sosyalist olarak nitelendiren kimi insanlar bile böyle düşünebiliyorlar.

Okullarda ana dilimizle eğitim yapılmaması (yaptırılmaması) önemli bir eksiklik. Asimilasyonda bir ulusun bireylerinin benliklerini yoketmeye çalışmak, diğer ulusun bireylerine de zarar verecektir. Burada sorun, Kürtçenin veya bir başka dilin konuşulup konuşulmaması sorunu değildir. Sorun, Türkiye'de oluşturulacak yeni kültürün, her iki ulusun kültürlerinin içiçe geçmesiyle, kaynaşmasıyla, zor kullanılmadan oluşturulmasıdır. Bu anlamda, soruna bakarken burjuva milliyetçiliğini bir yana bırakmamız yararlı olacaktır.

... Akademik-demokratik sorunlar, hangi ulustan olursa olsun her öğrencinin sorunudur. Bu yüzden verilecek mücadele ortak olmalıdır. Ayrıca, ayrı örgütlenmeler içerisinde verilecek mücadeleyi sosyal şovenist anlayışlara karşı da bence bir mücadele vermek gerekir.

... Okul dışı zamanımı yeni şeyler öğrenmeye ayırıyorum. Kitap okuyor, kafama takılan birtakım sorunları araştırıyorum. Maddi durumum elverdiği ölçüde farklı politik dergiler alarak okumaya çalışıyorum. Şu sıra Marksist klasikleri okuyorum, halk müziği ve klasik müziği severek dinliyorum. Geleneklerimizin büyük kısmını yaşatamıyoruz. Arkadaş seçerken de Türk ya da Kürt olmasına özellikle dikkat etmiyorum.

Türk kültürü de Kürt kültürü gibi olumlu ve olumsuz kimi özelliklere sahiptir. Bizim başarmamız gereken, bu iki ulusun kültürlerinin olumlu yönlerinden yararlanarak yeni bir kültür yaratabilmek ve dünya kültürüne olumlu bir katkıda bulunabilmektir.

... Geleceğim için şimdiden bir şey söyleyemem. Her şey gibi insanlar da değişiyor. Birkaç yıl önceki doğrularım ve hedeflerim ile şimdiki doğrularım ve hedeflerim aynı değil. Ancak doğruluğuna inandığım şeyler için mücadele vermem gerektiğini, doğrularım ancak o zaman bir anlamı olabileceğini düşünüyorum.

"Anadilimizle eğitim görme, kültürümüzü koruma, geliştirme gibi haklarımızı alabilmemiz için verilecek savaşım da ortak olmalıdır."

Konya Selçuk Üniversitesi
Fen Fakültesi Kimya Böl. II. Sınıftan
Bir Öğrenci

... Ağrılıyım. Ailem geçimini çiftçilikle sağlıyor. Köyden geldim.

... Kürt ulusunun bir ferdi olarak, kendi ana dilimde eğitim yapamamam bir sorun elbette. Dilimi koruyamamam, bende ve genelde tüm Kürt öğrencilerde asimilasyonun kolaylaşmasına kolaylık sağlıyor. Türk arkadaşlarımla ilişkilerimde pek sorun çekmiyorum. Bu ilişkilerimi özellikle genişletmeye çalışıyorum. Demokrat arkadaşlara Kürt olmaktan doğan sorunlarımızı anlatmalı ve onların da desteğini almalıyız çünkü. Onların bu konudaki duyarlılıklarını artırmalıyız.

... Mücadelemizin hedefi YÖK'tür ve YÖK'de hepimizin genel bir sorunu olduğu için, ortak bir mücadele zorunludur. Anadilimizle eğitim görme, kültürümüzü koruma, geliştirme gibi haklarımızı alabilmemiz için verilecek savaşım da ortak olmalıdır. Öğrencilerin verdiği akademik-demokratik mücadeleyi genel demokrasi mücadelesinden ayıramayız. Türkiye'de demokrasinin ve demokrasi güçlerinin güçlenmesi, Kürt halkı üzerindeki baskıların olmamasında önemli rol oynayacaktır. Demokrasi, tüm ileri, yurtseverlerin sorunudur.

... Gerçi pek boş zamanım yok ama, olan zamanımı da kitap okuyarak, öğrencilikle ilişkin sorunlarımla uğraşarak geçiriyorum. Ulusal asimilasyona karşı elimden geldiğince mücadele etmeye ve kültürümü yaşatmaya çalışıyorum.

... Günümüzde Kürt ulusu üzerinde duruyor olmak komünistlikle eş anlamlı. Bu yüzden gelecekte çeşitli sorunlarla karşılaşacağıma inanıyorum. Okulu bitirince doğuda hizmet vermeyi düşünüyorum. Çünkü, devletin oraya bir hizmet götüreceği yok.

TARTIŞMA BANDI

Sol İçi Yeni İlişkiler Biçiminin Olmazsa Olmaz Koşulu Sosyalist Demokrasidir

Türkiye sosyalist hareketi yeni bir dönemi atlatıyor. Kimi sol güçlerin bitirilmesi adımlarının hızlandığı görülüyor. Sağlıksız/sağlıksızlaşmaya çalışılan birliklerin beraberce ağırlanmaları olanaksız olduğunu söyleyebiliriz. Birtakım gelişen noktalar, sanırım çıkarılması dışında hiçbir de, netleşmeyi sağlamak açısından olumlu olduğunu belirtmekte yarar görüyorum.

Perspektifleri ve çalışma alanları biz gençlere göre daha geniş olan sosyalist yapıların hızla sağlaşmaları, biz gençlerin de önünü açıyor. Bu açıdan bazı TBKP çevresinde yeni katılımları hem de diğer kanatlardaki gelişmeleri duyarlı her sosyalist gibi yakından izliyorum. '71'e damgasını vuran TİİKP-C'den gelen kimi sosyalist yapılarda da önemli değişiklikler yaşanıyor. Sınıf tabanına oturma süreci olarak değerlendirilebilecek bu değişikliklerin özünü, sosyalist dünyanın içinde bulunduğu çıkmazlara çözüm aramalar oluşturuyor.

Türkiye sosyalist hareketi, geçmiş dönemde burjuva politikacılığı ile kendi arasına kalın satırlar çekmesini becerememişti. Kendine has kültürel ve moral değerleri yaratmakta göçükle çekti. Geçmiş dönem kendini tamama dönemi olarak adlandırılabilir diye düşünüyorum.

12 Eylül gibi bir dönemle karşılaşmamızın bu moral ve kültürel değerlerden -nasıl deyim yerinde ise- yoksun bir sosyalist hareket üzerine faşizmin bir çoğunun gerçekleşebileceği dönemi, burjuva solcu ve politikacılığıyla sosyalist sol ve politikacılık arasına kalın çizgiler çizilmesine neden olduğunu düşünüyorum.

Geçmişi toptan tutmayı amaçlamıyorum. Sadece bir gerçeğin bilinci çıkmasının sağlayan içinde bulunduğumuz dönemi, kendimizi tamamlama dönemi olarak görüyorum. Ve diyorum ki yaşamın sürdürülmesi için kendimize has moral değerlerin geliştirilmesi ve güçlendirilmesi gerekiyor.

Bu anlamda hem sosyalist hareketin sağ kanadında meydana gelen birleşmeleri dikkate alıyor, hem de olumluyorum. Olumlu bulmamın en önemli gerekçesi, netleşmeyi sağlamaya yol açmasıdır. *Bu birleşmeler, parti mitomanı kendisini kapitalizm bir daha iyi ursun, ortaya çıkan program ve çalışma tarzlarından sonra kendilerini ve gönül bağı duydukları çevreleri yeniden değerlendirme payı yaratacaktır. Bunu istiyorum.*

Bütün bu girişe neden gerek duyuyorum? Yeni Aşama'nın Haziran 88 sayısında YARIN Dergisinden Yasemin ÇONGAR'ın bir yazısı var. YENİ AŞAMA'nın geçen sayısında da belirttiğimiz gibi çok önemli bir adım atan ÇONGAR, yazısını son aylarda üzerinde sıkça durulan konular üzerinde şekillendirmiş. Dikkat çektiği noktaları, hem Türkiye sosyalist hareketi açısından hem de uluslararası sosyalist hareket açısından önemli buluyorum. İki gençlik dergisinden iki genç yazarın böylesine önemli bir konuda 'Dikte metninde' bulunmaları garip gelebilir. Sayın ÇONGAR da dernek, vb yerlerde bizlere yaklaşımın yollarının açılmasının gerekliliğini vurguluyor. Oysa beceriksizlik genelde bakışımızın neleşmesi gerekiyor. Onların sosyalist gençliğe yaklaşımı üzerinde durmak mümkün olacak. Ovalıyoruz tartışmaların gençlik/gençlik alanıyla sınırlanmak doğru gelmiyor.

■ ■ ■

Sol içinde yeni ilişkiler biçimine ihtiyaç duyulduğunu belirten ÇONGAR, *"örnek iş yapma yeteneğinin yetersiz gelişmemiş olmasından", "sözlerimin eski yöntemlerle yapılmasından"* rahatsızlıklarını dile getiriyor ve *"doğru konumun tekelinde değildir"* diyor.

Ulaşmış olduğu noktayı önemsiyoruz.

ÇONGAR'ın da belirttiği gibi *"pekçok çevreler kendisini ve ilişkilerini gözden geçiriyor)"* Doğru kimi bizler dogma gibi 'Kuran-ı Kerim'lerde okuduğumuz düşünce kimi *'en kahraman sol'cuların* dışında bazen bütün sosyalist hareket kendini gözden geçiriyor. Hareketin doğrularını yanlışları içiçe yaşadığı ve hemen birinin diğerine bağlı bir üstünlük sağlamadığı bir dönemi yaşadığımı hepimiz biliyoruz. Bir başka söyleyişle hemen her sosyalist yapı, bugün bir önce olmanın ötesine varabilmiş değil.

Bir de bu dönemde kaydedilmiş gelişmeyiz. Sürec kesintisiz bir şekilde devam etmesinin hakkı gurunun başında da, elbette ilerlemenin için bu gerekli.

Yaklaşık 15 yıldır ülkemiz sol hareketinin bir çıkmazda olduğunu uluslararası sosyalist hareketin da aynı sıkıntıları yaşadığını belirtiyorduk. Son yıllardaki araştırma/inceleme/erik ve sosyal pratiğe ilişkin gözlemlerimiz gösteriyor ki "politika yalnız iyi niyetlerle yürütülmüyor". Sıkıntıların kaynağının araştırılması bizi bir sonuca ulaştırmış bulunuyor. Sosyalist demokrasinin eksikliği...

Sosyalist demokrasi uygulamalarının kamuoyuna açıklamaya birlikte 'Kuran-ı Kerim' sahibi bir çok solcu kendi çapında tepki gösterdi. Tepkilerin birçoğunun uluslararası sosyalist hareketle kendini ifade eden aimi eğilimlerin Türkiye'deki yansımalarından geldiğini söylemek gerekiyor. Kendi tanımlamamız yapan bu eğilimlerin dışında henüz kendini tanıma sürecini bitirmeyenler de görüşlerini -her türden kitlar ve tanılamayı da içine katarak açıklıyorlar.

Evet, ne diyorduk? *"Doğru kimsenin tekelinde değildir"* Ama bu cümlenin kendi başına yeterli olmayacağını iddia ediyor ve örgütlenme hakkının da kimsenin tekelinde olmaması gerektiğini belirtiyordu.

Sayın ÇONGAR'ın ulaşmış olduğu sonuç bu yüzden çok önemli. Tartışmayı da bu noktadan itibaren sürdürmek gerekiyor. "Doğru kimsenin tekelinde değil". Çok genel anlamda doğru! Açmak gerekiyor. Açalım ki altını nasıl doldurduğumuzu herkes görsün. Örneğin biz, 'doğru kimsenin tekelinde değildir'i yalnız bugün için değil yarın için de savunuyoruz. *Bunun tam ve doğru ifadesini sosyalizm temelinde herkese özgürlüklere özgürlüğü formülasyonunda bulduğunu, bugünkü sosyalist dünyanın sıkıntılarının çoğunun özgürlüklere özgürlüğü ve demokrasiyle sosyalist demokrasinin bütünlemesine bağlıyoruz.*

İnsanoğlunun bu ikilemden almanın çok çeşitli yolları vardır. Devrime önderlik eden partinin o noktada nasıl durumu çok iyi tahlil etmiş olmasını kendi doğrusunun temel olarak görüp onaya sonra doğru gene tabel e mi düşecek?

Bizce işçi sınıfının dünya görüşünü paylaşan değişik siyasi eğilimler, yanın da varolma hakkına sahip olmalıdır. Mutlak olan tek şey varsa, o da 'hareket'in değiştiği ve geliştiğidir.'

Bereşyin değiştiği ve geliştiğini kabul eden sosyalistler olarak, iktidarı alan partinin 'doğruya ulaştığı' gibi idealist bir anlayışı kabul edebilir miyiz? '70 yıllık sosyalist pratiğin en üst düzeyinde bugün yaşanan 'bunalımlar' ve 'bürokrasi' gibi acı değerlendirmeleri dikkate almak ve geçmişle bugünün bugünde geleceğin ilişkisini kurmak ve ödemli sonuçlara ulaşmak için yeterli malzeme verdiğini sanıyorum.

Bizce, işçi sınıfı sosyalizmi, işçi sınıfının çıkarlarına savunucu değişik partilerin programlarında somutlanabilir. Aynı eylem platformu üzerinde farklı eylem programlarına sahip kolektif iradelerin varlığı konusunda açık seçiler söylemek sosyalizm anlayışlarımızın daha net algılanmasını sağlamaz mı? Yoksa hâlâ, 'bir tane işçi sınıfı partisi vardır, diğerleri küçük burjuva partileridir' gibi beylik lafları mı sonuna açıklık getiriliyor?

Sayın ÇONGAR'ın yazısında da işlediği açık olmasa da, 'yönelmiş olduğumuz' sınıflar sık görülüyor. Bu noktada daha çok açıkça ne demek istediği anlaşılmış olacak. Çözümlediğim kadarıyla farklı farklı sınıfları temel edindiğimiz gibi bir izlenim var sayın ÇONGAR'da. Yanılıyorsam açıklasın. Farklı sınıflardan geldiğimiz doğru, ama kadrolarımı nereden geldikleri değil, hangi sınıfa dönmeyi etkileri önemlidir. Bir sosyalist hareketin değişik örnekleri için de bunu düşünüyorum. Yani yönelmemiz işçi sınıfına dönük olduğunu ve içinden çıkıp geldiğimiz sınıfların karakterlerini istilmizden atmaya çalıştığımızı, bunu becerebildiğimiz ölçüde de sınıf tabanına oturduğumuzu söylemek istiyorum. Bu haliyle, Sayın ÇONGAR'ın 'yönelmiş bulunduğumuz' sınıflar sıfını doğru bulmuyorum.

Tam bu noktada akla bir soru geliyor? *Birbirimize nasıl bakıyoruz? Aynı eylem platformu üzerinde aynı eylem programlarına sahip Kolektif iradeler mi yoksa, yoksa eylem platformlarımız aynı mı?* Sayın ÇONGAR bu sorulara yanıt vermeli ki birbirimize nasıl bakığımız ortaya çıkmalı.

"Birbirimize karşı tüketme şiddeti azalmalı bir yanlıştır" diyor Sayın ÇONGAR. Bu cümleyi ikili değerlendiriyorum. İlki, solında sonunda aynı tarafın politik güçleriyiz. Özel, İnönü Demirel nasıl eşyanı tarafta politikacılarıyız ve nasıl örneğin 28 Nisan direnişi hakkında aynı görüşleri üç aşağı beş yukarı paylaşıyorlar. ea, biz de işçi sınıfının çıkarlarına -nerede ve hangi alanda olursak olalım- üç aşağı beş yukarı aynı biçimde savunuyoruz. Bu anlamda birbirimize karşı güç tüketmekten çok burjuvaziye karşı güç kazanmayı birincil olarak görmek gerekiyor. Ama, eğer aynı sınıfları temsil ediyorsak, proletaryanın diğer tüm sınıflara karşı kendilerini politik ve ideolojik olarak güçlendirmeleri de doğru ne olabilir ki?

Biz aynı sınıfları temsil etmediğimize inanıyor ve diyoruz ki, bizden bazılarının da yarınki iktidar değişikliği dönemlerinde varolmaları için gerekli olacak olan *düşünceleri örgütlenme özgürlüğünü* sonuna kadar savunacağız. Ama bu başkalarına başka sosyalist çevrelere karşı ideolojik mücadeleyi bir tarafa bırakmamızın getirmiyor. *Bu uğraşıyı da daha güzel bir dünya yaratma kaygısını vermiş olduğu birlikte olarak değerlendiriyoruz.*

Bu sorunla bağlantılı olarak, bir başka noktaya daha değinmek istiyorum. Yazının tümünde ÇONGAR'ın sol-içi eleştirilerin biçimlerden mahatar olduğu dikkatı çekiyor. Hakli noktalara değiniyor. Haklılık sağlamaz mı? Yoksa hâlâ, 'bir tane işçi sınıfı partisi vardır, diğerleri küçük burjuva partileridir' gibi beylik laflarla mı sonuna açıklık getiriliyor?

Sayın ÇONGAR'ın yazısında da işlediği açık olmasa da, 'yönelmiş olduğumuz' sınıflar sık görülüyor. Bu noktada daha çok açıkça ne demek istediği anlaşılmış olacak. Çözümlediğim kadarıyla farklı farklı sınıfları temel edindiğimiz gibi bir izlenim var sayın ÇONGAR'da. Yanılıyorsam açıklasın. Farklı sınıflardan geldiğimiz doğru, ama kadrolarımı nereden geldikleri değil, hangi sınıfa dönmeyi etkileri önemlidir. Bir sosyalist hareketin değişik örnekleri için de bunu düşünüyorum. Yani yönelmemiz işçi sınıfına dönük olduğunu ve içinden çıkıp geldiğimiz sınıfların karakterlerini istilmizden atmaya çalıştığımızı, bunu becerebildiğimiz ölçüde de sınıf tabanına oturduğumuzu söylemek istiyorum. Bu haliyle, Sayın ÇONGAR'ın 'yönelmiş bulunduğumuz' sınıflar sıfını doğru bulmuyorum.

Devamı 31. sayfada

Y. Kemal Gökçe

Yeni Aşama'nın Kitapçığı Üzerine Birkaç Düşünce

Dergimizde işlediğimiz konular arasında bizce en önemlilerinden biri, demokratik örgütlenmeden kaynaklanan netleştirmemiş olmasından hedeflerini tam netleştirmemiş olmasından kaynaklanan programsızlığı ve kendini ifade etmede karşılaştığı eksikliktir. Bu eksiklik sadece öğrenci hareketinde değil, politik yapılanmalarda da göze çarpıyor. Bugün demokratik öğrenci hareketinin motor gücü olan politik yapıların, kendini ifade etmesi en az birincisi kadar önemlidir. *Yeni Aşama Dergisi Yayınları*'ndan çıkan *Gençliğin Akademik ve Siyasi Mücadelesi* adlı kitap bu açıdan dikkat çekici bir çalışma. Kitap *Yeni Aşama* çevresinin kendisini net bir biçimde ifade etme çabası olarak beliriyor.

Kitap bizce sadece bu yönüyle bile olumlu bir girişimdir ve gençliğin politik/pratik gelişmesine katkıda bulunacaktır. Öne sürülen çok boyutlu ve herbiri uzun tartışmaları gerektiren tezleri tek bir yazı çerçevesinde ele almanın olanaksızlığı açık. Bu yazı tartışmaya bir giriş niteliği taşımayı, ortak noktaların altını bir kez daha çizarken, tartışılması gereken noktaları da saptamayı hedefliyor.

Öncelikle yazarların yöntem ve üslupların değinmekte fayda var. Birinci bölümde yazarlar, başkalarının görüşlerini olumsuzlamayı değil, kendi görüşlerini direkt ifade etmeyi seçiyorlar. Böylece hem yaşanması gereken tartışma hattından geçmekten, hem de aynı bir siyasi grup engellerken, hem de aynı bir siyasi grup olarak yarlık nedenlerinin kendi dışlarından gruplara karşıt olmaktan değil, ondaki gruplara karşıt olmaktan değil, onlardan farklı bir ideolojik/politik hatta olmaktan kaynaklandığını somutluyorlar. Bu ise öne sürdükleri düşüncelerin farklı politik gruplarca da benimsenebilme ve ortak bir hareket zemini yaratma olanağını artırıyor.

Kitabın akışı içerisinde, bilimsel sosyalist teori ve politikadan uzaklaşan sima-lanın doğru bulduklan görüşlere de başvurulmaktan kaçınılmıyor. Tüm görüşlerinin Lenin'den alıntılara dayandırma kolaycılığından kurtularak, L. Troçki, L. Althusser, vb. teorisyenlerin görüşlerini de kendi görüşlerini zenginleştirme yönünü seçiyorlar. Bu yöntem "yeni bir politik hattın/ın" oluşması için tüm solun benimsemesi gereken bir yöntem.

Kitabın ikinci bölümünde ise yine yöntem ve üslup açısından değinmeden geçemeyeceğimiz batılı bir yaklaşım sergiliyor ve bir bütün olarak "ekonomik determinizm" noktasında bütünlüğini iddia ediyor ve birini sağa, diğerini sola koyarak kendisinin doğru zeminde olduğunu lanıtlamaya çalışıyor. Bu yöntem de yine yeni hareketi içindeki yerini sağlamlaştırmaya çalışıyor.

12 Eylül sonrasında -geçmişe yönelik- büyük bir çoğunluğun bulunduğu "teorik açlık, yeterince bilimsel olamama, dogmatizm, vb." özeleştirilerin varlığını gömülüyorsak, bunun nedenleri iyi araştırılmalıdır. Bunun kaynaklarından birinin de, sol içinde ideolojik-politik tartışmaların "reformist", "sağ", "sol", vb. tanımlamalar getirerek "için kolayına kaçma" olduğunu görmek gerekir.

"Teorik ya da politik 'yanlışların' gösterilebilmesi için 'yanlışlığın' ortaya çıkmasına neden olan felsefi, teorik ve politik tüm sistematiği gösterebilmek gerekir..."

"Sapmaların sonuna etiğimiz her üç düzeyde birden -felsefi, teorik ve politik olarak- karşılarını bulmak mümkün olmayabilir. Bu durumda düzeylerden birinin-deki *malzeme* ile diğer düzeylerdekini göstermek gerekli olacaktır."

Yazarın bu görüşlerine katılmak bile kabul edilmelidir ki, bu yöntem çok tüze bir çalışmayı zorunlu kılar. Tabii sol için-deki dostlarımızı kendimizden uzaklaştırmak istemiyorsak ve doğruları onlarla birlikte bulan bir tartışma zeminini gerekli görüyorsak. Dergimizden yapılan alıntılarının yöntem ve üslupları da, bu açıdan gözden geçirilmesi gerekli olan özelliklerini ve bazı görüşlerimizin çarpıtılmış olduğunu gözönüne alınca bu ütüzlığın gösterilmediği sonucuna varıyoruz.

"Bir süredir de bu görevlerden Yarın dergisinin hiçbiriyey anlamadığını gösteriyor" diyorsunuz", "üç kez hep beraber, daima, daima, daima." "Yarın dergisi dinsel faaliyetlerinde darlığı kesinlikle reformist almamalıdır", vb, üslup örnekleri de var. Bu açığı kapatmanın bir yöntemi olarak seçilmiş olsa gerek.

Özetle, kitabın birinci bölümü yeni bir politik kültürün oluşmasına ve bunun gerekirdiği sol içi yeni bir ilişkiler sistemine katkıda bulunurken, ikinci bölümü tersini yapıyor.

Tüm bir kitap boyunca ağırlık verilen ve bizce de altı çizilmesi gereken bir konu, akademik mücadeleyi ele alış tarzına verilen önem. Yazarlar savaşımın farklı düzeylerde ve farklı biçimlerde sürdürülmesi gerektiğini saptıyorlar. Buradan yola çıkarak da yüksek öğrenim gençliğinin, mücadelesini esas olarak akademik alanda asıl olarak altyapı tarafından belirlenen üst yapı alanlarının görece özerkliğe taşınmasını vurguluyorlar. Alanın önemini ve mücadele gücünün bu bakış açısıyla değerlendirmesi kesinlikle yapıldığında savaşımın kendi alanında sürdürmenin gerekliliği "sınıfın devrim görevleri uğruna"(?)" feda edilmiştir, sonucuna ulaşılıyor. Bu ise aşırı bir sapmadır.

Yine geçmişi değerlendirirken bölümler-de ve o döneme ilişkin alıntılarda üç noktanın ağırlık kazandığını görüyoruz: meşruiyet zemini, hareketin kitlesselliği ve demokratik işleyiş. Daha çok Kürkçü'den yapılan alıntılarda üç noktanın da, o dönemdeki gençlik hareketinin bir meşruluğa sahip olduğu vurgulanmakta, tam bir meşruluğa sahip olduğu söylenmiyor. Meşruiyetin sürekli gözetilmesi, gençlik hareketinin diğer toplumsal kesimlerle desteklenmesini de beraberinde getiriyor ve ona güç katıyor.

Bu dönemdeki hareketin en önemli özelliklerinden birinin kitlesellik olduğu vurgulanıyor. Bu kitlesselliği sağlayan faktör ise alanın çelişkilerini öne çıkartmak-tan ve kitleleri somut istemler etrafında bütünleştirmekten kaynaklanıyor. Kitlesselliği büyük bir güce dönüştüren anahtar ise demokratik işleyiş. Kararlar kitlenin gözönünde, kitle ile birlikte alınıyor. Bu da tüm süreçe kitlenin aktif ve kararlı katılımını sağlıyor.

Yazarların öğrenci derneklerine ilişkin öne sürdükleri görüşlerinden de birçoğuna katılıyoruz. Bunlardan birkaçını somutlarsak; derneklerde üye olmanın kaçınılmazlığı, derneklerin önemi ve merkezi yayın organının gerekliliğini sıralayabiliriz.

Derginiz sayfalarında da uzun süreden beri söylediğimiz gibi demokratik öğrenci hareketinin yine en önemli sorunlarından biri "ikameci" yaklaşımlardır. Yazarlar sosyalistlerin öğrenci derneklerine bakış açılarının net olduğunu, ancak bu bakış açısının demek tüzüklerine geçirilmesinin -yani üyelik kıstası haline gelmesinin- bir anlam taşımadığını, esas olanın ise kitlelerin bilincine taşınmasının önemli olduğunu vurguluyorlar. Ve sosyalistlerin dernekterdeki hedeflerinin, dernekleri "ikame" edilerek olduğunu belirtiyorlar.

Akademik alandaki mücadelenin iki ana hatta yürüdüğü, hareketin üzerinde yükseleceği alan, birimlere özgü alan olmakla birlikte, genelde katılım önemlidir. Bu alanın çizilmesi ve buradan da merkezleşmenin zorunluluğuna varılıyor. Merkezi bir yayına olan ihtiyacın yakıcılığı da tekrar vurgulanıyor.

Son olarak daha sonraya bırakacağımız ve herbiri ayrı bir tartışma konusu olan noktalara değinelim. Yazarlar işçi sınıfına dışarıdan bilinç taşıma sürecinin devam ettiğini ve işçi sınıfının henüz kendisini yaratamadığını iddia ediyorlar. Bunu bağlı olarak ülkemizde bir işçi sınıfı partisinin olmadığını söyleyerek, "partileşme süreci" teorisini savunuyorlar.

Diğer görüşleri de bu ana düşünceden kaynaklanıyor. Bizce bunlardan en önemlileri; demokrasi mücadelesinin önemine değinirken, bugün henüz sınıf partisi yokken demokrasi mücadelesi sürdürmenin sosyalist teoriyi bulandıracağını ve sosyalist perspektiften uzak "reformist" bir mücadeleye dönüşeceğini söyleyiyorlar. Sosyalist örgütlenmeye ilişkin "çift komsomol" önerisi de bundan kaynaklanıyor.

Demokratik öğrenci hareketine ilişkin olarak da "Federatif örgütlenme mi, konfederatif örgütlenme mi doğrudur?" ve "Demokratik öğrenci hareketinin programı ne olmalıdır?" konularında tartışmazsını sürdürülmesi gerekiyor.

Zekeriya Aytemur

SERVER TANİLLİ

savunduğum, sosyalizm ve onun demokrasisidir

Söyleşi: Mehmet Bilgin

YARIN ○ Sayın Tanilli, son kitabınız "Nasıl Bir Demokrasi İstiyoruz?" yayınlandıktan kısa bir süre sonra yasaklandı. Bu konuda, başta sizin tepkiniz olmak üzere, çeşitli tepkiler sürüyor. Siz, bu gelişmeyi nasıl değerlendiriyorsunuz?

SERVER TANİLLİ ■ "*Nasıl Bir Demokrasi İstiyoruz?*" demokrasinin temel doğrularının yanı sıra, bize özgü sorunlarının altını yeniden çizmeye çalışan bir kitaptır. Bu doğruları ve sorunları bilenler vardır, bilmeyenler vardır; tek Türkiye burjuvazisi, onun adına kalem yürütenler, konuyu benim belirttiğim çerçevede anlamış değiller ve anlamak da istemiyorlar, sorunu yasaklarla, tabularla yaklaşıyorlar. Kitabımda kavramları yerli yerine oturtmaya çalıştım, yanlışları ve bu arada tabuların üzerine yürüdüm. Bütün bunlar, yurttaş olarak hakkım, bilim adamı olmak da görevim. Ama gelin görün ki, kitap yasak duvarına çarpmış durumda ve "bölücülük" suçlamasıyla hakkında dava açılmış bulunuyor.

Sonuç ne olacak?

Bilmiyorum. Bildiğim tek şey şu sadece: Ülkemizde halihazır düzen, Anayasası'yla, kanunlarıyla, mahkemeleriyle, bu tür eserleri önlemek, onları yazanları susturmak amacıyla tezgahlanmıştır. Gerçek anlamıyla ne demokrasi vardır ülkemizde, ne de hukuk devleti: Çünkü, demokrasi, başta düşünce özgürlüğü demektir; hukuk devleti de hakların ve özgürlüklerin güvence altında olması. Bunlar yok! Ne yazık ki, başta aydınlar, ülkemizde çağdaş bir demokrasi ve hukuk devleti adına büyük bir kavga verdiler; veriyorlar, daha da verecekler. Bu onların görevi! Kitabım yayınlandığında hakkında çıkan yazılardan da anlıyorum ki, aydınlarımız *çok boyutlu, yasaksız ve tabusuz bir demokrasi* istiyorlar. Yaşam, özellikle son yıllarda hepimize çok şey öğretti; acılar ölçüsünde ufkumuz da genişledi. Benim kitabım, bütün bunların bir yansımasıdır. Ve ayrıca inanıyorum ki, aydınlarımız böylesi bir demokrasi anlayışını savunan bir kitabı da savunmasız bırakmayacaklardır.

Kitabım mahkum olursa, onun çevresinde büyük bir kavga olacağı kanısındayım.

○ Ülkemizde yıllardır süregelen demokrasi tartışmasının genişliğine, yeni bir ışık kattığına inandığımız kitabınızda "demokrasi anlayışınızı" da ortaya koyuyorsunuz. Ancak kitap yasaklandığı için, bunu öğrenmekten yoksun kalan pek çok genç insan var. Demokrasi anlayışınızı, sizin deyiminizle "çok boyutlu yasaksız, tabusuz demokrasi"nin ne olduğunu YARIN sayfalarında bir kez daha anlatır mısınız?

■ Tarihe, topluma ve insana *Marksist* dünya görüşü açısından bakan bir aydın olarak, savunduğum aslında sosyalizm ve onun demokrasisidir. Gerçek demokrasiyi sosyalizm getirecek; bu bakımdan, demokrasi ile sosyalizm, birbirini bütünleyen iki kavram, giderek iki olgudur.

Konunun bir yüzü budur.

Bir başka yüzü de şu: Kapitalist, ya da kapitalistleşme sürecini yaşayan bir toplumda kavga veriyoruz. Kapitalist toplumların eriştiği belli bir demokrasi aşaması vardır; *burjuva demokrasisi* dediğimiz bu demokrasi tipinin özelliği, toplumda bütün sınıf ve zümrelere düşünce ve örgütlenme özgürlüklerini açıklama, onlar etrafında örgütlenme, giderek siyasal iktidara gelme haklarını tanımasıdır. İlke bu! Böyle olduğu için de, o toplumlarda, temel iki sınıf, yani burjuvazinin karşısında işçi sınıfı da ideolojisini serbestçe yayabiliyor; ve partisini, yani *Komünist Parti*'yi özgürce örgütleyebiliyor. Kapitalist toplumda, aslında burjuvaziden yana olan düzenin, uygulamada olumsuz etkilerini demokrasiyi de yansıttığını, demokrasinin nice kurumlarının içini boşalttığını görmezden geliyor değilim elbet. Ama ilke, yukarıda belirttiğim çerçeve içinde yürürlükte her şeye karşın.

Kapitalizmin mantığı da bunu gerektiriyor.

İşte Türkiye'de, Türkiye burjuvazisine anlatamadığımız bu: Kapitalizmi -hem de kıran kırana- uygulamaya kalkıyor, ama onun -olabildiğince- demokratik mantığına sırtını çeviriyor; ekonomide liberal, ama politikada değil; sömürü olsun istiyor ve kapıya kapıya sömürüyor, ama sömürülenin ideolojik bağımsızlığına, sendikal ve partisel örgütlenmesine karşı; [illegible] de olduğu gibi, köpekleri salıvermiş, ama taşları bağlamış durumda. Öte yandan, utanmadan *Atatürkçülük* şarkıları söylüyor!

Bu ikiyüzlülüğe karşı çıkmak gerek!

Türkiye burjuvazisinin tutarsızlığını, giderek yalanını yüzüne vurmak, halka teşhir etmek; bütün sınıf ve zümrelerin katıksız düşünce özgürlüğünü, düşüncelerin açıklanma ve örgütlenme özgürlüğünü savunmak, siyaset arenasını işçi sınıfının partisine de açmak; burjuvazinin tepesine vura vura bunları gerçekleştirmek.

Yapmaya çalıştığım bir başka şey de bu!

Bizim gibi ülkelerde, yukarıda belirttiğim çerçevede bir demokrasi mücadelesinin, bir yerde işçi sınıfı iktidarı için de mücadele anlamına geldiğini aman gözden uzak tutmayalım. Nitekim, burjuvazi konuya hep bu yanıyla bakıyor; öyle olduğu içindir demokrasiden korkuyor, onu sınırlı tutuyor ve sınırları genişletmenin her vesileyle karşısına çıkıyor.

Bilmiyorum anlatabildim mi?

"Tarihe, topluma ve insana Marksist dünya görüşü açısından bakan bir aydın olarak, savunduğum aslında sosyalizm ve onun demokrasisidir. Gerçek demokrasiyi sosyalizm getirecek; bu bakımdan, demokrasi ile sosyalizm, birbirini bütünleyen iki kavram, giderek iki olgudur..."

○ Toplumsal mücadelede, gençliğin rolünün önemini pekçok ülkenin tarihi gösteriyor bize. Ülkemizde verilen demokrasi mücadelesi içinde, gençliğin rolü ve bu rolün önemi sizce nedir?

■ Bütün dünyada, 1960'lı yıllarda, gençlik hareketlerinin gittikçe geliştiğini, ülke siyaseti üzerinde daha etkin rol oynadığını görüyoruz. Fransa'da 1968'de ortaya çıkan ve gelişen gençlik hareketleri, birçok Avrupa ülkesine sıçramış, oradan kimi Üçüncü Dünya ülkelerine yayılmıştır.

Aynı hareketliliği bizde de görürüz.

Daha önceki yılları bir yana bırakalım; 1968-69 yıllarında, Türkiye'de üniversite gençliği, akademik bazı sorunlarını çözmek ve üniversite içindeki antidemokratik uygulamaya son vermek amacıyla harekete geçmiştir. Ne var ki gençlik, kısa zamanda, kendi sorunlarının, ülke sorunlarından soyutlanamayacağını görmüştür ve gelişim de bu yönde olmuştur.

Bu bugün de geçerlidir: Gençliği doğrudan doğruya ilgilendiren kendi sorunlarını, özellikle de eğitim sorunlarını, onun için de özel bir yer tutan üniversite sorununu, öteki yurt sorunlarından soyutlama olanağı yok. Gençlik konuları bu bütünlük içinde bakıyor ve bakacaksa, elbette haklıdır.

Gençliğin, demokrasi mücadelesi ile ilişkisini de burada kendini gösterir.

Konuyu bugüne getirelim: 12 Eylül rejimi, çağdaş Türkiye'de elde edilmiş bütün demokratik kazanımları yerle bir etmiştir. Sivil kisve altında bugün de devam eden bu rejim, siyasal arenasında işçi sınıfına yer vermiyor; gençlikten anladığı ise başka birşey. Düşünmeyen, tartışmayan, düzeni olduğu gibi kabul edecek insanlar yetiştirmek istiyor; eğitim düzenini de, böylesi kuşaklar yetiştirmek amacıyla tezgahlanmış durumda. İşçi sınıfının işi güç, ilerici gençliğin de. Oysa bağımsız, demokratik, laik bir toplum, insanların insanca yaşayacakları bir toplum, artık iyice biliyoruz ki işçi sınıfının eseri olacak; gençliğin ise, toplumun en uyanık ve dinamik kesimlerinden biri olarak yapacağı çok şey var. İşçi sınıfının büyük yürüyüşünden ayrı düşmemeye çalışarak hareket etmeli; yolları yalnız başına aşmaya kalkmadan, işçi sınıfıyla düzenli temas içinde olmak. Gençlik hareketinin sağlığı adına şart bu. Gençliğin kendi sorunlarının ülke sorunlarından ayrı olmadığı dün doğruydu, bugün de; ama ülke sorunlarına çözüm getirecek asıl yolu işçi sınıfı açacak.

İşçi sınıfının önünde değil, yanında olmak! Unutulmaması gereken bu!

Evet, gençliğin, toplumun en uyanık ve dinamik kesimlerinden biri olarak yapacağı çok şey var. Ve bunların başında gericiliğin üniversitenin çevresine ördüğü duvarları yıkmak geliyor. O duvarlar işçi sınıfının da önüne çekilmiş duvarların bir uzantısı.

Bu duvarları yıkmak gerek!

○ Sayın Tanilli, bildiğiniz, geçtiğimiz haftalarda, "Demokrasi İçin Dayanışma Çağrısı" adı altında bir çağrı yayınlandı. Hemen ardından sizin bir selamlamanız ve -kısa bir süre sonra da- "Çağrıya Çağrı"nızı basından öğrendik, izledik. Bu konudaki düşüncelerinizi biraz daha ayrıntılı anlatır mısınız lütfen?

"Aydınlarımız çok boyutlu, yasaksız ve tabusuz bir demokrasi istiyorlar. Yaşam, özellikle son yıllarda hepimize çok şey öğretti; acılar ölçüsünde ufkumuz da genişledi. Benim kitabım, bütün bunların bir yansımasıdır..."

"Demokrasinin yerle bir edildiği, demokrasi düşmanı güçlerin devletin en yüksek makamlarına değin tırmanabildiği, eğitimin, giderek üniversitenin aslında faşist bir ideolojinin pençesine terkedildiği bir toplumda, gençlik, kendi sorunlarına, genel demokrasi mücadelesinin dışında bakamaz; o mücadeleyi yürüten güçlerden kendini soyutlayamaz."

■ Türkiye'de, özellikle 12 Eylül 1980'den başlayarak, insan özgürlüklerinin karşısına dikilmiş en korkunç tehdit ve tehlike [illegible] olmuştur. O tarihten beri, yalnız demokrasinin çağdaş ilke ve kurumları ayaklar altına alınmakla yetinilmemiş, insanlarımızın bizzat maddi ve manevi beden tamlığına karşı saldırıya geçilmiştir. Bu yolda, akla gelebilecek her türlü insanlıkdışı yönteme başvurulmuştur; devletin, neredeyse bir olağan soruşturma kurumu haline getirdiği işkenceler yüzünden haksız mahkumiyetlere uğrayanlar bir yana, doğrudan doğruya yaşamını yitirenler vardır. Bunlarla güdülen amaç da, düşünen insanları korkutup sindirmektir. Bütün bu davranışlar, tek tek insanlarımızı ezerken ülkemizin de yeryüzündeki saygınlığını yok etmiştir. Nitekim Türkiye, daha şimdiden, dünyada işkenceci bir ülke olarak tanınmaktadır. Son olarak, yurtlarına kendi istekleriyle dönen TKP ve TİP Genel Sekreterleri Haydar Kutlu ile Nihat Sargın, bu insanlıkdışı tarktan geçirilmektedir; kendilerine işkence yapıldığının yüzlerce kanıtı vardır ve bir tekini bile çürütebilmiş değildir bunların.

Ne yapmalıyız?

Bu sorun, dün de canalıcıydı, bugün de.

Bu insanlıkdışı uygulamalara hep karşı çıktık ve sonuna değin de karşı çıkacağız. Türkiye'de bir süre önce, aydınlardan yükselen "*Demokrasi İçin Dayanışma Çağrısı*", yükselen yeni ses, en haklı seslerden biri olmuştur. Bu ses yalnız işkenceye karşı çıkmakla kalmıyor, Türkiye'de demokrasinin önüne dikilen çağdışı engelleri de, haklı olarak -bir kez daha- sergiliyordu. En başta, insanoğlunun saygıyı dile getiren bu çağrıya, "*Türkiye Aydınlarıyla Dayanışma Girişimi*" olarak katıldık ve -Türkiyeli olsun olmasın- her ulustan ve halktan insanları ve aydınları bu çağrıya katılmaya ve onu desteklemeye davet ettik.

İyi dilekleri, girişimimiz dileriz!

○ Sayın Tanilli, eğitim sistemiyle ilgili yeni bir çalışmanız olduğunu biliyoruz. Bu çalışmanızı, eğitim ve demokratikleşmeyi olarak mı görmeliyiz? Bu konuya da değinir misiniz?

■ Türkiye'nin yığınla sorunu var: İktisadi, siyasal, sosyal, kültürel. Hepsi de kesin çözüm bekleyen pek önemli sorunlar bunlar. Eğitim sorununun ise apayrı bir ağırlığı var içlerinde. Çünkü eğitim, ideolojilerinin asıl uygulanış yeri burası olduğu için, gerici sınıf ve güçlerin gözlerini ısrarla diktikleri bir alandır. Gericilik, özellikle 12 Eylül'den başlayarak, devletin bütün kurumlarına kanser gibi yayılırken, eğitim kalesini de ele geçirmiştir. Okullardan üniversitelere değin, eğitimin işleyişinde olsun, içeriğinde olsun *demokratik* ne ki var, yok edilmiştir; din dersleri liselere kadar zorunlu ders haline getirilmiştir. Üniversiteler de düpedüz faşist bir ideolojinin sultası altına sokulmuştur.

İşte ben, dünden bugüne olan biteni sergilerken, ülkemizde nasıl bir eğitimin yürürlüğe konması konusunda temel doğruların altını bir kez daha çiziyorum. Savunduğum, ilköğretimden yükseköğretime değin, işleyişinde ve içeriğinde *demokratik bir eğitimdir*. Herkese fırsat eşitliği tanıyan, akılcı, bilimsel, insanca, barışçı bir eğitim ancak demokratik bir eğitimi gerçekleştirmekle mümkün olacak. Hele *laik* bir eğitimle, demokratiklik içiçedir; okullarında laik bir eğitimin yapılmadığı bir ülkede, demokrasi olamaz. Ama böylesi bir ilkeyi, giderek demokratik bir eğitimi kurup yaşama geçirecek olan da demokratik bir iktidardır. Demokrasi düşmanı güçlerden, onların iktidarlarından, çağdaş bir eğitimi kurmaları beklenemez. Türkiye'de hele hele 12 Eylül 1980'den bu yana olan bitenler bunun açık bir kanıtıdır. Öyle olduğu için de, Türkiye'de demokrasi için mücadele, demokratik bir eğitim için mücadeleyi de içerirken, demokratik bir eğitim için mücadele demokrasi için mücadeleyi de beraberinde getiriyor.

Her iki mücadele içiçedir.

Kitabımda altını çizdiğim gerçeklerden biri de bu.

○ Teşekkür ederiz, Sayın Tanilli.

■ Ben de.

PERESTROYKA VE KOMSOMOL:

SSCB GENÇ KOMÜNİSTLER BİRLİĞİ MOSKOVA İL SEKRETERİ İLE SÖYLEŞİ

"cesaretli olmak zorundayız"

SSCB'deki Komsomol örgütü, tam adıyla Genç Komünistler Birliği (YCL) ülkede yaşanan Perestroyka sürecinden etkileniyor. Komsomol Sovyet gençliği içindeki farklı eğilimlere yeni bir bakışla yöneliyor. Politik çalışma, yönetici-üye ilişkileri, kuruluşun amacı ve uygulanması aşamalarında daha geniş bir katılım, daha yaygın bir demokratik işleyişi yaşama geçirmeyi öngörüyor. Sovyet komsomolu, gençleşiyor. SSCB Genç Komünistler Birliği Moskova İl Komitesi Genel Sekreteri Viktor Bezdenov ile yapılan söyleşi, bu değişimin bazı unsurlarını yansıtıyor. SSCB Yüksek Parlamentosu'nun yayın organı İzvestiya'da yayınlanan söyleşide sorular sözkonusu gazetenin muhabiri yöneltmişti.

» Bir grup heavy-metal rut kulübü tanımıştım; üyelerinde herbiri çivili deri bilezikler taksın. Onlara bu müziği neden dinlediklerini sorduğumda bana, heavy-metal müziğin kendilerini rahatlattığını ve daha önemlisi, bu müzikle birarya geldiklerini söylediler. Bu grupları da büyük çoğunluğu kendi deyimleriyle "normal" gençler oluşturuyordu. Doğrusu, konuştuğum bu gençlerin çoğundan ben de hoşlandım. Petri Victur, Genç Komünistler Birliği (YCL) Moskova İl Komitesi olarak bu grupları ve SSCB'deki diğer resmi olmayan gençlik birlikleri konusunda ne düşünüyorsunuz?

BEZHENOV » Bu konuda taraf konumunda değiliz. Onları daha iyi tanımayı ve anlamayı istiyoruz. Ancak girişimlerini de desteklemeye hazırız. Doğal olarak bu tür birliklerdeki alkoz müzik, bekoloji, spor gibi ortak bir paydadan kaynaklanıyor. Ama, bu kendiliğinden birlikler konusunda birkaç kaygılar da var. Beş-altı yıl kadar önce, genç futbol seyircilerinin neden olduğu olayları hâlâ anımsıyoruz. Ayrıca, hipiler de uyuşturucu alışkanlığına yaygın olduğu bir çevre oluşturmuşlardı. Kısacası bahsini geçirdiğimiz türdeki şiddet eğilimlerin ağır hasarı yaratıcı. Gerçi ile Sovyet dinleyicilerine ilgi gelen yazılar var. Ama bazen bu grupları hakkında gerçekten abartılı söylentiler duyuyoruz. Bu nedenle YCL'nin Moskova İl ve Bölge Komiteleri ortaklaşa olarak bu gençlik kuruluşlarıyla ilişkiye geçmeye ve onları yönlendirmeye çalışıyor. Anlamayacaklarını, karşıdan futbol seyircileri etiketlere alınmıyordu. Bugün de birçok insan bu yasaklarının bulunduğunu bilmiyor. Ama, biz gençleri ikisinden böyle yasaklardan yana değiliz. Bununla birlikte, tamamen köfü ve kötü olmuşa da davranmıyoruz, tavırlarının aldığı biçimsel itici ve olağandışı konuma girebiliyor. Bu gençlerden kimisi sürekli gruplar yaparak gruplar halinde motosikletleriyle dolaşıyor, kimisi kafalarının üzerinde daire ediyor. Diğerleri çivili ve sivrileri bilezikler takıyor. Herbirinin ortak noktasını da dinledikleri müzik oluşturuyor. Ama, bir gerçek var ki bu durumdan bizler sorumluyuz. Bunalımlardan kurtulmaları için onlara yardım etmek ve daha sonra da neyin doğru, neyin yanlış olduğunu birlikte saptamak zorundayız. Bu bağlamda, halen YCL Sivastopol Yerel Örgütü heavy-metal müziği severler için kulüp binası sağlamış bulunuyor. Bakınızla yönetimde YCL'de etkinlik gösteren bir grup genç Beatles Severler Kulübü kurmuş. Leningrad yöresinde motosikletliler ve rock severler için bir kulüp oluşturuluyor. Tüm bunların yanında, konuya halen kuşkuyla yaklaşan birçok insan bulunuyor. Ama, gerekliliğimiz kaderiyle kuşkuları ve kaygıları daha çok abartılmış söylentilere dayanıyor. Bizler bunları aşmak zorundayız. Çalışmalarımızın yıllarca YCL çevresiyle sınırlı tuttuk, artık gençliğin daha geniş kesimlerine ve özellikle 14-18 yaş grubuna eğilmek zorundayız.

» Bir süre önce, rock müziği üzerine Babuşkin Müzesi'nde verilen bir konferansa katılmıştım. Orada YCL Moskova İl Komiteti'nden kişiler de gördüm.

» Evet, doğrudur. Bizim işimiz gençlerle, onların ilgi alanlarına kayabilmek, incelemek durumundayız. Ne yazık ki, bu genç insanların en çok nelerle ilgilendiklerini tam olarak bilmiyoruz. Bizim kanıyoruzum, gençlerin tercihleri kısa zaman boğunluğu olmuştur. Şimdi bu alışkanlıklar, gelenekleri kırmalıyız. Örneğin, birçok insana break dans ters geliyor. Oysa halk dansımızda da, her dansçının diğerlerinden daha iyi yapmaya çalıştığı figürler yok mudur? Break dans da içerdiği yarışmacı coşkuyla dansçıları birarya getiriyor, o zaman bu diye karşı çıkılıyor?

Bu arada, Moskova'da gençlerin müzik çalışmaları için bir rock müzik laboratuvarı oluşturma çabaları vardı. Bu çalışmalar, iki yıl kadar önce YCL Moskova Araştırma Merkezi tarafından başlatılmıştı. Bugün, düzenlenen amatör rock müzik topluluğu bu laboratuvarların üyeleridir. Ayrıca, şimdi profesyonel olma çabaları da vardır. Bu arada, biz de söz konusu Araştırma Merkezi'nin çalışmalarını dönem sonuna dek devam etmeyi düşünüyoruz. Bunun kısmi durumdayız. Bunu, geçtiğimiz günlerde de düzenlenen Genç Sanatçılar Festivali'nde somut bir biçimde gördük.

» Okurlarımız, herkesin konuşma konusu olan bu resmi olmayan derneklerin neden bu kadar çok olduğunu bilmek istiyorlar.

» Bundan yirmi otuz yıl kadar önce de resmi olmayan böyle dernekler, birlikler vardı. O zamanlar gençlerin ilgi alanı çeken caz müziği vardı; taş plaklara, onların deyimiyle "kemiklere" üzerine kayıtlar yapılıyordu. Bu müzik yasaklandı, ama insanlar yine de caz dinlemek için küçük gruplar halinde bir araya geldiler. Bir süre sonra da birçok genç insan uzun saçlarıyla ortalıkta görülmeye başladı. Bu saç tipleri şimdiki bileziklerin konumundaydı o zamanlar. Bazı insanlar kendi ve dostları hakkında daha farklılaşarak düşünebilirler, ama bu doğru değil. Gerçekte, bu kızlar rağmen, hiç rapor edilmedi. Aynı durum şimdiki resmi olmayan dernekler için de sözkonusu olabilir.

» Bu oluşumlar, daha önce hiç tartışılmamış bazı şeyleri de getirdi. Peki, bu gençlik oluşumları YCL'nin kapsamına alınamaz ise, bu durum YCL'nin bazı etkinliklerini yitirdiği biçiminde yorumlanabilir mi?

» Evet, bu gençlerin rehberlik edemezsek, destek veremezsek, kendilerini bizden ayrı tanımlayacak, yeni biçimlere girebilecek ve istemeyen yönlere savrulabilecektir.

Bu bağımız, oluşumların desteklenmesi üzerine çok şey söylenirken pratikteki tavırlar da oldukça belli toplumsal kalıpları kırmaya yöneliyorlar. Moskova'da Bauman yönünde bir grup genç, Shcherbakov Konağı'nın yıkılmasını önlemek için amansızca dersiyler oturtarak yıllı işçilerini engellediler ve konunun bir kez daha tartışılmasını sağladılar. Bugün, yörenin tasarlanan bu gençlerin çabalarını desteklediyorlar. Onlara bu mimari anıtı korudukları için şükran duyuyorlar. Ama, başta otomobilleriyle bu gençlerin toplum huzurunu bozduklarını düşünmüşlerdi. Yeni girişimler yasaları aşkın, başkalarını bir nitelikte olabilir, ama yine de bunlar bize yeni seçenekler, oluşumlar yaratmakta yardımcı olacaktır. Preobrazenski kulübü örneğini düşünün. Kulübün adı, Rus Çarının velihatı genç Peter'in 17. yüzyıl sonlarına doğru, ordusunu kurduğu Moskova yakınlarındaki alandan geliyor. Bugün bu alanda, geçmişi 18. yüzyıla değin uzanan büyük bir mezarlık bulunuyor. Bu mezarlık II. Dünya Savaşı kahramanlarının başarıları sonsuz kıvılmış. Kulüp şimdi buradaki çeşitli dönemlere ait anıtları restore etmek istiyor. Giderleri ise üyelerin kendi kazançlarından sağlanacak. Bu genç insanlar girişimleriyle Rus ulusunun şanlı dönemlerine ait unsurlara sahip çıkmak, uluslaşık düşüncesini yaygınlaştırmayı amaçlıyordu.

Uzun süre YCL önderlerine duyarsız yönetimler egemen olmuştur. "YCL için ne yaptın?" sorusu doğdu, "YCL şimdiye ne yaptı?" sorusu ise yanıtsız bulunuyordu. YCL önderleri, gençlerin yol göstereceklerine, yönetgeler vermeyi tercih ettiler. Ama şimdi YCL yerel örgütlerinin ve yetkililerinin, üyeleri için öğrenciler, genç işçiler, sanatçılar için, ne yaptığını sormak durumundayız. Razı YCL yöneticilerin birden çalışmalarına yön verebilecek açılımlar, öneriler istiyorlar, yönergeler bekliyorlar. Oysa ki, onların böylesi yönergelere gereksinimleri yok. Çalışmalarını eyledinin kitek ve gereksinimleri doğrultusunda belirlemek zorundalar.

Geçenlerde YCL'nin Moskova İl Komitesi'nde bir danışma bürosu açtık. Amacımız, gençlerle yapacağımız görüşmelerde sorunlarını ve istemlerini ilişkin bilgiler edinebilmekti. İlk birkaç günde bürüye özellikle aileleriyle ve veya okul öğretmenleriyle sorunları olan beşyüze yakın genç başvurdu. Bu gençlerin içinde iş seçimi konusunda yardım isteyenler de vardı. Bu arada üniversite öğrencileri ile genç annelerden yarım günlük işçilik'in birçok başvuru ve istek geldi. Biz de "Moskova'da işgücüne gereksinim var" ilanı, böylesi bir arz ve talep eşit dengelenebilir" diye düşündük. Gıdışmalarımız oldu. Şimdi, Krasnopresnenski'deki kafeyi ve Sivastopol yöresindeki pastaneyi ünüyle ilgilenecek öğrencileri işletmekteyiz.

Bizler genellikle gençlerin toplumun yenilenmesine, gelişmesine ilişkin ilgilerini gözardı ediyoruz. Oysa, "eleştiri" şimdi daha açık ve cüretkarlıkla yapılmaya sokulmuş durumda. Herkes yetkililerin gerektiği tartışmalı ve törenlerinden, akıcı ve ezberlenmiş nutuklarından kurtulmak istiyor. Bugün YCL bölge komiteleri sekreter seçimlerinde rahatlıkla üst makamların önerilerini dışlayabiliyorlar. Geçen on yıl boyunca olgunluk tanımı da değişti. Kâlı 35 yaşındaki insanlardan "genç" diye sözedilliyor. Oysa, iyice geriye dönüp bakınca 30 yaşında İvan Lüşçev isimindeki bir adamın 1920'de bir traktör fabrikasına yönetici atandığını, matematikçi Sergei Sobolev'in 31 yaşında SSCB Bilimler Akademisi'ne üye seçildiğini görüyoruz. Bugün üniversite öğrencileri ilkellar gibi, bizler de "küçük çocuklar gibi davranıyor. Artık onları canlandırmak, yönetmek gerekmiyor. Onların toplumun yeni yapılanmasını getirdiği sorunlara karşı duyarlı ve uluslaşık bilincini kazanmalarına da yardımcı olmak zorundayız.

Türkçesi: Ahmet Erhan Çelik

15-16 HAZİRAN

15-16 Haziran eylemi gençlik için de değerli deneyimlerle yüklüdür. Bu eylem, demokratik hak ve özgürlüklerin toplumsal muhalefetin güçleri tarafından hep birlikte sahip çıkıldığı ve ortak hedeflerle mücadele edildiğinde kazanılabileceğini ve korunabileceğini göstermektedir.

Kimi günler vardır ki, yalnızca tarih olmaktan öte anlam taşırlar. Bu günler, düşünen ve eylemde bulunan insan için değerlendirilip dersler çıkarılacak günlerdir. 15-16 Haziran 1970, Türkiye işçi sınıfı mücadele tarihinde böyle özel günlerdir. 15-16 Haziran direnişini değerlendirip kavrarsak ve dersler çıkarırsak, hem işçi sınıfımız hem de gençlik için güneri bir önem taşıyor.

15-16 Haziran'a Doğru

1960 sonrası gelişen demokratik ortamda işçi sınıfının yarı sınıf özellikle öğrenci gençlik de politik ve sendikal örgütlenmesini gerçekleştirmişti. Gelişen ve yükselen örgütlenme bilinci kısa zamanda hareketin kitleselleşmesini getirdi. Toplumun her kesiminde örgütlenme, hak alma ve hak kullanma istekleri kitlesel bir biçimde açığa vurmaya başladı. İşçi, öğrenci, memur kesimleri örgütlendiği akademik, sendikal ve politik hakları için etkin, kararlı ve kitlesel mücadelelere girişti. Örgütlenme ve mücadele bilincinin bu yükselişi çok geçmeden tekelci sermayenin kanlı saldırısına yol açtı. Uluslarası düzeyde yaşanan ve ülkede de yaşanmakta bulan ekonomik bunalımın faturası işçi sınıfının ve emekçi kesimlere çıkarılmak isteniyordu. Bunun için işçi sınıfının sendikal örgütlülüğü kontrol altına almayı, dağıtmaya yönelik planlar yapılıyordu.

Hükümet, Sendikalar Yasası'nda yapılacak bir değişiklik DİSK'i etkisizleştirip ortadan kaldırmaya, gidişmiş sendikacılığı güçlendirmeye çalışıyordu. TBMM'de TİP'in muhalefetine karşın 1317 sayılı yasa kabul edildi. DİSK Yönetim Kurulu, Türk-İş dışındaki sendikaları yıkılışsız kılmaya çalışan bu yasanın antidemokratik olduğunu ve yasaya karşı anayasal haklarını kullanarak direnceklerini açıkladı. 15 Haziran'da DİSK'li, Türk-İş'li ve bağımsız sendikalı binlerce işçi İstanbul ve İzmir'te direnişe geçtiler. Fabrikalar boşaldı, işçiler sendikal özgürlüklerine yönelik saldırıların protesto ederek kent merkezlerine doğru yürüyüş başlattılar. Gençlik de işçilere destek vererek eylemde yerini aldı. Kurulan barikatların, polisin ve askerin ateş açmasına rağmen, işçiler direnişlerinde kararlılıklarını ve güçlerini kanıtladılar. Üç işçi şehit oldu, yüzlercesi yaralandı ve binlercesi işten çıkarıldı. Yasa TİP tarafından Anayasa Mahkemesi'ne götürüldüyse iptal ettirtildi. Mücadeleyi işçi sınıfı ve onun yanında yer alan güçler kazandı.

15-16 Haziran'dan Çıkarılacak Dersler

15-16 Haziran 1970'i Türkiye işçi sınıfı tarihinde yönelttiği hedefe yükselmesi anlamında en somut, açıcı, etkin, kitlesel eylem oldu. Eyleme DİSK'e, Türk-İş'e ve bağımsız sendikalara üye 100 bin işçinin katılması (o dönemde DİSK'in 30 bin üyesi vardı), işçi sınıfının demokratik sendikal hak ve özgürlüklerine sahip çıkmada ve korumadaki duyarlılığını gösterdi. Sonuç bir kitlesel eylemin önemini ve gücünü kanıtlıyordu. Aynı zamanda, birlikte hareket etme ve birlik bilincinin gelişmesi sağlandı. Birleşilince kazanıldığı görüldü. "İşçi sınıfının nicel ve nitel varlığı yoksa bu" tartışmasına en iyi yanıtı veren eyleme, devrimci gençlerin de katılması işçi sınıfının sosyolojik belirginleştirdi. TİP'in parlamentodaki muhalefeti, Anayasa Mahkemesi'ne başvurusu, yasanın iptali, işçi sınıfının haklarını savunan bir siyasal örgütün varlığının önemini gösterdi. Ekonomik ve siyasal mücadelenin içiçeliğini, birlikteliğini bir kez daha kanıtladı.

Dünden Bugüne Deneylerin Işığında Sonuçlar

12 Eylül'le birlikte, 1970'te yapılamayan yapılmış, DİSK'in faaliyetleri engellenmiş, sendikal hak ve özgürlükler budanmış, varolanlar da kullanılmaz kılınmıştır. Rejim, toplumun her kesiminde örgütlenme bilincini köreltme ve örgütsüzleştirme yolundaki saldırılarını aralıksız sürdürdü, sürdürüyor. Örgütler güdümlü kılınmaya, bağımsız davranışlar kapatılmaya çalışılıyor.

Bütün bu olumsuz düzenlemelere, Türk-İş yönetiminin ikircikli tutumlarına karşın bir buçuk milyon işçinin katıldığı yemek boykotu, genel grev eğilimi doğrultusunda harekete geçme isteği önlenemiyor. 16-16 Haziran 1970'te olduğu gibi büyük çoğunluğu harekete geçirebilecek, sınıf bilinciyle eğitilmiş öncü kadroların önemi bugün daha iyi biliniyor. Birliğin ve kitle eyleminin, somut hedeflere hep birlikte yöneltmenin sonuç alıcılığı daha iyi kavranıyor.

Diğer yandan ekonomik ve politik mücadelenin birbirleriyle çerçevesinde, 15-16 Haziran eylemine politik varlığın önemi açıkça görülen alyası örgütlenmenin önemi bugün de geçerli. İşçi sınıfının çıkar ve istemlerini savunacak bir partinin gerekliliği kendisini dayatıyor.

15-16 Haziran eylemi gençlik için de değerli deneyimlerle yüklüdür. Bu eylem, demokratik hak ve özgürlüklerin, toplumsal muhalefetin güçlerin tarafından hep birlikte sahip çıkıldığı ve ortak hedeflerle mücadele edildiğinde kazanılabileceğini ve korunabileceğini göstermektedir.

Yılmaz Uslu

"Bir ânda sonsuzluk
Kum tanesinde evren
Bir avuç içinde ummanlık
Bir çiçekte tüm gökyüzü"

William Blake

YAŞAMI DAHA İYİ ANLAMAK İÇİN

klasikleri okumak gerek

Ayrı ayrı insanlara her bakış. Bir dergi sayfasında buluştuğumuz şu anda, hangi yanımız ortak; bizi, ama hepimizi birleştiren neler var? Başka içinde yaşadığımız zaman ve toplum kendi belirliyor yaşamlarımızı. Dünyanın bugününe, şimdiki zamana ortağız. Çağdaş olan herşey gibi tarihsiz. Tüm bir geçmişin, tüm bir insanlık tarihindeki birikimlerin şimdiki zamandaki görüngülerliyle çizilmiş çağın çerçevesi. Geçmiş de belirliyor bizi.

Ayrı ayrı tanıtan-toplumsal nedirlerine her bakış.

Bir kitap okurken neler duyarız? Bir roman olsun bu. Ayrı ayrı insanlara yaşamına açılan bir pencere. Göyüp onlara çıkan iki kişi. Biz bilen haberi. Bir aşk. Bir başkasının bize bile çizdiği çizgiler tanıyabiliriz. Hayranlık duyduğumuz bir cesaret, yiğitlik belki. Çağdaşımız olmayan, aynı toplumda yaşamadığımız ayrı ayrı insanların yüreklerini, beyinlerinde en gizli köşelerine dek, düşlerine, yalnızlık anlarına dek tanıyabilmeye yazın. Tarihsel-toplumsal açıdan ortaklaşmacığımız insanların çevrelerine, özel yaşamlarına, erkadaşlarına uzanabilmek.

Sanat, somut yaşamdan elde ettiği soyutlamaları yeni bir kurgu içinde somutlaştırır. Bir kitap okurken ya da üyetrede bir oyun izlerken, somut olaylara, insan ilişkilerine tanık oluruz. Kavga eden, gülen, uyuyan, acı çeken, düşleyen, çalışan, ölen insanları görürüz. Birdenbire şu ya da bu ölçüde benzeyen, ama bizden olmayan bir çevredeki tanışabilirler, çelişkiler, bağlar evrene karşı olayları tanıklık ederiz. Somut davranışlar, tutumlar, tüketime bağımlı gelecekler, belki de biç yaşamadığımız, yaşayamayacağımız türden olaylarda. Ama evrilediği zaman ve toplum kesiti ne olursa olsun, sanat yapıtında öyle metinler, soyutlamalara öyle zamandan vardır ki, bir yazarın anılara görüntü olarda. Çalışan insanlarda tanışabilirsiniz, üretici, gerçi, sömürüyü ve değişimi, tüketiciliği, insancıllığı, temsilciliği, cesareti... evrensellemiş olgu ve değerleri bulursun.

Bu soyut, evrenselleştirici insan özelliklerini yazın öyküleme içinde çözümünde önüne seren sanat yapıtı, yaşamı, çevreyi, toplumu, kendimizi anlama yeteneğini geliştirmede yardımcıdır bize. Tarihi, toplumu kavramak soyutlama yapmaktan geçer. Tarihi yazılmak sanat ekonomik koşulların ötesinde etkide bulunmakla olmaktadır. tarihi anlamak da bu koşulları, yaşanmışın genel görünümleri aracından çekip çıkarmak ile başlar. "Sanat, tıpkı bilim gibi, yaşam deneyimini kendi özgün, kendine ait ufkunu genişletir, başka dönemlere ve ülkelere ilişkin bilgilerimizi çoğaltır, gerçekliklerdeki görünüşlerin ötesini kavrayıp onlarla günlük yaşantıda her rastlığın kavranışında eşi yanlarını gösterir." (*Sanat*, A.Vera Zis, *sf.* 46).

Gerçekçi sanat çağlar aşar; işleri, yitse zamanla yüzer, kalıcıdır. Yüzyıl önce yazılmış bir kitabın, yeniliği zamanla bağımlı, geçici olaylarına, bugün pek anlatılır hiçbir yanı, o olaylar gerçekçi bir ayrıdam yansıdığı içindir. Çağlar aşmış yapıtlar var edebiyat kitapları arasında "klasik"lerimizdir, Cervantes'in gerçekçiliklerine bakıp pek çoğu. En geniş anlamında gerçekçilik, yaşamın gerçeğe uygun bir tasarımı demektir. Dış aktarım değil, mutlaka dönüştürmedir sanatçının görevi. Gerçekçi yöntemin gücü, sanatçılara emfisi sunduğu açmalarında, kendi emsiline özgeçtirme kırışın yaşamın kitlesi, tam ve doğru tasvirlerinin üretmede yardımcı olur. Öyle ki, aristokrasi tutkunu Balzac'ın aristokratların önlenemez düşüşünü görmek ve onları daha iyi bir geleceği hakedmeyen insanlar olarak üpleştirmek zorunda bırakmıştır. Size aristokratının değenemez sonunu göstermiştir. Büyük aristokratın çehresini hiçbir tarih kitabının anlatmadığı yetkinlikte çizmiş,boyamıştır.

Bazarov, Rudin, Oblomov, Lopahin, Madame Bovary, Smerdyakov, Yevgeni Onegin, Peçorin, Krotiserskaya, Rahunetov... Klasik yapıtların akıllara kazınacak tiplerinden sadece birkaç tanesi. Bu kitaplardaki dünyanın taşıyıcı kişileri. Politik düşüncenin geliştiğinde, olayları, dönemleri kavramada, eğilimleri yorumlamada elde devrimci düşünüşe örnek seçtiği insan tipleri. Kendi bireyselliğinizin evrensellik açılımına kazanmasına yardımcı olan insanlardır onlar. Romandaki, oyundaki olay, dedikodu ardalığından, özelliğinden çıkarın, bazı genele, evrensele ulaştıranlardır. Tiplerin belirlenmesi, sanat çıkarım olayları, olaylar aracındaki evrensel tanıtıcı, toplumsal özellikleri duyumsatan rastlantısallıktan kurtarılmaya yardımcı olur. Yapıt, böylece toplumu sunar bize. Bir yapıtın kişisi, aynı toplumsal tanıtıcı koşuluda olan birçok kişinin temsilcisidir bu bakıma. Evrensel yanıtım bir kum tanesidir, çiçeğe bir çiçektir ki, yapıtlarından gökyüzünün derinliğine tanışabiliriz.

Tarih bilicine, toplumsallaşmaya, evrensel yaşamaya giden yolda bir soluk bu kitaplar. Goethe'den başlayıp, Stendhal, Balzac, Puşkin, Hugo, Dickens, Turgenyev, Gogol, Flaubert, Tolstoy, Twain, Zola, James, Maupassant, Cehov, Gorki diye sayılayı sürdürebileceğimiz o ece addan sadece birkaçının birkaç yapıtı hakkında notlar sunuyorunuz.

Klasik edebiyat yapıtlarını okumak, kendimizi geliştirme çabasının olmasına olmaz bir bileşeni. Daha iyibir dünya yaratmak içindünyanın anlaşılığına ulaşmak gerek önce. O sonuçluğun değerli taşları bu kitaplar. Aydınlığımızı artıran ışık kaynakları...

BALZAC VE GORIOT BABA

"İstese de istemese de devrimci bir yazar..."

Onsekizinci yüzyılın bitimine birkaç ay kala, 1799'da doğan Balzac, aristokrasi ve aristokrasinin egemenliğindeki bütün bir feodal ilişkiler sistemi karşısında, burjuvazinin giderek geçimdiği yıllarını Fransa'sında yaşadı. Politik tutumu hakkından tam bir bralıcıydı. Aristokrasiye üyelerine düşkündü bi, soyadının önüne soyluluk işaretli sayılan "de"yi ekleyip *Honore de Balzac* olarak tanınmayı yeğlemişti. 51 yıllık kısa yaşamı bir yandan, 90 roman, 30 oyun ve 5 biyatro oyunu yazabilmesi olanaklı kılacak yoğun bir çalışma, öte yandan ilginç zaman gerçekleşecekmediği çok para kazanma tutkusuyla içiçe geçti. Öldüğünde ardında borçları ve bütün kitaplarının toplamından oluşan *"İnsanlık Komedyası (Comedie Humaine)"* adlı yapıtı onu dünya edebiyatının en büyük adlarından, gerçekçiliğin kurucularından biri olarak ölümsüzleştirmekle kalmadı. İnsanlığın büyük değişimleri karşında bakışıp bir yüzyılın bir düşünsel birikim çağı olan uzdokunanın yüzyıl bakında en canlı, en derin, en doğrudan bilgileri de bugüne ulaştırdı. Balzac'ın *Eugenie Grandet, Köyde İsyan, Goriot Baba, Tılsımlı Deri, Vedrine'deki Zombalık, Köy Papazı, Yitik Hayaller, Kibar Fahişelerin İhtişamı ve Sefaleti* gibi romanları hep *İnsanlık Komedyası*'nın yanı, kendisinin "ideal" saydığı aristokratik dezenle son bulmalarının nasıl çürüdüğünün, para düşkünlüğü, gerçeklik, insanı değerlerden uzaklaşma şeklinde behrece bir yozlaşmanın nasıl yaygınlaştığının anlatımıdır. *Friedrich Engels*'e göre, "onun büyük yapıtı, bu bir toplumun ovulmuş çürümesi üzerine ürkütü bir eğitir."

Peki nedir öyleyse Balzac'ı bunca bu yük, bunca kalıcı, Balzac'ın yapıtlarının okunmasını bunca önemli kılan? Neden gerçekçiliğin kurucusu sayılmaktadır bu soyluluk düşkünü adam?

Engels, Balzac'ın yapıtlarına Fransız toplumunun bütün bir tarihini yerleştirdiğini söyler. Marx'la birlikte bilimsel sosyalizmin kurucusu olan bu büyük düşünürün söyledikleri, sanatın bilgilendirici işlevi üzerine aklımıza kazınacak nitelikte: "İktisadi ayrıntılar bakımından bile, özgeçtiği, Fransız Devrimi'nden sonra gerçek ve özel mülkiyetin yeniden dağılışı konusunda, zaman zaman profesyonel tarihçi, istatistikçilerinin bilmedikleri öğrendiğimden daha fazla şey öğrendim Balzac'tan..."

Balzac'ın olağanüstü bir sezgisi yeteneği vardı. Gördüklerini yaşantısındaki dönüştüğü ise, yanında yeraldığı sınıfın çıkarlarına değil, geleceği uzanan güçlere yakınlaşan bir yapıtın oluşmasını sağladı. Balzac'ın bu dürüst gözlemciliği ile gerçekçiliğin doğuşu arasında önemli bir bağ kuruyor Engels: "Balzac, yakolmaya mahkum sınıfın gemisi yazmıştır. Ama buna karşın, en derinden duygudaş olduğu adamları, kadınları, soyluları sahneye çıkarırken en keskin hicvini, en acı eleştiriyi yazar. Gözlemediği bir hayranlık sonuç ettiği insanlar ise, sadece en çelişkili dönemlerden, 1830-1836 yıllarında, halk gömlemsan gerçek temsilcileri olan cumhuriyetçilerdir. Balzac'ın böylece kendi sınıf duyguşlarlarına ve önyargılarına çiğnemek zorunda kalması, sergili soyluların çoğunun gerekliliğini görmesi ve onları bundan daha iyisini bekletmeyen kimseler olarak sunması, gelecegin gerçek temsilcisi gerçekçiliğin en büyük zaferidir ve koca Balzac'ın en büyük özelliği budur bence."

Balzac'ın ve elestirel gerçekçiliğin başyapıtlarından sayılan *Goriot Baba*'da, toplumsal eşitsizliğin halkla soylunun karşı karşıya getirilmesiyle sergilenmesi, anlatıma geçiş bir destanlık boyut kazandırmıştır. Fransız Devrimi'ndeki önce bir eşitliğe ilaşıldıkarında işçi olan, acaık girişkenliği sayesinde zamaye birlikkureyle ilgisiyle anılan Goriot Baba'nın yaşamının sonyıllarını geçirdiği Vauquer Pansiyonu'na konuk olarız. Gogol Baba, Burjuva devriminin de yücelttiği özellikleri, dürüstlük, çalışkanlık ve insan sevgisini bütünleştiren kişiliğinde. Çok sevdiği kızları için, sömürdükçe sömürdükleri babalarıyla birarada görünmeyecekten hile koşlanmazlar. Onların Fransız sosyetesine karışmış, aristokrasinin çıkarlarının ile burjuvazinin aristokratik yaşam biçimine uyum sağlamasındaki güçlükler. Değişime direnmişin getirdiği yozlaşma içinde biçimlenmiş yaşamı lanetle tanıklık ederiz. Pansiyonda kalan, Hukuk öğrencisi bir genç olan Rastignac ile Goriot Baba arasındaki dostluk ise, gençliğin coşkusu ve deneyimlerin olgunluğuyla biçimlenir, zenginleşir. Rastignac'ın çlamaya çalıştığı yaşam görünüşünü, en çarpıcı renkleri ekler Goriot Baba. Goriot Baba'nın geçmişine ve Rastignac'ın bugününe bakarken, bir yandan Fransız tarihine ve toplumuna, bir yandan da insanlığın evrensel değerlerine, sevgiye, saka, dostluğa, sadakate, azıma ve ağırbaşlılığa dikkat çekmektiyiz.

"Uygulamaya gelince kesin kararları mutlaka tereddütlerle karşılaşacaktır. Tıpkı, denis ortamda bulunduğları zaman, geçerlerini ve yana yönelieceklerini, yaklaşırlarsa hangi açıdan ayrıcalıklarını bilmeyen gençler gibi. Başlangıçta kendimi çıkarcasına çalışmaya vermek istedi. Ama kısa zaman sonra, bazı ilişkiler kurma ihtiyacının kapıldı, böylesi ona daha yakın görünüdü..." (*Goriot Baba, Remi Kitabevi, sf. 36*)

Rastignac'ın anlatıldığı bu üneselerde, kendimizden birşeyler bulmamamız mümkün mü? İlgimizden birşeyler taşıyan *Goriot Baba*'yı okumak, *İnsanlık Komedyası*'na bir adım sadece. Ama insanlık tarihine bir bakış, insanlık defterinin kavranışımızda yeni bir açı aynı zamanda.

Balzac, 1850'de, yazı Komünist Manifesto'nun yayınlanışından iki yıl sonra öldüğünde, mezarı başında dünya edebiyatının bir başka büyük değeri, Victor Hugo şu konuşmayı yapacaktı:

"Balzac, en büyükler içinde bizimkilerden, en büyük sırasında en yüksekteklerden biriydi. Bütün kitapları adında bir tek kitaptır: İçlerinde bütün çağdaş uygarlığının gerçekle karışık kimsesiz bir tablosunu çizmiştir ki, bir çırpıda indenilemez 1836'da Kazakları'ın epik söylenceylerinden esinlenerek yazdığı ilk romanı *Tanrı Buldayayınlanır*. Yine aynı yıllar, en ünlü uzun öykülerinden olan *Peirre* ile *Bir Beşiğin Güncesi*'ni yazar. Bunları yine bir uzun öykü izler: *Baron Gagol*, ilk kez bu öyküde belirgin çevresel betimlemelerden uzaklaşır, yaşamları olayda yoğunlaştırır ilgiyi. Rus burokrasisinin yerildiği "Müfettiş" adlı oyuna, Petersburg çevrelerinin gösterdiği ters tepkilere karşın, çok beğenilir, uzun süre sahnelenir.

Yaratıcılık açısından alabildiğine zengin olmasına karşın, ağır ruhsal bunalımlarla da bağlantısı olan bu dönem, sinirsel gerçekçiliğin en büyük yapıtlarından olan *Ölü Canlar*'ın kaleme alındığı yıllardır. Gogol'ün başyapıtı *Ölü Canlar*, yapıtın büyük bölümüne yurt dışı gezilerinde tamamlar. Bir süre ölçütsiz yöneltiler *Ölü Canlar*'a. Kimi bunlarında, kimi gerçekçiliğe eden rahatsız olmuştur. Bu tepkilere ohluğa kazar Gogol ve yapıtın ikinci ciltini yazmaya koyulur. Ne ki, başarısızlığa bu ise, ardından tüm müvekkilerini yakar ve kısa bir süre sonra da ölür.

Ölü Canlar, Gogol'ün işlediği temel konulardan pek farklı değildir gerçi, ama daha bir olumlu, daha bir yerindedir duyguçlar. Romanda sözü edilen canlar, kolluğun kaldırılmasından önce aynen yazarın ayrılan ve mülkiyetinin, ayrılan kadar vergi ödedikleri Rus köylülerdir. Bu sayılar arasında, çoğu zaman birkaç yüzünce olmuş olan kişiler de sayılmakta ve onlar için de vergi ödenmektedir. Ama, onlar karşılık gösterilerek borç da almaktadırlar. Gogol'ün "Çiçikov" adlı kahramanı da, bu sayım gazetiklikleri üzerine bir iş kurar kendine; toplarak sahiplerine başvurarak, ölü canları iyi fiyatlarla satın alır ve bunları karşılık güvenerek bankalardan bol miktarda borç alır. Romanın sonunda foyası ortaya çıkar Çiçikov'un. Gerek Çiçikov'un kişiliğindeki çarpıklıklar, gerekse çevresindeki kişiliklerin, sergiledikleri davranışlar alabildiğine bir tepkinin ürünüdür Gogol'e göre. Kimi zaman gülünerek, kimi zaman da düşündürerek acımasızca eleştiriz çağın düzenini ve ister ki, o çirkinlikler son bulsun.

Ölü Canlar'ın önemli bir yeri vardır Rus yazınında. Ondokuzuncu yüzyılın güzel bir armağandır Rus ve dünya yazınına. Kimbilir, ikinci cildini okuma olanağı bulabilseydik, daha da nelleşmiş düşüncelerimiz.

GOGOL VE ÖLÜ CANLAR

"Gülünç, garip yanları, uyumsuzluklarıyla yaşam..."

Ondokuzuncu yüzyıl Rus yazınında, çeşitli etnik toplulukların değişik toplumsal-politik özellikleri yansıtılmaya çalışılırken, demokratik ve toplumcu yönelimlerin,gerçekçi anlatım geleneksel yapıları sergilendiklerinde gözlenir. Ondokuzuncu yüzyılın ilk önemli romanı *(Yazbahmin Kızı)* yazarı Alexander S. Puşkin, çağdaş Rus yazınının temelini ilk harcı koyan kişidir. Onunla birlikte edebiyatın kurucularından sayılan ve "çağdaş Rus romanının atası" olarak nitelendirilen kişi de Nikolay Vasilyeviç Gogol'dür.

IVAN TURGENYEV
1818 - 1883

1809'da Ukrayna'da başlayan ve 1852'de Moskova'da noktalanan, kısa bir yaşam çizgisi vardır Gogol'un. Pek çok yönüyle İngiliz romancısı Dickens'a benzetilen Gogol, rahası buzullarla dolu bu ezsa yaşamına "bu nlar benim ruhsal tarihim" dediği eşsiz yapıtlar sığdırmıştır. Yapıtlarında, yaşamın kötüyü, garip yanlarını, uyumsuzluklarını dile getirir Gogol, Rusya'nın tagra kasabalarında yaşayan küçük, ilkmalık insanlarda kahramanlarını. Ukrayna'daki çiftlik yaşamını konu eden ilk öyküsü 1831'de yayımlanır Rus köy yaşamının öylesine gerçekçi, öylesine yerşeyen bir lalliocznu çizmiştir ki, bir çırpıda indenilemez 1836'da Kazakları'ın epik söylenceylerinden esinlenerek yazdığı ilk romanı *Tanrı Buldayayınlanır*. Yine aynı yıllar, en ünlü uzun öykülerinden olan *Peirre* ile *Bir Beşiğin Güncesi*'ni yazar. Bunları yine bir uzun öykü izler: *Baron Gagol*, ilk kez bu öyküde belirgin çevresel betimlemelerden uzaklaşır, yaşamları olayda yoğunlaştırır ilgiyi. Rus burokrasisinin yerildiği "Müfettiş" adlı oyuna, Petersburg çevrelerinin gösterdiği ters tepkilere karşın, çok beğenilir, uzun süre sahnelenir.

Yaratıcılık açısından alabildiğine zengin olmasına karşın, ağır ruhsal bunalımlarla da bağlantısı olan bu dönem, sinirsel gerçekçiliğin en büyük yapıtlarından olan *Ölü Canlar*'ın kaleme alındığı yıllardır. Gogol'ün başyapıtı *Ölü Canlar*, yapıtın büyük bölümüne yurt dışı gezilerinde tamamlar. Bir süre ölçütsiz yöneltiler *Ölü Canlar*'a. Kimi bunlarında, kimi gerçekçiliğe eden rahatsız olmuştur. Bu tepkilere ohluğa kazar Gogol ve yapıtın ikinci ciltini yazmaya koyulur. Ne ki, başarısızlığa bu ise, ardından tüm müvekkilerini yakar ve kısa bir süre sonra da ölür.

Ölü Canlar, Gogol'ün işlediği temel konulardan pek farklı değildir gerçi, ama daha bir olumlu, daha bir yerindedir duyguçlar. Romanda sözü edilen canlar, kolluğun kaldırılmasından önce aynen yazarın ayrılan ve mülkiyetinin, ayrılan kadar vergi ödedikleri Rus köylülerdir. Bu sayılar arasında, çoğu zaman birkaç yüzünce olmuş olan kişiler de sayılmakta ve onlar için de vergi ödenmektedir. Ama, onlar karşılık gösterilerek borç da almaktadırlar. Gogol'ün "Çiçikov" adlı kahramanı da, bu sayım gazetiklikleri üzerine bir iş kurar kendine; toplarak sahiplerine başvurarak, ölü canları iyi fiyatlarla satın alır ve bunları karşılık güvenerek bankalardan bol miktarda borç alır. Romanın sonunda foyası ortaya çıkar Çiçikov'un. Gerek Çiçikov'un kişiliğindeki çarpıklıklar, gerekse çevresindeki kişiliklerin, sergiledikleri davranışlar alabildiğine bir tepkinin ürünüdür Gogol'e göre. Kimi zaman gülünerek, kimi zaman da düşündürerek acımasızca eleştiriz çağın düzenini ve ister ki, o çirkinlikler son bulsun.

Ölü Canlar'ın önemli bir yeri vardır Rus yazınında. Ondokuzuncu yüzyılın güzel bir armağandır Rus ve dünya yazınına. Kimbilir, ikinci cildini okuma olanağı bulabilseydik, daha da nelleşmiş düşüncelerimiz.

TURGENYEV VE BABALAR VE OĞULLAR

"Bilinmesi ama yaşanmaması gerekenler..."

Rus edebiyatının ustalarından İvan Sergeyeviç Turgenyev, 1818 yılında zengin bir toprak ağasının oğlu olarak doğdu. Çocukluktan geçişle doğruyeçişken Turgenyev'in aile ilişkileri Rus toplumunun yaşanmalarını içeriyordu. Gelenekçi olmasına karşın, aydınlık düşünceler taşıyan babası, oğlunun bilgili, okumuş bir insan olmasını istiyordu. Buna karşın, bedüici, sert tutucu annesi. Turgenyev üzerinde olumsuz etkiler bırakıyordu. Annesinin sertliği ve bogoşmaklığı Turgenyev'i kitaplara ve yazarların büyülü dünyasına itmişti. Okumak ve zamanla yazmak yaşamı oldu. Turgenyev'de tutku durumuna dönüşmüştü. Moskova ve Petersburg'da okurken edebiyat dünyasının ustalarıyla daha yakın olmuştu. Babasının yazılmlarıyla Berlin Üniversitesi'ne öğrenimini sürdürmek üzere gitmişti. Turgenyev'in yaşamının dönüm noktası olur.

Çarlık Rusya'sında Batı düşüncesini taşıyan fikirler korku yaratırdı. Büyük Petro'nun açtığı yoldan ilerlemek Rus aydınları için her zaman zor olmuştu. Rus aydını Batılı ve yerel olana tanıtıcılarının içinde bir uzlaşık yer almıştı. Turgenyev büyük bir hayranlıkla Aydınlanma Çağı'nın ürünlerine dalmıştı. Hegel'in diyalektiğiyle karşılaşmış olduğu anlayı, bulduğuna inanıyordu. Genç yapıtlarını birçok kez okudu, gözden geçirdi. Turgenyev'deki tutkunluk bir anlamda Hegel'den gelen düşünce akımının ürünüydü. Hegelci düşüncenin sürdürülmesi arasındaki iletişimsel Turgenyev burjuva demokrasi temsilcisi yer aldı.

İzmanın istediğinin birçok biçiminin yaşandığı Rusya'ya dönüldüğünde "liberal" denen kanata katıldı.

Oylık ve yürüşünün yer aldığı Çağdaş insanlı dergi sıradığı Rus okurları ile tanıştı. Doğaya ilişkin betimlemeleri, insanın ruhsal yaşamına ilişkin çözümlemeleri Turgenyev'in ustalığının ilk belirtileri sergiliyordu.

Hazırlayanlar: Taner Gürel - Yasemin Congar - Ayşe Tunca - Nihat Yıldız

Bir Avcının Not Defteri adıyla yayımlanan öyküler toplamı Rus aydınları arasında tartışmalara neden olmuştu. Turgenyev, köleci düzeni öykülerinde irdelerken, insan özgürlüğünün nedenselliğini tartışmıştır. Veliaht Prens Aleksandr'ın reformist yanının kaynağını Turgenyev'in öykü toplamından aldığı söylenir. Aleksandr Çar olunca köleliği kaldırmış ve toprak reformu yapmıştı. Bu reformlar toplumsal ilişkilerin sorunlu sonucu bile olsa düşünce süreçlerinin oluşmasında sanatın işlevini de göstermiştir.

Turgenyev ilk romanı *Rudin*'den son romanı *Hem Toprak*'a dek *Soylular Yuvası, İlk Aşk, Devrim Öncesi, Babalar ve Oğullar, Duman, Bahar Seli* gibi romanları ile ve daha birçok öykülerini insanlığa armağan etmiştir.

Hegel'in etkisiyle Turgenyev için yaşam durgun değildir, hareketlidir. Her an bir değişim yaşanmaktadır. Yine Hegel'in etkisiyle olmalı, Turgenyev değişimi oluşturacak maddi güçler ookkitesinde çözümsüzdür. Yaşamların kutsallığı, birer değişim olarak kabulüdür.

Yine de Turgenyev'in romanları bir karanlık içindeki Rus aydınları arasında yoğun tartışmalara neden olmuştur. Turgenyev dönem dönem yazdıklarıyla yıkıcı bulunmuştur. Gogol'un ölümü üzerine yazdığı mektup yüzünden ilk kez yıkıcı ilan edilerek, kendi çiftliğinde sürgünle cezalandırılmıştır. İkinci kez de "Babalar ve Oğullar" adlı romanı ile yıkıcı bulunmuş, eleştirilerin sertliği ve artmasıyla Turgenyev'in ülkesini terketmesine neden olmuştur.

Turgenyev, *Babalar ve Oğullar* adlı romanında dönemin Rus aydınları arasında gelişen Nihilizm akımını Bazarov'un kişiliğinde irdelemiştir. Bu roman, rus aydınının Çar baskısı nedeni ile düştüğü dünyayı bunalımını irdeler. Yoğun baskı, insanlar üzerine ... aydınları tek başınalığa, bireysel çözümler aramaya, inançsızlığa itmekteydi. Turgenyev, Bazarov'la bu aydını tartışmıştı. Bazarov, inançsız, kuralsızlığı ve kurumsuzluğu savunmaktadır. İnsani olanı saçma boyutunda çözümlemektedir. Aşk, Puşkin, şiir, estetik iç boş şeylerdir. Bazarov toplumsal düzene karşıdır, ne ki yerine ne koyacağını bilemediği, öneremediği için bir anlamda toplumsal düzenin öldürücüsüdür. Bir yandan sorgulayıcıdır, haksızlığı, acıyı, tutarsızlığı sorgular, öte yandan yerine hiçlik koymak bir boyun eğiş içindedir. Bazarov'da kuşaklar arası bir çatışma ortaya çıkar gibi olur. Kuşakların ilişkisi nasıl olmalıdır sorusunu da içerir bu çatışma. Eskinin içinden yeni, olmamışın içinden olumlu nasıl çıkacaktır. Kuşakların birbirlerine katkıları ne olacaktır?

Bazarov metafizik bir inkarcıdır. "Bugün yapabileceğimiz en yararlı iş yadsımaktır" der. Genç kuşak tarihsel olanı, kuşaklararası olumlu geçirgenliği kavramadan inkarcı ancak metafizik olarak yaşamaktır. Oysa kuşaklararası bir geçirgenlik vardır. Ve kuşkusuz bu kuşaklar tek bir sınıf değil, sınıf çatışmasını taşıyan öğelerden oluşur. Ne var ki bu, genç kuşakla önceki kuşak arasında değer yargılarına ilişkin bir tartışmayı önlemez. Bu sıra önceki kuşağı bir sınıf olarak kabul edecek, verili koşullarda saklıyan değerleri içinden bu kuşağın eskimesi olarak alınış ve yadsınmıştır. Dünyanın oluşumunu, değerlerin oluşumunu kendisi ile başlatmaya çabalamıştır. Okurun *Babalar ve Oğullar*'ı okurken kendisini sorgulaması değişen toplumsal koşulları gözönüne alması gerekecektir. Bazarov genç insan için bilinmesi gereken ama aşılmış bir kimliktir.

ÇEHOV VE VİŞNE BAHÇESİ

"Yaşamın bir anını, kendimizin bir yanını görmek olanaklı..."

1860-1904 yılları arasında yaşayan Anton Çehov, devrim öncesi Çarlık Rusyası'nın insanıdır. Şehir-taşra ikilemi içinde çelişkili bir biçimde birleşmeye çalışan toplumsal yaşamı, çökmeye yüz tutan aristokrasiyi, düşünce sefaletini, politik ilgisizliği, bayağı zevkler peşinde koşan insanları görmüş, bu insanlarla yaşamıştır. Döneminin bilincinde olan Çehov, toplumsal yaşam biçimlerinin taşıyacağı sorumluluğunu üstlenmiştir. Körü körüne bir aktarmacılıktan çok, yenilikçi, gerçekçi bir yol bulmuştur kendisine.

Çehov'un kalıcılığı, sıradan insanı, sıradan görünen olayı yakalayışındaki olağanüstülüktedir bir bakıma. Öykülerindeki gerçekler özenlikle, yalın ve korkusuzca dile getirilir. Kahramanları bizimle birlikte yaşayan insanlardır. Umutsuzluklarıyla, zaaflarıyla, gizli kalmış ya da bir yerlerde gizlemeye çalıştığımız evrensel değerlerimizi yansıtırlar. Çehov'un kuvvetli gözlemciliği, abartısız bir çokyönlülüğü getirir. İnsanları ne salt komik, ne de salt trajik karakterlerdir. İçiçe geçen, birbirinin içinde eriyen gizli bir bağ oluştururlar. Öykülerinden oyunlarına doğru giderek gelişen çizgisinde, bireylerden topluma açılan, kişilerin trajikliğinden toplumun trajikliğine yönelen bir yoğunlaşma vardır. Kişiler, kişilerin birbiriyle olan ilişkileri yaşamı tanıklamak içindir. Sınıf çatışması, alternatif bir yeni insan modelini yaratma çabası, Çehov'un tarihsel ve toplumsal sorumluluk bilincinden kaçmadığını gösterir.

Çehov, kısa öyküleriyle Rus edebiyat tarihini ve dünya edebiyatını pekiştirmiştir. 1880 yılında çıkan ilk öyküsünden sonra değeri giderek yükselen sayısız öykü oluşturmuştur. 19. yüzyıl Rus toplum yaşamını bütün canlılığıyla veren öykülerine örnek olarak, *Çukurda, Stepan, 6 Numaralı Koğuş, Mujikler, Ayna Kafes, Kırçıl Köpekli Kadın* ve *Hırsızlar*'ı verebiliriz.

Yaşadığı toplumsal gerçeği görmezlikten gelmeyi ve hesaplaşmayı isteyen Anton Çehov, çelişkiyi, anlaşmazlığı insanlar arasındaki ilişkilerde yansıtmaktan ... için dramatik olana yöneliyor. Gerçekliğe olan bağlılığını bırakmaksızın klasik kalıpları aşan yepyeni bir anlayış getirdi tiyatroya. Sessizlikleri, olayların gelişiminden çok, insanların söyleyemediklerini, yarım kalanla yaşadığı duyguların, mutsuzluklarını yansıtmaya çalıştı. Bütün bu belirsizlikler An'ı ve geleceğe duyulan özlemi yansıtmaktadır ona göre. Çehov'un ilk oyunu *İvanov*'dur. Bu oyunu *Düğün, Jübile, Ayı, Evlenme Teklifi* gibi kısa komedileri izler. *Martı* oyunuyla başlayan yenilikçi dramatik arayışlarını, *Vanya Dayı, Üç Kız Kardeş, Vişne Bahçesi* gibi birbirinden güzel oyunlarıyla sonuçlandırmıştır.

Anton Çehov'un son oyunları toplumsal çelişmelerin bütün görünümlerini verir. Çelişkiyi ortaya çıkaracak karşıt kişiler, toplumsal değişmeyle gelen ekonomik değerler, halkın uzlaşmazlığını öngören bir düzen değişikliğini isteyen aydınlar dramatik bir çatışma oluştururlar. Soylu ve değerlerini dışarıdan içerisinde bireysel ve ailece baskı kaldıran insanları da, yeni kuşağın düşünce temsilcilerini de görmek mümkündür. Çehov'un en son yazdığı *Vişne Bahçesi* oyunu, Rusya'nın ekonomik, toplumsal ve kültürel durumunun somut bir biçimde örneklemesidir. *Vişne Bahçesi*, oyunda bir simgedir. Güzel, ancak yaşayanlara artık hiçbir şey vermeyen dünyanın, yetersizliğin simgesidir. Geçmişe duyulan bir özlemdir yalnızca. Yabancı ülkelerde yaşayan sahipleri için, duygusal önderdeni olan hiçbir anlamı yoktur. Bu çabasızlıkta, bu bırakılmışlıkta bahçenin elden gitmesi kaçınılmazdır. İşçi *Lopahin*'in bahçeyi aldığında yapacağı ilk iş, bahçeden en iyi biçimde yararlanmanın yollarını aramak olacaktır. Üniversite öğrencisi *Trofimof*, Anya'ya şunları söyler: "...Bugün yeni bir hayata başlamak için önce geçmişin kefaretini vermek gerekli. Onu kapatmak gerek. Onun kefareti ancak acıyla, görülmemiş, sürekli bir işle ödenir..." İnsanlığın değişimine inanan Trofimof, Rusya'nın değişiminin de kaçınılmaz olduğunu bilmektedir. "...İnsanlık daima yürür. Yetileri yücelterek yürür. Şimdilik erişilmez gibi görünen bazı şeyler birgün yakın, anlaşılır duruma gelir."

Yenilikçi ve eleştirel bir tutum içinde yol alan Çehov, yaşamı ve insanlardaki derinliği kavrama yetisiyle hem insansal, hem de tarihsel olanı yakalamayı başarmıştır. Değişimi, eserlerinde göstererek, insanlığı değiştirmeyi başarmıştır. Bu gerçekçi ve bütünlükçü sanatçıdan ne bugün, ne de gelecekte uzaklaşmak mümkün değildir. Çehov'la tam anlamıyla yaşamı kavrayamasak da, yaşamın bir anını, kendimizin bir yanını görmemiz olanaklıdır.

ÇERNİŞEVSKİ VE NASIL YAPMALI?

"İnsana yaşam boyu yetecek bir baruttur bu kitap..."

Yıl 1864. Çarlık Rusyası'nın başkentinde sokaklar oradan oraya koşuşturan insanlarla dolu. İçlerinden bazıları, göre göre bir türlü alışamadıkları bir sahneyi büyümüş gözleriyle izliyorlar gene. Başkentin ortasında bir direk. Direğe bağlanmış bir adam. Herkese ibret, iki yıl hücre hapsinden sonra halka teşhir ediliyor. Bu adam, 14 yıl süreyle madenlerde kürek cezasına çarptırıldı ve ömrünün sonuna dek Sibirya'da sürgün yaşayacak. Bu adam, neyle suçlandığını bile bilmeden iki yıl küçücük bir hücrede tek başına kaldı. Yapayalnız. Ve şimdi halkın içinde. Direğe bağlı. İbret olsun diye.

Bu adam, Nikolay Gavriloviç Çernişevski'dir. Direğe bağlanıp halka teşhir edildiği o günden ancak yirmi yıl sonra başkente geri dönebilecek olan Çernişevski. Döndüğünde bozulmuş sağlığına karşın, aydınlığı yitmemiş bir beynin ürünü, binlerce sayfa felsefe, ekonomi, politika, edebiyat yazısı ve *Prolog* adlı bir roman olacaktır koltuğunun altında. Giderken bıraktığı *Ne Yapmalı?* romanı ise artık nice genç devrimcinin başucu kitabıdır. Elden ele dolaşır, okunur, okunur.

Çernişevski'nin *Ne Yapmalı?* romanı, daha çok Lenin'in yapıtıyla karıştırılmasın diye *Nasıl Yapmalı?* adıyla anılıyor. Türkçe'ye de öyle çevrildi. Günümüzden beş çeyrek yüzyıl önce yazılan bu kitap, Çernişevski'nin Petropavlovsk Cezaevi'ndeki hücresinde, demir parmaklıklı penceresinden uzun ..., 4 Aralık 1862 ile 4 Nisan 1863 arasındaki dört aylık bir çalışmanın ürünüdür. Tek başına Çernişevski'yi dünya edebiyat klasikleri arasına katmaya yetmiş, ondokuz ve yirminci yüzyıl siyasi literatürünün en çok başvurduğu yapıtlardan biri olmuştur.

Toplumsal dönüşümü, sistemin kökten, toptan değişimi olarak gördü Çernişevski. Üretim ilişkilerindeki değişimi bütünlendirici kadın sorunu konusundaki görüşleri ve egemen ahlak anlayışına toptan karşı çıkışı hep yeni bir toplumun nasıl olması gerektiği konusundaki kapsamlı düşüncenin bileşenleridir. Mücadeleyi dar düşünmez, kadın sorununa, evlilik ilişkilerine sosyalist bakışı güncel yaşamın somut ilişkilerinde yaratan da ilk o olmuştur.

Nasıl Yapmalı? yı Çarlık yönetimi geç ki duydu. Tsitseviç adlı Çarlık yanlısı bir profesör, 1870'de kitaba "muzır" damgası vurarak, gözden düşmesine çalıştı. 5 baskı yapan bir broşürde şunları söyledi: "Roman, ergenlik çağına basmış giren gençlerimizi hedef almakta ve canlandırdığı tablolarıyla, hayal güçleri ve zihinleri zaten yerişen olan bu gençleri daha da kızıştırmayı amaçlamaktadır." Ancak tutmadı bu propaganda. Kitap "Rus gençliği için bir tür siyasal program" olarak adlandırıldı, sosyalist çevrelerde.

Gençlik ne buluyordu bu romanda? Neydi yeni olan, kalıcı olan? Herşeyden önce insanlardı. Çernişevski, herşeyden çok yeni insanların romanını yazdı. Onun dünya edebiyatına en büyük katkısı, eski ile yeni arasındaki çatışmayı, bir kuşak çatışmasını, Turgenyev'in babalar ve oğulların arasındaki farklılaşmalardan apayrı bir biçimde sınıf çatışması olarak yansıtmasıydı. *Nasıl Yapmalı?* da Vera Pavlovna, Lopuhov, Kirsanov gibi çalışkanlıklarıyla, girişimcilikleriyle, insana olan saygılarıyla öne çıkan, yeni insanlar, yeni bir yaşam biçimini kurmak için kolları sıvarlar. Aralarında yaşlılar da vardır gençler de. Vera Pavlovna'nın kurduğu dikiş atölyesindeki çalışma biçimi, her ne kadar tarihsel-toplumsal açıdan bir ütopyaya karşılık geliyorsa da, sömürü düzenine son vermek için "bugünden birşeyler yapmak gereği"ni duyumsatmasıyla önemlidir. Çizdiği yeni insan tiplerinin iç tutarlılıklarını gösterir Çernişevski. Ne kadar yeni, ne kadar alışılmadık olsalar da, okuyana "herkes onlar gibi olabilir" düşüncesi veren bir sıradanlıkları vardır bu insanların. Dünya edebiyatındaki ilk devrimci kadın tiplerinden biri olan ve kadının özgürlüğünü yaşamına katılımını, evlilik ilişkisinde eşitliğe eşit söz hakkına sahip olmasını, kendini beğenme geliştirme ve toplumu dönüştürme uğraşını bütünleştirebilmesini yansıtan Vera Pavlovna, çocuksulukları, sabah uykuları ve kaymaklı çaya olan düşkünlüğü ile hiç de "insanüstü" değildir. "Satılık eşya" gibi bir köşesine sürüldüğü baba evinden ayrılışı, canını dişine takarak kurduğu dikiş atölyesi ve çalışan kızlar arasında geliştirdiği kalıcı bulunduğu sevimli insan ilişkileri, kocası Lopuhov ile, sonra aşık olup ikinci bir evlilik yapacağı Kirsanov ile aşk, dostluk, yoldaşlık temellerindeki dayanışma ve anlayışlılığı, hep sosyalist ahlak karakteristiğinin örneklenmesidir. Dikiş atölyesinde kazandığı başarıyla yetinmez Vera Pavlovna, Tıp okuyup doktor olmaya karar verir. Başarır da. Öyküsü ... Kadınların toplumsal yaşama katılımının sınırlandırılmasına karşı çıkarken, bu sınırları aşmayı da görev saymaktadır çünkü: "Bugüne olarak etkinlikte bulunabileceğimiz kimi alanlar yasalarla kapatılmamış olursa bu kez de geleneklerle kapatılmış oluyor. Ancak ben yine de bu alanlarda etkinlikte bulunabilirim, tek ki geleneklerin bana karşı yükselteceği ilk tepkiyi göğüslemeyi göze alayım." (*Nasıl Yapmalı?, Kuzey Yayınları, Cilt 2, s. 163*) Romanın sonunda, Kirsanov'a "tüm hayatını, varlığını, herşeyini vereceği, yargısını bağlayacağı bir işe sahip olmak istediğini" söyler. Bu sözler, Çernişevski'nin ağır sansür koşulları nedeniyle açıkça değinmediği, ama Vera'nın çevresinde sürüp gittiği belirgin olan devrimci çalışmaya kadının da katılma istekli olduğunu anlatmaktadır.

Sansür koşulları, romanın aslında bir yan kişisi olan, ancak kendisini öteki "yeni insanlar"dan ayıran özellikleriyle *Nasıl Yapmalı?* sayfaları dışına taşarak, politik çalışma yürütenlerin belleğine dairelenen Rahmetov tipinin çizilişini de anılmış, ancak yoksullaştıramamıştır. Vera Pavlovna'nın sözleriyle, bir "kartal"dır Rahmetov. "Onun gibileri için durum farklı onlar işte öykesine kaynaşıyorlar ki, işçilerin hayatlarını dolduran bir sorumluluk, hatta hayatlarının kendisi oluyor. İş dışında özel hayat diye birşey kalmıyor onlarda. Bizim için erişilmez bir durum bu Saşa. Biz onlar gibi kartal değiliz." (*age, sf. 158*) Çernişevski de çizdiği bu özel kişinin "olağanüstülüğünün" farkındadır: "Rahmetov gibi insanlar çok azdır: bu türün temsilcisi olabilecek yalnızca sekiz insan tanıdım bugüne kadar ve içlerinden ikisi kadındı" (*age, sf. 59*) der. Ürkülmez güç bir üzevel, disiplin sahibi politik çalışmada tam, insan ilişkilerinde esnek, uyumlu bir sosyalist insan tipidir Rahmetov. Onun kendisini fiziksel, kültürel, politik geliştirme uğraşına, dürüstlüğüne, açıksözlülüğüne, kararlı ve hiçbir güçlükten yılmayan enerjisiyle en sonuna dek devrimci çalışmada bulunan kişiliğine öykünmek mümkün değildir. Oysa romanın alışılmış asıl nedeni "ömründe tek gözlü denden başka birşey görmemiş olan insanın sıradan bir ev resmine baktığında gördüğü evi saray sanmasını önlemek"tir. Çernişevski, Rahmetov tipiyle, aynı resimde, büyük bir sarayın küçük bir köşesini de göstermektedir bize. Bu köşeyi görüp, saray denen şeyin aslında çok daha büyük bir yapı olduğunu, resimdekinin her aslında büyük bir ev olduğunu kavrayabilelim diye. Çernişevski herkesi Rahmetov gibi olmaya öykündürmek gayretinde de değildir. Herkes saray yapamaz, sarayda oturmak şart değildir, saray değil, evlere yönelmeye çalışır okurunu. "Mutlu bir yaşam sürmek için, ışıklı aydınlık dünyaya çıkın; buraya uzanan yolu bakın nasıl da güzeldir, gönül çelici ve nasıl da kolay: gelişme, bu yolun adı gelişme, gelişme... Çevrenize bakın, izleyin, düşünün, yaşamın tertemiz tatlarını, insanlarıyı ve mutlu olabileceğini anlatan yazarlar var, onların kitaplarını okuyun, sevgi okuyun bu kitapları, çünkü bu kitaplar insanın yüreğini sevinçle doldurur: yaşamı izleyin, yaşamı izlemek son derece ilginçtir, düşünün, düşünmek çok çekici, sihirli birşeydir. Evet hepsi bu! Sizden ne birşey vermeniz, ne birşeylerden yoksun olmanız isteniyor! Hayır, gerek yok bunlara! Yalnızca mutlu olmayı isteyeceksiniz! Evet, gerekli olan tek şey bu mutlu olmayı istemek: Bunun için gelişmenize büyük bir sevkle özen göstereceksiniz. Çünkü mutluluk gelişmededir..." (*age, sf. 112*)

Çernişevski'nin bu sözleri *Nasıl Yapmalı?* sorusunun da ilk yanıtıdır bir bakıma. Yaşam arkadaşı Nadezhda Krupskaya Lenin'in bu kitaba verdiği önemi anlatırken "öyle büyük bir dikkatle okuyordu ki bu romanı, satır aralarından öyle incelikler bulup çıkarıyordu ki, şaşırıp kalıyordum" der. Lenin, yeni yanıtlar bulmak için bu romanın yeniden yeniden okunması gerektiğini savunuyordu. Bugün hâlâ zenginleşmek için okunması gereken, insanın yüreğini sevinçle dolduracak başyapıtlardan biri *Nasıl Yapmalı?* Lenin'in 1904'te söylediği sözlerdeki heyecan, kitabın sayfalarından taşmayı sürdürüyor.

"Yüzlerce insan bu kitabın etkisiyle devrimci olmuştur. Benim ağabeyim bu kitabın tutkunuydu, ben de vurgunum *Nasıl Yapmalı?*'ya. Beni derin bir şekilde ikinci kez sürmüş çapalamıştır bu kitap. Genç yaşlarda okunduğunda anlaşılamayacak denli derin düşüncelerle dolu ve çetrefildir. Sanırım ilk kez 14 yaşımdayken okumaya çalışmıştım *Nasıl Yapmalı?*'yı. Hiçbir yarar sağlamayan, yetiksiz bir okumaydı bu. Ağabeyimin idam edilmesinden sonra, onun en sevdiği kitap olduğunu bilerek yeniden ele aldım *Nasıl Yapmalı?*'yı ve bu kez birkaç gün değil, birkaç hafta sürecek bir okumaya giriştim. Ancak o zaman anlayabildim derinliğini. Öyle bir ışık değil insana yaşam boyu yetecek bir baruttur bu kitap..."

GORKİ VE ANA

"Toplumcu gerçekçiliğin ilk adımları..."

✿ Oğlunun "yasak" kitaplar okuduğunu öğrenince korku ve acıma duygusuna kapılan bir ana. Ve oğlunun yanıtı, 'gerçeği bilmek istiyorum'.

• Evlerinde oğlunun arkadaşlarıyla yaptığı toplantılardan birinde, bir kızın ettiği söz, "biz sosyalistiz". Ananın da ... korkulması. Aklına gençliğini anımsatan ve sosyalist olmayı, kendi gençliğinde Çar'a karşı ... eylemi yapan derecelerle özdeşleştirmesi. "Oğluyla arkadaşları şimdi de sosyalist oldular sonra!"

• O gün "biz sosyalistiz" diyen kızın oğlunun aşık olduğunu öğrenmesi. Üzerlik oğlu hapisteyken. Bir iç burkulması: "Oğlumun hapiste aklına benden önce getireceği bir kadın var" düşüncesinin anayı sarması.

• Başarısız bir grev girişimi sonrasında üzüntülü oğlunu avutan bir ana. "Bugün anlamadılar ama yarın anlarlar". Oğlunun "sen yiğit bir kadınsın" yanıtı. Bu övgüyü saklamak için elini yüreğine bastıran bir kadın. Öyle bir gurur, öyle bir oğul sevgisi.

• Oğlu hapisteyken görüşe gidişinde, bildirileri fabrikaya nasıl taşıdığını bir aile sırrını anlatır gibi anlatması. "Artık anama da arıyorlar" diye böbürlenmesi bile.

• 1 Mayıs'ı kutlamak için oğlu ve arkadaşlarıyla sokağa çıkan ana. Oğlunun taşıdığı bayrağa el sürmesi. Arkadan gençleri gösterirken oğlunun sesini duyunca, "yaşıyor, beni düşünüyor" duygularıyla yüreğinin dağlanması ve sevinç kırması. Sonra bayrak elde, sokakta kalanlara seslenen bir kadın: "Gençliğimiz, kanımız, canımız tüm halkımız için yürüyor! Onları yalnız bırakmayın! Onlara karşı çıkmayın, çocuklarımızı yürüdükleri yolda tek başlarına bırakmayın! Kendinize acıyın! Oğullarımızın duygularına inanın. Gerçek onların yüreğinde doğmuştur. Gerçek için feda ediyorlar kendilerini. Güvenin onlara"

Öyküyü sürdürmeyelim. Bu kadının adı, farklı dillerde farklı farklı olabilirdi. *Maksim Gorki*'nin romanında Pelageya'dır. Ama yapıtın adı gibi çoğunlukla ona da sadece "Ana" diye seslenilir. Sevginin, sağduyunun, insancıllığın, direncin simgesi bir yürek, ... Uyanışın romanındaki gördelemidir bir bakıma. Oğlu Pavel'in düşüncelerine, arkadaşlarıyla yaptığı konuşmalara ve giderek can bulan, serpilen bir mücadeleye tanıklık ettikçe, Pelageya da değişecektir. Sessizliği sese, boyun bükükluğu karşı koymaya dönüşür. Öykü hiçbir zaman tümüyle bitmemiş bir simge yaşamalı olmalıdır. *Gorki*'nin romanı bu öykünün önemli bir parçasıdır ancak.

Ve bu parçayla Gorki, toplumcu gerçekçiliğin ilk sayfalarını da yazdı aynı zamanda. 1868'de doğan, 1905 devrimine katılan Gorki'nin 1902'de Moskova Sanat Tiyatrosu'nda büyük başarı kazanan *Nadir* adlı oyunundan sonra ilk büyük yapıtıdır *Ana*. Yeni bir ... bütünsüzen, yeni toplumsal karakterlerin edebiyata girişini yansıtır. Gorki'yi çağdaşı eleştirel gerçekçilerin tümünden ayıran bir özellik, toplumsal sorunları sergilemenin ötesinde, toplumu değiştirmenin gerekliliği ve olanaklılığına dikkat çekmesi, bu değişimi gerçekleştirme uğrunda içindeki mücadeleci insanı yansıtma olgusu ilkin *Ana*'da en somut biçimini alır. Bu açıdan, eleştirel gerçekçilik ile toplumcu gerçekçilik arasındaki geçişi gösteren bir romandır. Gorki 1906'da önce *Ana*'yı, sonra *Düşmanlar* oyununu yazarak, edebiyatta yeni bir ... taşıyıcısı olmuş, toplumsal sınıfları, yalnızca birbirleriyle çatışmalarını gözlemleyerek değil, kendi kendilerinin bilincinde oluşlarıyla da göstermiştir.

1936 yılında noktalanan 68 yıllık yaşamında Gorki'nin üretkenliği daha çok 1905-1925 yılları arasındaki orta yaş döneminde yoğunlaşır. Yapıtlarını dört grupta incelemek mümkündür. İlk öykülerini ve *Küçük Burjuvalar* oyununu *Fırtına Kuşunun Şarkısı* öyküsünü yazdığı zamanlarda da kendisini "sosyalist" olarak tanımlıyordu. Ancak işçi sınıfının sosyalist mücadele içindeki yerini ve güçler dengesinin önemini henüz kavramamış, soyut romantik bir devrimci bağlılığını sergilemiştir bu ilk yapıtlarında. *Ana* daha gelişkin bir sosyalist bakışa sahip yapıtlarını verdiği ikinci dönemin başlangıcıdır. Aynı bilinçle üçüncü bir grupta toplanabilecek olan otobiyografik üçlemeyi yazar: *Çocukluğum, Benim Üniversitelerim* ve *Ekmeğimi Kazanırken*. Dördüncü grupta ise farklı dönemlerde yazılmış olmakla birlikte ortak noktaları "geçmişe eleştirel bakış" olan *Foma Gordeyev* (1899) romanını, bir ailenin 1861 toprak reformundan Ekim Devrimi'ne kadar olan yaşamını konu alan *Artamonovlar* (1925) ve yaşamının son evrelerine dek üzerinde çalıştığı *Klim Samgin'in Yaşamı* (1927-1936) yapıtını sayabiliriz. Bu romanların hepsinde de kuşak çatışmasını, Rusya'nın kapitalizmin ataerkilliği içinde çürümeye başlayan burjuvazisini ele alır Gorki. Onun yapıtlarının önemli bir özelliği de, aydınların sosyalist mücadeledeki yerini işlemesidir. *Ana*'da Pavel, Andrey ve Nikolay gibi işçi kökenli devrimcilerin yanısıra, Nataşa, Saşa, Yegor İvanoviç ve Sofya gibi Rus devrimci-demokrat geleneği yetiştirmiş aydınlar da vardır. Aydınlar konusu, Lenin'le Gorki arasındaki yazışmaların önemli odaklarından biridir aynı zamanda. Lenin, 15 Eylül 1919'da Gorki'ye yazdığı mektupta, "İşçilerin ve köylülerin aydın güçleri büyüyor ve burjuvaziyi, yandaşlarını, sermayenin uşağı durumuna düşen ve ulusun beyni olduklarını iddia eden değersiz aydınları devirmeyi hedef alan mücadelelerinde gittikçe daha çok güçleniyor" der. Bu dönemde, Sovyet devriminin lideri pek çok konuyu tartıştığı, yapıtlarını dikkatle okuyup incelediği, övgüsünü ve eleştirisini en açık biçimde ilettiği Gorki'ye "kendisini burjuva aydınları ortamından ayırıp yeni yaşamın kuruluşunu en iyi gözlemleyebileceği yer olan işçi mahallelerine inmesini" öğütleyecektir. Lenin ve Gorki Sovyet devrimi öncesi ve sonrasında dayandığı görüş ayrılıkları olduğunda sıklıkla ve insafsız tartışmayı, ama birbirlerine verdikleri büyük değeri, saygı ve dostluğu hep korumayı başaran iki yoldaş olarak tarihsel bir ilişki biçimi de kalmışlardır. Her nekadar bun sonunda Gorki'nin ellerini coşkuyla sıkan Lenin, 1909'da yurtdışında bulunan yazara "siz yaratıcı yeteneğinizle Rusyadaki işçi hareketine, üstelik yalnız Rusyadakine de değil- büyük yararlıklarda bulundunuz. Daha da sürecek bu katkılarınız. Bu bakımdan kendinizi güç yaşamanın, mücadelelerin doğurduğu olayların karamsarlığına kaptırmaya hiç hakkınız yok" diye yazar.

Toplumcu gerçekçi edebiyatın en büyük etkilerinden biri de, gerçekte değişme olan (devrim), yarına olan inancı ve umudu canlı tutmak değil midir? Gorki, bıraktığı büyük yapıtlarla dönemindeki devrimci coşkuyu bugüne taşıyor. *Ana*'da Pavel'in en yakın arkadaşı Andrey'in ağzından dökülen şu sözler, 1906 Rusya'sından 1980'li yıllarda bu romanı okuyan genç insanlar olarak bize mutlaka birşeyler aktarıyor:

"Biliyorsun, zaman gelecek, insanlar birbirlerini beğenecekler, her insan öbür insanların gözüne bir yıldız gibi görünecek. Yeryüzünde özgür insanlar, özgür oldukları için büyük insanlar bulunacak. Her biri açık kalple, her birinde nefretten arınmış olarak, yürüyecek ve hiçbirinde kötülük bulunmayacak. Sanatları yaşamı, yaşam olmaktan çıkacak, insana karşı beslenen inançtan oluşmuş bir din haline gelecek. İnsan imajı çok yücelecek. Özgür insanlar bütün doruklara erişebilirler. O zaman hakikat ve özgürlük içinde güzellik içinde yaşayacak. En iyileri takdir edilecekler. Yeni tüm dünyayı yüreklerinde taşıyan en iyi becerebilenler, dünyaya karşı en derin sevgiyi besleyebilenler" (*Ana, Oda Yayınları, sf. 331*).

İTALYAN SINIF SAVAŞIMI TARİHİNDEN BİR KESİT

NOVECENTO

"bu dünyaya önce köylüler, sonra ağalar geldi..."

20 yüzyılın başlarında Kuzey İtalya'nın Emilya bölgesinde bir "latifundio"...e Feodal üretim ilişkileri içinde bağlılıklarla anılan sayesinde refahını sürdüren çiftlik ağalığı. Ancak, bu açık alımlı tablonun karşısında, ücretli güç köylüler ile toprağa sahibi ağa arasında bir kader birliği izlemiyor. Şimdilik birbirlerinin dilini anlar görünüyorlar; ırgat başı ve ağa, aynı gün doğan torunlarının sünnetini birlikte yaşıyorlar. Bostan ağa, köylülerin paganlığın içinde yaşıyor. Yüzyıl dönümüyle birlikte değişmeye başlayan bu ilişkilerin; bu gergin, yıkılmaya hazır, ama coşkulu, rustik tablonun sonuna çiftliğin ilçeleştiği bilgisini soyunan duyuruyor. "Giuseppe Verdi öldü!" Bu sahne 25 Nisan 1945'te savaşın bitmesiyle başlayan *1900 Novecento* filminin öyküsünün son başlangıcı.

İtalyan sinemacı Bernardo Bertolucci'nin 1976'da tamamladığı, *1900* süresi, mafyöz ve en başta içeriğiyle, bir büyük film. *1900* Türkiye'de bilinçsiz yıl süren bir sansür davasını sürdü, şimdi bozuk bir kopya olarak iki bölüm halinde gösteriliyor. "Paris'te Son Tango"yla tanıdığımız Bertolucci'nin çok Oscar'lı son filmi Son İmparator'u da dünyada büyük yankı yaratı.

Sınıf, sınıfsallık nedir, yani üretim biçimleriyle, yani sınıflar nasıl oluşur; sınıflar faşizm gibi uçlarda, çıkarları peşinde hangi rolleri alırlar? *1900*'de bu temalar, bir çiftlikte başlayıp, sonra yine aynı mekan çevresinde, ama savaşanın boyunu bütün bir ülkenin devrimini içerirken, biter. *1900*'ün büyüklüğü, sınıf savaşımının bir kesitinden çoğunu bir sanat yapıtı çıkarmasında; dürüstlük ve yetenekle bir anlatı yerine umudu, heyecanı ve hızı üstelik tarihe tutarlı bir bakışla sinema dilline dönüştürmesinde.

Daha jenerik yazılmaya bitmeye görülen kabaluk insan tablosunda, insana olan güveni, birliğin gücünü, devrimci Rus Edebiyatı'ndan özellikle Gorki'den sayfalar çağrıştırmasına hissetmeye başlıyoruz. Sonrasında ise, yer yer klasik Fransız romanlarının anlatımına değil mi bir dokunuş, yer yer gücün, yer yer resmin en güzel kullanımının, İtalyan senaryolarının müzik gelmeğiyle bezenmiş sözgün ve bu mimin kaynaştığı ortama; beklenilenin köy filmin "Hayır!" derken, "Korkmuyoruz/Biz Sosyalistiz/Özgürlük İstiyoruz" diye bağ bir ağızdan şarkı söylerken devrimci potansiyelin bir anda patladığı sahnelerin içine dalıyoruz.

1900, feodal üretimden kapitalist üretime geçişi, kapitalistlerin faşizme desteğini, faşizmin tahribatını, ayrıştırmalarını, bir avuç insanın öyküsü içine sığdırıyor. Kişiler ve mekanlar, dönemleri ve kahramanları yer yer dengeleyen bir anlatımla canlandırmıyor. Yaşlı toprak ağası, geçmekte olan çağı simgelendiriyor Toromanın (Alfredo'nun) doğumunda görünen ve bu-

rukluk bunada. (Gerçekçi diyalogdan da yararlanıyor. Toromu kutlayan rahip ve ev ahalisi, bir perdeyle sahne gibi görünmeyi sağlayan bir bölmeden geçiyorlar. Şehir meydanındaki kalabalık biçimsiz, ağaların tüketici toplumsa, kara gömleklilerin ilk kez bir araya geldikleri sokak da aynı havada) Alfredo'yla aynı gün doğan Olmo'ya büyüklerin koşkava yemek yediği resimsel bir gösterişi eşliğinde, köylü olarak doğduğu ve öyle kalacağı anlatılacaktır.

Ardından mahkemelerine başlıyor. Köylüler, biner tanın içişine dönüşmeye tepki gösteriyorlar ve çeşitli olaylarda eylemci, pratik ve kalı olarak çizdiliyorlar. Toprak sözleşmelerini, yani işçileştirilmek istemlerinden birlik rubo kazanıyorlar. Yeni toprak ağası fartık bir kapitalist(ir) ise, soysuz ve doymaz bir çıkarcılık içinde,

kendini devletle özdeşleştirmeye başlıyor.

Irgat oğlu Olmo'yla, ağa oğlu Alfredo'nun bahçede oynadıkları bir sahnede sınıf aynını inşaatlıkla vurgulanıyor. Alfredo, Olmo'ya göre çok becerikli ve uyuşuk kalıyor. Olmo'nun film boyunca Alfredo'ya tüdin gelecek yaşama bağlılığı kararlılığı ve kavgacılığı çocukların davranışlarında ustalıkla sergileniyor.

Bu yıllarda İtalya; üretim büyük ölçüde köylülüğe ve tarım işçiliğine dayanırken, hızlı makineleşmenin özellikle Kuzeyde yaşandığı bir ülke olarak görünüyor. Toprak ağalarının, tüccarların ve yeniliğin egemen olduğu, sömürgecilikte geri kalmış, ekonomik ve politik bakımdan güçsüz bir devlet eliyle yönetilirken ülkede hızla aktıkları, çalkantılar yaşanıyor. Emekçilere (1909'da İtalyan Genel Emek Federasyonu'na 320000 işçi kayıtlı) karşı tepkiyi içindeki toprak ağaları kapitalistlere dönüşüyor. İtalya emperyalizmi yaşıyor. Savaş başlıyor. Olmo askere gidiyor, yaşanan sahneler ve Alfredo'nun evde kalışı sınıf farklılaşmasını, sağ-sağın sahnesini açıkça ortaya koyuyor. Olmo'nun savaştan döndüğünde sahneyi oluşturan derase makine ve onun makineleşmeyle getirdiği köylülüğün üçüncüsüne gösterdiği tepkiye karşın kahyasını "makineler de ırgat gibidir, önüne depoy alırlar" sözü üretim ilişkilerinde, ürettiği güçlerde ve paylaşımda değişimi özü bir biçimde anlatıyor. Emekçi birlikleri de kendini gösteriyor.

Emekçi sınıf bencilleşirken, kapitalistler de yeni koşullara, yeni uyum yollarına geliştiriyorlar. Kilisede, büyükşan başkalarını ve grev dalgasına karşı, sonradan kara gömleklilere dönüşecek kendi polis güçlerini kurmaya kalkışıyorlar. İşverenlerin bağışladığı para, kutuya tehlikeyi, vahşeti duyuran bir çan sesi eşliğinde dinliyor. Filmde her gelişme, değişim ve kaçınılmazlığıyla simgesel kısa dümlelerle, sahnelerle haber veriliyor.

1915'te ulusçu aydınlar, kimi devrimci sendikacılar ve futuristler (geleceğçiler)'den oluşan küçük bir grup, devrimci

eylem birliği anlamına gelen Fascio di Rivoluzionario'yı kurmuştur. Programlarına benzer Avusturya'ya, burjuvaziye, rahipler ve sosyalizme karşı'dırlar. (2) Sanayinin konuşucusu olmayı, yeni talepleri karşılamayı, ağ bilinçsizlenerek tüm ülkeyi kendi ülkü düzeyine indirmeyi ülke edinecek olan faşizm, fırsatları lehine çevirmeyi başaracaktır.

Filmde bu gelişme iki bölümde çok güzel verilmiştir. İlki, Alfredo'nun geleceğe kara Ada'yla tanışmaya başlıyor. Ada ve çevresi yeni kültürü anlatıyor. Bu çevrenin köylülerde görünürde ilişkileri yoktur; yeni burjuva sanatını isterler; tablolar alıp, fotoğraf çekerler. Öte yandan sağa sola kudurmuşçasına saldıran kara gömlekliler sokaklarda kol gezmektedir. Diğeriyse, ilk filmin son sahnesinde bir grup melon şapkalı, bastonlu küçük burjuvanın toplandığı kahvede geçer. Tesirsel ve simgesel bir düzenlemeyle ilgisi tamam küçük bir modeli, ağlığıyla, beyinsizliğiyle sergilenir Kahya Attila gamita kara gömleğini deter, komünizme yapacaklarını zevkli bir tedi üzerinde gösterecek, gelecekteki amir tanımaz saldırganlıklarının habercisi olur.

Filmdeo bellekisinde daha bir yer edecek olursa, o güzelim, şiir gibi dizeleş sahneleri. Sürükünde güzel seçilmiş işçi ve köylü üyelerinin bir araya geldiği bu sahnelerde, inançla ve eylemde birlikteliğin ruhunu, ne zaman acılar tüyleri üyerecek bir içtenlikle vurgulanış Bertolucci. "Grev, grev" sloganlarının gerçekte yankılandığı, askerden alınanın önüne hep birlikte yapıp gövdelediyle bastost kurduklan, hep bir ağızdan şarkı söylediklerini, kalabalıktaş kopuşunu arkadaşlarının cesetlerini sokaklarda taşıyıp taşlat katilleri lanetlediklerini sahnelerin hepsi sinema tiliyürüne birer katkı. Özellikle bir, sınıf savaşımını anlatan bir filmin kendisinin de ne kadar devrimci olması gerekliğini gösteriyor: Tarih 25 Nisan 1945. Kişiler çekilmeye başlıyor. Saman yığınlarının tepesinde bir kadın, elini gözlerine siper etmiş, uzaklardaki çarpışmayı aktarıyor. Her şey ışıl ışıl, renklerden mavi, kamera aldığına dağıt, aşağıdan yukarıya, ağaçların arasından tarlalara, yağıp geliyor. Kadın haykırarak anlatıyor, silahsız kızgarda uçuşuyor. "Kazandık". Köylülerin eski coşkusu yön değiştiriyor, bir anda allerde yabalar belliriyor: "Kahrolsun kara gömlekliler, kahrolsun faşizm".

Bertolucci'nin, biner devrimci olarak tanımladığı köylülere saf birimlile baktığı söylenebilir. Anlatılan köylüler 45 yıl içinde pagan kır devrimden tam anlamıyla kurtulamıyorlar bir birli. Genel grevi, birlik ruhunu taşıyorlar, emlerini koyuyorlar ortaya, ancak son darbeyi indirecek diyeni örgütlüğe ulaşamıyorlar.

Bertolucci, aynı zamanda sinema tekniğini ve bilgisini, tarihi ve yorumunu Sinmin her sahnesinde oldukça ustaca sergiliyor. Özellikle filmin finalinde, Olmo ile Alfredo'nun çekişmesinden (daha doğrusu Olmo'nun Alfredo'nun kaçışını ölümsüz çalışkıre) kamerayı devrimciyle yağlamış, hâlâ ilerip, kalmışın ama dostluklarının bitmediğini göstereo geleceğe umutsun kapısını, mutluluğ sinema doğuşu yanında bir ayrıntı bilimci için oldukça yüklü anlamlar taşıyor.

Olmo ve Alfredo'nun çekişip, itişmesinde simgesel olarak tarihsel uzlaşmada tarafları verdikten, 1970'lere uzanılan demleyoliu sahnesinde Alfredo'nun intiharıyla aynı simgesellikte "gitmekte olan ve gelmekte olan" anlatılmak istenliyor belki de. Yine intihar eden Alfredo'nun, çocuk Alfredo'ya dönüşü, filmin başına sona kurgusal dokunuşa yedirilen Olmo ile Alfredo arasındaki amansız dostluk bağının ustaca anlatımı belki de.

Filmin, siyasal kurgusu, yukarıdakine benzer siyasal yorumu başka tartışmalarında konusu belki de. Ancak bir filmin böylesine tartışmalara yol açması bir mutluluk. Sol kültürün bunca motifini yansıtan *1900*, yılılı, içlenlik dolu bir film. Düşündürücü ve umut verici bir film.

* İlkel bir tarım ve kısmi sermaye üretim biçimi büyük toprak mülkü.

Cem Devecioğlu

SSCB'DEN BİR OYUN

"insanların ayrıntı olmadığı bir dünya için..."

Çeşitlilikleriyle doludur yaşamımız. İnsan doğasındaki çok yönlülük de besler bu çeşitliliği. Çok sıradan, çok yalın bir insanın çırpınışı bile çarkım değillerini zorlar. Yaşamda olanaklı ve kendi küçük yaşantımızda bir dönüşümdür, değişimdir bu zorlayış. Ormlar, yazarlar öyle olağanüstü yakalarlar ki ayrıntıları, insanı; olağan olanı olağanüstü kılmaya başarırlar gördüğümüzün önünde. Öyle, sıradan anlatıdan kurtulamıyız işin içinden. Orhan Kemal'in Bekçi Murtaza'sını salt dalkavuk, salt bilgisiz ya da tek başına başka bir şey olarak adlandırmak; insanı anlayabilmemiz için daha çok çabaya gerek sinmemiş olduğunu gösterir.

Alüksandr Gelman'ın *Biz Aşağıda İmzası Olanlar* oyunundaki Leonya Şindin de bu küçük insanlardan biridir. Dar gelirli bir memur kansı, çocuğu ve işi arasında sıkışıp giden bir yaşam. Çevresindeki olaylar öyle kavrayık, insanların statüsü öyle belirleyicidir ki, Leonya'nın "etiketi eleman" olmaktan kaçınılmazdır ve bir ölçüde bağışlanabilir da. Elinkası insanal değerleri hiçe saymaktadır çünkü. Kurallar öylesine keskinleşmiştir ki, kural oyuşturucular yasaya uçsuz-bucaksız cezalar kurallara. Gibi... Kimin için, ne için oluşturulduğu unutulur ya da göz ardı edilir. Esas olan kurallardır; insanlar ayrıntıdır yalnızca. Çıkar ilişkileriyle. hiyerarşileriyle oylesine içine atır ki insanı, dönen dolapların görmek, ses çıkarmak zorlaşır. Hayır, diyen sıçanlar, vatansızlar damgası yer.

Biz Aşağıda İmzası Olanlar adlı oyun bir trende geçmektedir. İki kent arasındaki süre ve iki kompartıman arasındaki ilişkiler bir insanın geleceğini belirleyecektir. Milliyetin devletleştirilmesi süreçlerinde üst makamlardan yetki alan bir komite, kendilerine verilen rapora dayanarak bir ürün denetlemek üzere yola çıkmıştır. Firmadaki yetersizlikleri görmeleri beklenmektedir onlardan. Firmadaki üretimden sorumlu olan kişiyi görevinden alarak, yetkililerin önerdiği başka bir insanı sorumlu olayacaklardır. Görünürde böylesine olağan bir durum. Oyunun baş kişisi Leonya'nın karşı çıkışını başlangıçta yadsıyacak kadar olağan. Tren yol aldıkça bir de bürokrasi yolunda yol alırız. Leonya ânın yöneticisi dostunun iyiliyeyene, çalakanlığına, dürüstlüğüne yürekten inanıyordur. Komitenin kararını durdurmak, komite üyelerinin inanın isteyişiyle ilgili olindeki olumlu raporu imza atmalarını sağlamak için kendi isteğiyle bindiğiniz trene. Bu küçük, iyi niyetli, idealist teknisyen doğruyu anlatabilmek için bir dizi oyuna başvurur İnsanlık değerleri açısından onur kırıcı, ürkütücü bir durumla dilşmeyi göze alır. Kavranı, çocuğunu gözden çıkarmıştır artık Komitedeki üç kişiyi inandırdığı anda adaletin yerine geldiğini sanmaktadır. Ancak ne var ki, bürokrasi dolanın kendi yasalarına karşı savaşılmaz ayrımında değildir. Dedikleri kadar kök salmuş bir ağaca çarpıp durmaktadır. Konuşma özgürlüğünün genişlediği bir ortamda, bağdaşanın görünüş, bürokrasinin uygulayıcıdır bir bakıma. İşleyişe engelsiz en hizmet eden insanların trajikomikliğidir. İliç bir kişisel çıkan olmaksızın, kendisini yok sayarak bu insanlara tanınma çıkmışlar Leonya. "Hayır!" diyebilmeyi başarmıştır. Tepkisizliği büyüklük sayan bus kalıplarını edilmeye çalışmıştır. İç içe geçen öyle bir çıkar ağı oluşturulmuştur ki, ritmi yakalandığı anda da sonuna değin bırakılmayacak bir dans andırır Komite üyeleri kimliklara sahip çıkarılır gerçekten de yabancılarını seydiklerini için mi böyle davranıklarından emin değillerdir. Kuşkularına bir fesile olarak gelen buyruklara uğultuya dönüşür ve Leonya'nın ormalamaya başlar, ritmi kaçmışlardır bir kez. Kendilerini de aşan bir kuşku yayılır ortalığa. Yapışkan bir sükût olarak görüldükleri Leonya.

"Yeryüzünde birşeylerin değişmesini istiyorsak, iyiye, güzele yönelmeyi amaçlıyorsak önce bizler değişmeliyiz" diyor, oyun yazarı Aleksandr Gelman. Bugün Sovyetler Birliği'nde "glasnost oyunu" diye adlandırılan *Biz Aşağıda İmzası Olanlar*, bireylerdeki değişimin zorunluluğunu, izleyiciye aktaran, değişimin gerekliliğini örnekleyen bir oyun. Leonya'nın gördüğü iyi niyetlere çaba, sorgulamayı beraberinde getirir. Korumaya çalıştığımız dengeler "neden" ve "ne için" sorularını sormaktan korkutmamalıdır bizi. Çünkü yanıtlar ne bizden çok bağımsız ne de ilgisizdir.

O. Yefremov ve A. Kalyagin'in yönettiği *Biz Aşağıda İmzası Olanlar* oyunu tek ve sıcak bir mekanda geçmesine karşın yaratılan atmosfer, ince ince gelişen karakter yönelişi, bürokratik sistem kadar oyun kişilerini de daraltan ve birbirine bağlayan ilişkiler; metnin ve karakterde doğru yorumlanması; akım ve dinamik bir oyunu çıkarıyor karşımıza. Emin Sağlam'ın dekoru gerçekçilik içerisinde hem çarpıcı, hem yaratıcı, hem de işlevsel bir görsellik sağlıyor. Leonya Şindin rolünü çok iyi yorumlayan ve oyunun başından sonuna değin ön planda bir çaba içinde olan Sezai Altekin, tempomu düşmemesinde tek olmanı bile başarı etken sayılabilir. Tren istasyona vardığı anda korkunç bir yanılım başlayacağına inanan Leonya'nın akıntılarını okumlu ya da okumuna diğer oyuncular da bir ölçüde hissetmeye çalışmalıdır, sanıyorum çok daha etkileyici bir oyun ortaya çıkabilirdi.

Çehov'un küçük insanı, Gogol'un küçük insanı, Sait Faik'in küçük insanı, Orhan Veli'nin küçük insanı... Bu insanlarda insana yabancı olan tek bir unsur bile görmeyeceksin, nasıl olur da kendilerinin küçük olduğuna inanabilirler. Yaşamın içinden Leonya'yı bulup çıkarmak, yaşama atılan bir girişimdir gerçekten de. Duyarlı olduğumuz sürece bir de bir değişimi gerçekleştireceğiz gibi ne de sisteme karşı koyacak yürekliliği olmadığından; çıkar yolu, yozlaşır, ardında ta burukmadan yok olmakta bulur. Tren gerçekçiliğin başlığa benzer kendisini.

"Yeryüzünde birşeylerin değişmesini istiyorsak, iyiye, güzele yönelmeyi amaçlıyorsak önce bizler değişmeliyiz" diyor, oyun yazarı Aleksandr Gelman. Bugün Sovyetler Birliği'nde "glasnost oyunu" diye adlandırılan *Biz Aşağıda İmzası Olanlar*, bireylerdeki değişimin zorunluluğunu izleyiciye aktaran, değişimin gerekliliğini örnekleyen bir oyun.

"Yeryüzünde birşeylerin değişmesini istiyorsak, iyiye, güzele yönelmeyi amaçlıyorsak önce bizler değişmeliyiz" diyor, oyun yazarı Aleksandr Gelman. Bugün Sovyetler Birliği'nde "glasnost oyunu" diye adlandırılan *Biz Aşağıda İmzası Olanlar*, bireylerdeki değişimin zorunluluğunu izleyiciye aktaran, değişimin gerekliliğini örnekleyen bir oyun.

Ayşe Tunca

Okuma Notları

PERESTROYKA'YI ANLATAN KİTAPLAR

sscb halkı ne istiyor? gorbaçov neler söylüyor?

Özgür Kavak

Nisan 1985'te Sovyetler Birliği Komünist Partisi (SBKP)'nin Pleburası ile başlayan ve aralıkta 27. Kongre'sine sunduğu rapor ile yeni bir boyut kazanan Perestroyka (yeniden yapılanma) sürecinin dünya kamuoyunda, farklı politik çevrelerde ilgiyle izlenmeye değer bulunduğu kuşkusuz.

Bugüne kadar bu kitapçıya girdiğimizde, belki de başka hiçbir güncel konu üzerinde olmadığı kadar çok sayıda perestroyka, glasnost, SSCB'de yeni politika, vb. başlıklarda yazılmış kitap bulmamız olanaklı. Bunlardan, doğrudan SBKP MK Genel Sekreteri Gorbaçov'un imzası taşıyanlara büyük bölüme, konuşmalar, raporlar ile oluşturulan Sovyet halkının aktarmak üzere hazırlanmış metinleri kapsarken, Gorbaçov'un "niyetini, SSCB, ABD ve salında birçok ülkenin anlamına sezmek" diyerek yazdığı "Perestroika" kitabı da bulunuş durumda. Biz, bu ayımızda Gorbaçov imzalı, taşıma kitaplardan bir seçki liste sunarken, bu kitaplara genel çizgileri oluşturan anlayışa da değinmek gerek duyuyoruz.

Yenilenme neden gerekliydi? Bunun en temel yanıtını kotulladiki yenileşme reçete "Cumhuriyet kapitalizmi, bugün de temelden 20 yüzyılın başlarındaki hatta ortalarındaki kapitalizmden farklıdır" (SBKP programı). 27. Kongreye SBKP MK tarafından sunulan politik raporun "Çağdaş Dünya: Temel Bilimler ve Çelişkiler" başlıklı birinci bölümü de bu farklılaşmayı açıklıyor. Çağdaş dünyanın derin çelişkileri, onu oluşturan devletlerarasındaki tüm farklılıklara karşın, birbirine bağlı, bir bütün oluşturuyor. "Yeni Yaklaşım"da bu bütünlüklü karmaşa değerlendiriyor.

"İnsanlığın yaşayış açısından en önemli olan birinci grup çelişkiler, iki formasyon (iki farklı sistem olarak kapitalizm ve sosyalizm) V.N.) oluşturan devletlerarası ilişkilere bağlı çelişkilerdir. Bu çelişkiler geçmişi çok eski yıllara çıkar. Rusya'da Büyük Ekim Devrimi sonrasından, dünyanın sosyal-sınıfsal mücadeleden bu yana..."

"İkinci grup çelişkiler, kapitalist dünyanın kendi içerisindeki. Geçişkiz dönem. Kapitalizmin özel bunalımlarının devrimleşmekte olduğunu söyle kabul ile gösterdi. Sömürünün doğası, içeriği değişmemiş olsa çağdaş kapitalizm, 20. yüzyılın başında ve ortalarındaki kapitalizmden birçok bakımdan farklılaşıyor."

Gorbaçov, işte bu çıkış noktasında şöyle sorular ortaya atmaya başlıyor:

"Bir toplumsal sistemin temel, değişmez özelliği değiştirmeyeceğini söylemekle işe başlamak yok. Peki, şimdiki çağda, dünyanın gelişkinliği ve onun karşılıklı bağımlılık ve bütünleşmesi yeni düzeyi nasıl nitelemeli, o bütünleşi etkilemek ve onun, daha bütünleşi gösterebilmek için etmek mümkün mü? Diğer bir deyişle, dünya bütününde geçerlilik taşıyan ilkeler nelerdir, kapitalist ülkelerde çevrelerin oynadığına, kapitalist ülkelerde temel olan ve yalnızca yönetici sınıfların çıkarlarına hizmet eden, bu merkezi yasaları, yasalara işleyişini ürettiği yüksek etkilerin çağının sınırlanmasına güvenilebilir mi? 'Buna bağlı olarak' kapitalizm mülkiyetinden kurtulabilir mi? Ve ülkemiz alanda, sosyal işleyişini sürdürüp gelişebilir mi? Bizim bakımımızdan, Batı'ya, ekonomiyi sıvı üretime kaydırmak için değiştirme programları planlamasa ve kapitalizmsiniz, devrimi yapmak bir hayal değil mi?" Bir diğer soru: "Kapitalist sistem, halen bekası için gerekli öğelerden biri olan yeni-sömürgecilikle yapılabilir mi? Diğer bir deyişle, bu sistem, kontrolmeyecek sonuçlarla yol. Üçüncü Dünya ile eşit olmayan ilkeleri uygulamasına izleyebilir mi?" (*Ekim ve Perestroyka, Devrim Sürüyor. Bilim ve Sanat Y. sf. 6-7-8*)

Sorular oldukça açıktır. Bu sorulara verilecek yanıtlar gelecekteki gelişmelerin ışığında belirleyici olacaktır. Gelecekte iki farklı sistem, nükleer silahlardan arınmış, eşit ekonomik koşullarda, barış için de verebilir birbirleriyle yarışabilecekler midir?

Yeni siyasi düşünce biçimi, dünyadaki asıl süreçlere değerlendirilmesiyle, onu aşlak oydurarak bir yaşam biçimi, aynı zamanda bir eylem felsefesi ortaya çıkarıyor. Yalnızca değişecek, açıklarında kalmadığı, artık çağımızın bilincini sembolize ettiği SSCB dışında da başlatılan uygulamalarda açılıya çıkıyor.

Gorbaçov, günümüz dünyasına bakışı ondaki yeni gelişmeleri vurgulamaktan ve ana ülkesine dönüyor. Sovyetler Birliği'ne ilişkin Ekim Devrimi günlerine gidiyor. 70 yılı tamamlarına, yaşanan sorunlarla birlikte ele alıyor. Marksist-Leninist dünya görüşünü uygulu diyalektik-materyalist yaklaşımı yeniden Sovyetler Birliği tarihini gözden geçiriyor. Ekim sonrası 70 yılın bu değerlendirmesi, politik yaşama ilişkin önerileri, *perestroyka ve glastnost*'ı kalıyor. Perestroyka'nın ve glastnost'un ülkenin ekonomik ve siyasi yaşamına getirdiği dönüşümleri gene Gorbaçov imzalı kitaplarda bulmak mümkün.

"Perestroyka düşüncesi, yetmiş yıllık tarihimize ve Sovyetler Birliği'nde, temel olarak, yaratılan yeni toplumsal yapının sağlam temellerine dayanıyor; süreklilik ve yenilik, Bolşevikliğin tarihsel tecrübesini ve çağdaş sosyalizmi birleştiriyor. Perestroyka, yalnızca daha önceki dönemin durgunluğu ve muhafazakârlığının yok edilmesi ve işlenen hataların düzeltilmesi anlamını taşımıyor, fakat aynı zamanda toplumsal örgütlenme ve çalışma yöntemlerinde, tarihsel olarak emir-ve çağdaş öğelerin üstünden gelinmesi anlamını taşıyor. Ö, sosyalizme, bilimsel ve tekelik devrimin ve Sovyet toplumun eşitlenmesi gelişimine karşı gelen en çağdaş biçimlerin kararsızlaması anlamına geliyor. Perestroyka'nın amacı, çalışan insana, onun idealleriyle ve çıkarlarına, ekonomide, toplumsal ve siyasi ilişkilerde ve kültürde, insancıl değerlere, tasarlanmaz bir sosyalist toplum, Lenin'in sosyalizm anlayışının teorik ve pratik olarak, yeniden tam bir biçimde yerleştirilmesidir." (*Ekim ve Perestroyka. Devrim Sürüyor, Bilim ve Sanat Y. sf. 4-5-15-16*)

Perestroyka'nın devrimci yönünün eksen, bireyse, insan faktörüne, insanın bir nesne olarak sosyalizme, onunla tam eşlemen olduğu, toplumsal olanakların insanın en üst düzeyde gelişimi için kullanıldığı bir demokrasinin işletme verilen önem değeçiyor.

"Yöneticilerin seçimi, demokrasinin işler olması demektir. İlk başta, kişiler bundan korkuyorlar, çok iyi biliyorlar, işlerin sırrı sanacağını söylüyorlardı. Böyle değişmezler bir noktaya unutuyorlar. Değişmiş daima kazanır. Grup çıkarları, birbirinin kuşkusuz birbaş etmeye ulaşmaktır bir yerde kendilerini gösterirler. Fakat sonuta, birkaç grubundan, fabrikada, işletmelerde, kolektif veya devlet çiftliklerinde güvenilir, sabit, liderlik yeteneği olan, üretimi artırmak ve yaşamı daha iyiye götürmek için ürkü geniş yönlü ilkeler istiyor. (...) Daha demokratik yöntemler, daha iyi ideolojik çalışma ve toplumda daha sağlıklı bir manevi atmosferle insan faktörünü harekete geçiriyoruz." (*Perestroyka. Ülkemiz ve Dünya İçin Yeni Düşünce, Güneş Yayınları, sf 101*)

"Perestroykanın kadrosu ne olacaktır", sorusuna Gorbaçov, sosyalist demokrasinin geliştirilmesi ve kökteneli ekonomik reformun gerçekleştirilmesiyle perestroykanın başarıya ulaşacağı yanıtını veriyor. Kendinden emin. Çünkü, bugün Sovyetler Birliği'nde perestroykanın birincil aşaması tamamlanmıştır. Bütün ülkede yeni bir siyasi, manevi, psikolojik hava yaratılmıştır. Nasıl mı? Bu sorunun yanıtı da küçük nümeş biçiminde "glastnost" sözcüğünü içeriyor.

"Glastnost'u geliştirirken ve insanların düşünce ve davranışlarında gerçek değişikliklerin yolunu açarken, Parti, insanların kamu işleriyle daha ilgili olmasını, kişisel tatminlerini geliştirmeyi, daha iyi işleşkar, daha eleştirel ve özeleştirel olmalarını sağlamaya başardı. Bu aşamada, Sovyet halkının ezici çoğunluğunun, bağlısa özelliği, Perestroyka'yı destekleyeceğ ve onun sürekli, kelime gösterilmesini talep etmesidir." (*Ekim ve Perestroyka, Devrim Sürüyor. Bilim ve Sanat Y. sf: 56*)

Bu yeni hareketlenme içinde gençliğin çok önemli bir yeri var. Gorbaçov bunu işaret ediyor: "Önce demokrasinin ve özerkliğin bütün yollarını işine öğrenmeli ve yenilik enerjisini bütün kademelerde demokratikleşmeye vermeli ve sosyal girişimlerde fasl olmalıdırlar. Bunun, kuşkusuz ve derhal hiç mümkün değildir. Her genç, ülkede olup biten heşeye kayıtsız olduğunu hissetmelidir. Sonra, genç kuşak, ekonominin yoğunmod eğitici mekine kalsınıya, bereçyin ustünde bilgisayar ve yeni teknolojiler ve malzemelerin öğretimi ile hazırlanmalıdır. Toplumun yenilenmesi ve zenginleştirilmesi gençlerden beklediklerimiz bağlıdır." (*Perestroyka, Ülkemiz ve Dünya İçin Yeni Düşünce, Güneş Yayınları, sf. 112*).

Gorbaçov'un tüm kitapları, bunula yayınlabildiğimizden çok daha geniş bir kucaklayıcılık ile günümüz dünyasını ve Sovyetler Birliği'nin ışık tutuyor. Barış, ekonomik, insan politikası, demokrasi, demokrasi bu kitaplarda ayrı ayrı ele alınıyor, işleniyor. Yeni'yi belirleyen bunu Marksist-Leninist dünya görüşünü gerçekleştirilişi yaratıcılık ve gerçekçilik karşısında korkusuzlukla yapıyor Gorbaçov. Yinekli, özgür bir bakışla, yaşanın bakımayı öğretiyor. Sonuçları, dogmaları, duyguları bir kenara bırakarak dünyamıza ve ülkemize kayıtsız bir bakışla bakabilmemiz yöntemiloo bu kitaplardan geçmek mümkün.

GORBAÇOV'UN KİTAPLARI

1. PERESTROYKA-ÜLKEMİZ VE DÜNYA İÇİN YENİ DÜŞÜNCE, Güneş Yayınları, İstanbul, 1988, Türkçesi: Kasım Yargıcı.
2. YENİLENME VE KADRO POLİTİKASI, Bilim ve Sanat Kitapları, İstanbul, Ekim 1987.
3. EKİM VE PERESTROYKA-DEVRİM SÜRÜYOR, Bilim ve Sanat Kitapları, İstanbul, Şubat 1988.
4. EKONOMİNİN KÖKLÜ YENİLENMESİ, Bilim ve Sanat Kitapları, İstanbul, Şubat 1988.
5. NÜKLEER SİLAHSIZLANMA VE BARIŞ, Bilim ve Sanat Kitapları, İstanbul, Aralık 1987.
6. KONUŞMALAR VE MAKALELER I ve II, Amaç Yayıncılık, İstanbul, Şubat 1988.

okurdan

"yalnız kendi adıma değil..."

Merhaba Yarın,
Merhaba Yarınlı Kardeşlerim.

Dergiye bir yıldır abone yim. Ancak daha önce Ankara'da bulunmam sebebiyle, gerek kitapçılardan satın alarak, gerek arkadaşlardan Yarın'ı takip ediyordum. Abone süremi dolmuştu iki, nasıl abone olacağım düşündüğüm bir sırada Yarın Abone Kulübünün altı aylık abone armağanını bulunduğunu bildiğim mektubu gönderdiğimi gördüm. Sevinçten yalnız kendi adıma değildi tabiiki. Dergiye abone olmam dolayısıyla dergiyi takip edebilecek, yazıları ve dergiyi tartışıp değerlendirebileceğiniz bir mezuna yedi-sekiz arkadaş da var köyde. Bu yüzden Yarın Abone Kulübüne teşekkürüm yalnız kendi adıma değil, arkadaşlar adına da.

Sevgi ve dostlukla nice güzel yıllarımız.

Turkay Değirmenci
Karaköy-Çardak, Burdur

"önemli olan engellerin büyüklüğü değil, verilen savaşımın büyüklüğü, yüceliğidir."

Sayın Yarın Dergisi Sorumlusuna,

Öncelikle 1 Mayıs İşçi Bayramınızı en yürekten kutlarken, demokrasi yolunda verdiğiniz onurlu mücadelede size başarılar dilerim.

Bilmenizi isterim ki tüm dünya solcuları ile olduğu gibi yüreklerimiz sizinkilerle birlikte çarpmaktadır. Ve bu "Barış, Demokrasi, Sosyalizm" yolunda verilen mücadele sonuçlarının bağımsız Bizler için önemli olan engellerin büyüklüğü değil, verilen savaşımın büyüklüğü, yüceliğidir. Bunun en güzel örneğini de TBKP liderlerinin olan Nihat Sargın ve Haydar Kutlu vermişlerdir. Onlar birer insandan, isimdan öte birer simgedir.

Sayın Yarın Dergisi, elden bu tek ricam olacak. Lütfen bana Nihat Sargın ve Haydar Kutlu'nun yaşama adreslerini gönderin. Onlara mektup yazmak, dayanışmamızı belirtmek istiyorum. Derginizde her ikisinin size gönderdiği cevap yayınlandığına göre, demek ki adreslerini biliyorsunuz. Bizi bundan mahrum etmeyin.

Sevgilerle,

Alper Bahçecioğlu
Magosa - Kıbrıs

"ekmek ve sıu kadar..."

Değerli Dostlar,

1 Mayıs'ın geleneğine uygun, bir kez daha de elde olanlarda yoğunlaşacağına olan ortak inancımızla dileri kucaklıyor, demokrasi mücadelesinde ve yayın hayatımızda başarılar diliyoruz.

Değerli dostlar, kısıtlı şartlarda -maddi, politik- yayın faaliyetinizi sürdürdüğünüzü tahmin etmekle birlikte, yayınlarımızın ücretsiz abone olma isteğinizi iletmenizi bu kadar ihtiyaç duyduğumuz her türden yayını elde etmedeki olanaksızlıklarınızı anladığı gerçeği gözlemeyeceğiniz ilgi için şimdiden teşekkür ederiz.

Bir Grup siyasi tutuklu adına
Ahmet Yücel
Kapalı Cezaevi
Yalova, İstanbul

Armağan Kazanan Abonelerimiz

Mayıs ayı çekilişinde:

Şengül Hozat (Kayseri) ve Sevim Erdim (Bayramyaça Cezaevi) kitap, Vedat Dirikel (İstanbul) ve Turgay Değirmenci (Burdur) 6 aylık abonelik ve Emine Kazım (İstanbul) ve Uğur Küçük (İzmir) kaset;

Haziran ayı çekilişinde:

Ahmet Erhan (Sinop Kapalı Cezaevi) ve Ali Fuat Kaplan (Malatya E Tipi Cezaevi) kitap, Mahmut Oğuz (İstanbul) ve Yaşar Özkan (Bursa) 6 aylık abonelik ve Orhan Akşehir (Ankara) ve Durmuş Kılınç (Ankara) kaset kazandılar.

DERGİ ULAŞIMINDA AKSAMALAR

Son aylarda, pek çok abonemize dergileri ulaşmıyor, ya da geç ulaşıyor. Dergimizin geç çıkması ya da abone kulübü çalışmalarımızın öğrenci arkadaşlarca beş zamanlarında yürütülmüyor olması aksamaların bir nedeni. Okurlarımızın bundan anlayışla karşılayacaklarını düşünüyoruz. Ancak aksaklıkların bir bölümü bizim dışımızda gelişiyor, dergiler ya postada kaybolmuyor, ya da (yurt, okul vb. verilere için) posta kutumuzdan alınıyor. Her türlü aksaklığı kısa zamanda çözümleyebilmemiz için öncelikle posta kutusu, postane vb. yerleri kontrol etmeleri ve sonucu bize bildirmeleri gerekiyor.

Dergilerin postada kaybolmaları olasılığı üzerine PTT ile ilgili girişimlerimizi sürdürüyoruz. Diğer aksaklıkların düzeltilmesi için de elimizden geleni yapmaya çalışacağımızı belirtiyor, abonelerimizden özür diliyoruz.

"en içten sevgi ve selamlar..."

Selam,

9 yıldan bu yana cezaevinde yatıyorum. Bu süren zindanlarda dünyadan uzak kalmamak için yıllar boyunca okuduğum yoksun kaldım. Şimdi bu olanağa sahibim. Ancak maddi olanaksızlıklar yüzünden kitap alamadığım gibi, dergileri ve dergileri de takip edemiyorum. Yarın dergisinin durumu dikkate alınarak abone olmanı sağlayacağı numarayla ilgilerden dışarıya. Tüm Yarın çalışanlarına en içten sevgi ve selamlarımı sunarım.

Salih Karakaş
P.K. 183, Koğuş 17
Malatya

" 1 mayısları kutlama hakkımızı alacağız."

Değerli Yarın Dergisi,

Politik sistemleri ne olursa olsun, tüm dünyada kutlanan 1 Mayıs Emekçi Bayramı'nın sadece gericilerin ülkesinde engellenmesini nefretle karşıyoruz. Ve inanıyoruz ki, bu yasaklar sonsuza kadar sürmeyecek, emekçilerin sokağa dökülerek alanları doldurmaları hak ve özgürlüklerimiz içinde 1 Mayısları kutlama hakkımızı da elde edecektir.

Bu süreçsel hak için mücadele verenleri destekliyor, yürekten selamlıyoruz.

Eskişehir Gençliğinden Bir Grup

Boş tarafı 18. sayfada

bulunduğu radikal bağımlı, kendi sesini kendisinden başkasının duymamasına gönlümüz razı olmuyor. Ama eleştirilerimizde 'kavuşa tükürmeyi' hedeflemiyoruz. Eleştiri adı altında ihbarcılığa da kilimemeye de karşı çıkıyoruz.

"... eleştirilerin bilimsel yetişmenin temeli olduğunu kabul etmemiz gerekir. Bu farklı olanın varlık nedeninin benimsenmesi anlamına gelir. Eleştirinin varlığı farklılığın varlığını, farklılığın varlığı ise eleştirinin varlığını ortaya çıkarır."

Bir kez daha tekrarlamakta sakınca görmüyoruz. Evet, biz, bizden farklı ve ilgi alanı zeminine hasan eğilimlerin olduğunu kabul ediyoruz. Doğru bizim tekalimizde değil, ama savunduklarımızın doğruluğuna inanıyoruz. *"... dışlayıcılıkların doğru olarak benimsenmemiz tek yolu ikna metodudur."* Biz de değişik ulusal eğilimleri eleştirerek, onları ikna etmek istiyoruz. Eleştiriden de kaçınıyoruz. Varsa yanlışlıklarımız, onlardan vazgeçmenin gerekliliğine de inanıyoruz. Yani ikna metodunu özüne koyan bir çevre olarak, ikna olmaya da hazırız.

Özcesi, ulusların sosyalist hareketin en büyük zaaflarından birinin 'demokrasi' eksikliği olduğunu, tıkanıklığın ülkemiz sosyalist hareketini de düşman kamplara bölündüğünü, sosyalist hareketin büyük bir kesiminin bugüne kadar burjuvasiyle ideolojik hesaplaşmayı bedelin orta yedine koymasına rağmen bugün lafızda kaldığını, pratikte dergilerimizin hemen tamamını birbirinize küfür etmeye ayırdığımızı hepimiz biliyoruz. Tıkanıklığı aşacağız. Buna inanıyoruz. Ama bu keşmekeşten tatlı bir biçimde kurtulmak için kendimizi rehtelevden geçirmeye hazır mıyız?

■ ■ ■

Geçmişte çok sıkı bir söz, "Birlerde sorsa, devrimci kumarlık" diyordu. O hengamenin arasında okyanusta dalga olan bu ses, bugün daha gürçekçiyor. Veriler daha da güç çıkacağını gösteriyor. Şimdi soru, bu gün yükseliyoruz, yani bir bütünün tahammül etmeye hazır olup olmadığımızı, 'mücadelemizin sağlamlığını' açıklamaya ve buna uygun davranmaya kalıyor.

Bütün bunlardan sonra, biz sosyalist gençler, dünyayı ve ülkemizi bizim gibi yorumlayan/yorumlamayan bütün sosyalist, sol, demokrat gençlerle başta dernekler olmak üzere her alanda birlikte yapmaya hazırız. Hazır olduğumuzu yalnız lafızda göstermiyor, pratikte de buna uygun adımlar atıyoruz.

Yarına son veriyorum. Bir ihtiyaç gücü yetip, bir ihtiyaç gücü YENİ AŞAMA olarak ulaşmayı hedefleyen Sayın Yasemin ÇONGAR'ın yazısına ve kendisine nasıl baktığımıza göstermek olarak, gene bir ihtiyaç gücü yetiren bu yazı, gelecekte sahibi olacak olan gençler arasında dostluğun ve dayanışmanın ilk adımına katkıda bulunuş bir adım olarak değerlendirilmiş istiyorum. İstiyorum ki farklı farklı varlıklarla bağımlı, bu dünyada sosyalist gençlerin birbirlerini duymadığı dönemler bir daha geri gelmesin. Önümüzdeki şöyle bir hedef koyalım. Ya aynı sokakta gelinenin ötesini açalım ya da farklı sokaklara ayrılırken, farklı yollarda da olsak, birbirimizi duyup, anlamaya çalışalım. Başka yol göstermiyor.

İnsanlığın yaşayış-mücadele biçimi yeniden ilişkilerin belirlendiğini alanda kalmak YARIN çalışan ve okurlarına mücadelelerinde başarılar diliyorum.

SON GELİŞMELER VE GENÇLİĞİN ÖZLEMİ

balkanlarda barış

Çocukluğumuzdan beri hep söyleniriz: "Su uyur düşman uyumaz". Nedendir bilinmez, ülkemizle sınırı olan hemen hemen her ülke düşmanımızdır. Yine söylenir "av alma komşu al". Belki de bunun için ninelerimiz, dedelerimiz "nerde o eski günler" diye sık sık geçmişe özlemlerini dile getirirler. Onlar da haksız değiller bazı; torunları "cedlerini" pek tanımıyorlar, pek de takmıyorlar. Her kavga ettikleriyle de düşman olmuyorlar. Oysa "cedlerimiz" ta Orta Asya'dan "pala elde yalnız edip" zoraki komşu daha sonra ev sahibi oldukları topraklarda "su uyur düşman uyumaz" diyerek komşularımızla kavga edip duruyor bellemişler.

O günden bugüne "ezeli ve ebedi" düşmanlarımız olmuş. Ev almışız ama komşu alamamışız. Bunun için dünyanın öbür ucundan dost tutmuşuz. "Hürriyetçi Amerika" büyük dostumuz, müttefikimiz, herşeyimiz olmuş. Yıllar geçmiş iktidar koltuğunu eskitenler, devirenler olmuş; ama büyük dost bizi hiç terketmemiş, arka çıkıp destek vermiş. Gün olmuş 12 Mart olmuş, gün olmuş 12 Eylül gelmiş. Hep o "hürriyetçi dostun arka çıkışı" konuşulur olmuş. Komşularımızla kavgalı mıyız? Orada o. Avrupa'ya açılmak mı istiyoruz? Yine arkamızda o. Ne demeli, değişmez dostumuz Amerika, sen çok yaşa.

DAVOS-BELGRAD: NASIL BİR RUH?

Bitmeyen tangoyu ara verip Ocak 1988'in Davos'una döndüğümüzde, iki komşu ülke başbakanları Özal ve Papandreu'nun biraraya geldiklerini, bir ay sonra da Belgrad'da tüm Balkan ülkelerinin dışişleri bakanlarının toplantısında, bir diğer komşumuz Bulgaristan'la "diyalog ve işbirliğini yaratmaya yönelik" bir protokolün imzalandığını görmekteyiz.

1987 yılında her iki ülke ile "neredeyse savaş durumuna gelinen" gelişmeler sonrasında, en azından masaya oturma disiplininin başlatılması "olumlu" bir gelişme olarak değerlendirilmeli. Yunanistan'la ilişkilerimiz gözönüne alındığında, yalnızca iki ülke başbakanının biraraya gelmesi bile, "aradaki dar iktidar hesapları ne olursa olsun, ABD'nin isteklerinin rolü yadsınamaz ise" olumlu bir adımdır. Bulgaristan'la görüşmeler, "Türk azınlığı" konusunun yarattığı sıkıntılar çerçevesinde soğuyan ve donmaya giden ilişkilerin yeniden canlandırılması çerçevesinde gelişmektedir. 10-11 Mayıs 1988 günleri Sofya ve Ankara'da yapılan çalışma grubu toplantılarında, Bulgaristan, ilişkilerinin çok yönlü canlandırılması önerileri getirirken, Türkiye Türk azınlığın sorunlarını, göç isteklerini ve bölünmüş ailelerin birleştirilmesini önkoşul olarak öne sürmektedir.

Önce Davos, sonra Belgrad Rubu diye adlandırılan bu hava içinde, diyalogu güçlendirmeye hizmet edebilecek kimi ziyaretler de önemliydi. Atina ve İstanbul Belediye başkanlarının karşılıklı ziyaretleri, Yunanistan'dan önce Mikis Teodorakis'in, daha sonra Kültür Bakanı Melina Mercouri'nin Türkiye'ye gelmesi, genç ziyaretlere ilişkin her türlü "spekülatif yorum" karşın olumlanmalıdır. Ancak sözedilen atmosferin gerçek bir "barış ruhu" olabilmesi için alınması gereken daha çok adım var. Öncelikle barışın "herkesin istemi, herkesin hakkı" olduğu, Balkan ülkeleri halklarının yörelerinde barışı sağlamak ve korumak için mücadelelerine Türkiye'nin de katılma olanağının engellenmemesi gerekiyor.

Türkiye-Yunanistan Dostluk Derneği'nin kurulması, örgütün Yunanistan'daki alt organlarının oluşturulduğu bir aşamada, Türkiyeli aydınların da çabaları sonucu başarıldı. Bu derneğin, yalnızca ANAP hükümetinin ve onun iç politika-dış politika denge hesaplarının gerektirdiği ve öngördüğü ölçüde "iş" yapmaması, halkların barış, dostluk istemlerini yükseltmesi ve Ege, Kıbrıs sorunlarında Türk hükümetinin "asker bulundurma, asker manevra yapma" politikasına NATO'nun saldırgan tatbikatları ve yeni silahlanma projelerine muhalefet çerçevesinde, geniş kesimleri kucaklayabilmeyi de hedeflemesi gerekiyor.

Balkanlarda diyalog, işbirliği yönünde atılan adımlardan biri de Birleşmiş Milletler Eğitim, Kültür ve Bilim Örgütü UNESCO çerçevesinde. Balkan ülkeleri UNESCO Komisyonlarının ders kitaplarını incelemek üzere biraraya gelecek olması, bizce Davos-Belgrad ruhu denilip, bep tırnak içinde kalacak bir barışa hizmet eden görüşmelerden çok daha etkin sonuçlar verebilecek bir girişim. Çünkü sözkonusu olan, doğrudan genç insanların beyinlerine egemen ideoloji tarafından yıllardır aktarılan barış karşıtı, şoven duyguların gözden geçirilmesi.

Davos-Belgrad ruhunun gerçek bir barış anlayışına oturabilmesi için, ders kitaplarındaki şoven, saldırgan deyim ve sözcükler ayıklanmalı, ortak tarihimizi anlatan kitapları Yunanlı genç, Yunanlı gencin okuduğu kitapları Türkiyeli genç okuyabilmeli; Ege kıyılarında sözde geçiş sağlanmalı, iki halk arasında düzenli ekonomik, sosyal, kültürel etkinlikler başlatılmalı ve politik iktidarların "uygun" gördüğü çerçevede kalan sanatçıların değil, iki ülke halklarının sahip çıktığı müziklerin, yazarların, sinemacıların kucaklaşması sağlanmalıdır.

Balkanların nükleer silahlardan arındırılmış bölge ilan edilmesi yolundaki çalışmalar konusunda Türkiye hükümetinin gösterdiği "isteksizlik", bir başka kalıcı, çözücü barış adımının önünde sekte oluşturuyor. Balkan ülkelerinin yönetimlerinin sahip çıktığı, Balkan halklarının ortak istemi olan nükleer silahsız bölgenin yaratılması konusunda Özal hükümetine içten ve dıştan yapılacak demokratik baskı da önem taşıyor.

Türkiye ve Yunanistan gençliğinin birbirini tanıma, ortak kültürel birikimleri içinde yaratıcı çalışmalarda ortaklaşma olanağı karşılıklı iletişimi artırmaktan geçiyor. YARIN'in uluslararası yazı yarışması ve Yunanistan Gençlik Barış Komitesi'nin bu çabaya katılarak açtığı paralel yarışma, sonuçta kazanan ikişer öğrencinin karşılıklı olarak birbirlerinin ülkelerini ziyaret edecek olması, bu açıdan önemli bir fırsattır.

YÖK Başkanı Doğramacı'nın davetli üzerine Türkiye'ye gelen Yunanlı rektörlerin "yükseköğrenimde işbirliği" konusundaki olumlu görüşleri de kayda değer. Doğramacı'nın bu işbirliğinden yana tavrı, ve öğrenci değişim programlarının olabilirliğinden sözetmesi ise akla ilk olarak "YÖK'ün seçtiği öğrenciler, Türkiye gençliğini kimleri temsil eder mi?" sorusunu getiriyor. Gerçekte esas olan, "barış kimin için? Kimin için dostluk?" sorusuna "halklar için" yanıtının verilmesidir. ANAP için, YÖK için onların dar çıkarları ve günlük prestijleri için atılacak "barışçı adımlar" kalıcı olabilir mi? Bunları tırnak içerisinden kurtarmanın yolu, tüm güçlerin barış hareketine, halklararası dostluğun pekiştirileceği etkinliklere katılabilmesini sağlamakta. Türkiye gençliğine ve tüm barış güçlerine, barış istemlerini yükseltme, anti-şoven, anti-emperyalist, enternasyonalist bilinci yaygınlaştırma ve barışçı düşünceyi örgütleme hakkından vazgeçmeme mücadelesini sürdürme görevi düşüyor.

ATİNA'YA DOĞRU

Özal'ın 23 Haziran'da Atina'yı ziyareti öncesi gazetelere yansıyan gelişmeler, "barışçı adımlar"ın iki yanındaki tırnak işaretlerini kalınlaştırma ve Davos sonrası yumuşama havasını dağıtma yönündedir. Özal, Hollanda gazetesi Algemeen Dagblad'ın AET üyeliği bağlamında Kıbrıs sorununun çözümüne ilişkin sorusuna "felakat orada kalmayı düşünmediğimizi, Güney'i ve Kuzey'i içine alan bir federasyon oluştuğunda, barış güvenceye alındığında askerin çekileceğini açıklarken, istihbaratlarıyla ünlü tanınan Foreign Report dergisi, "Özal'ın Kıbrıs'tan 5 bin asker çekme hazırlığında olduğunu, Papandreu'nun da bu jest üzerine AET mali yardımı (750 milyon dolar) önünde engel oluşturan şerhini çekeceğini" yazmıştır. Oysa aynı gün, Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü İnal Batu, "böyle bir kararın olmadığını açıklarken, Yunanistan gazetesi Ethnos'un sorusuna Genel Kurmay Başkanı Necip Torumtay, "Türk hükümeti ile Genel Kurmay Başkanlığı arasında görüş ayrılığı da düşünülemez" yanıtını vermiştir. Öte yandan, Davos sonrası özellikle AET ilişkileri gözönüne alınarak, 1964 Kararnamesi'nin yürürlükten kaldırılması, Ege'de uluslararası sularda ve havada yapılacak tatbikatların iptal edilmesini İnal Batu "modus vivendi (karşılıklı yaşanabilecek bir ortam)" yaratma hedefiyle bütünleyerek açıklarken özellikle askeri çevreler bu gelişmelen rahatsızlıkla karşılayıp "bedava verilmiş ödünler" olarak değerlendirmekteler.

Bu arada, karşılıklı açıklamalar "ezeli ve ebedi dostumuz" ABD'nin girişimleriyle birleşiyor. ABD, Türkiye-Yunanistan görüşmelerinde, Kıbrıs konusunun da ele alınmasında ısrarlı olurken, Yunan gazetesi Kathimerini ABD Dışişleri'ne dayandırdığı haberinde Reagan'ın "Kıbrıs'ın askerden arındırılması önerisini yersiz bulduğunu" bildiriyor. Hemen ardından, ABD'nin NATO'daki daimi temsilcisi Alton Keel, Gorbaçov-Reagan zirvesi sonrası nükleer silahlar hariç tasarıdaki yeni düzenlemeler çerçevesinde, F. Almanya'da "yanlış depolanmış" kısa erimli nükleer sistemlerden bir bölümünün Türkiye'ye kaydırılacağını, zamanı gelince Türkiye'nin bunu kabulleneceğine inandığını belirtiyor.

SONUÇ

Balkanlarda nükleer silahsız bir bölge yaratılması, Balkan ülkeleri arasında barışçı, dostluğa ve işbirliğine dayalı ilişkilerin geliştirilmesi, Ege Denizi'nin, Kıbrıs'ın silah gölgesinden kurtarılması konularında Türkiye'nin anahtar bir rolü var. 1959'dan bu yana sürdürülen nükleer silahlardan arındırılmış bölge yaratma çalışmasında Türkiye'nin sessizliği, Türkiye gençliğinin bu çerçevedeki istemlerini yaygınlaşmaya, etkinliklerinde yükseltmeye başlamasıyla barış hareketinin unsurlarının örgütlü etkinliklerini artırmasıyla kırılabilir. Balkan gençliğinin biraraya geleceği platformlarda, Türkiye-Yunanistan arasındaki ortak etkinliklerde, demokratik gençlik hareketinin sesi mutlaka duyulmalıdır. Gerçek barış ruhu ANAP'ın, YÖK'ün sihirli şişelerinde saklı bir ruh değildir. O halkların canlarında dolaşır, halklarını mücadeleyle vücut bulur.